Magnus Erikssons landslag. Upplandslagens kyrkobalk :

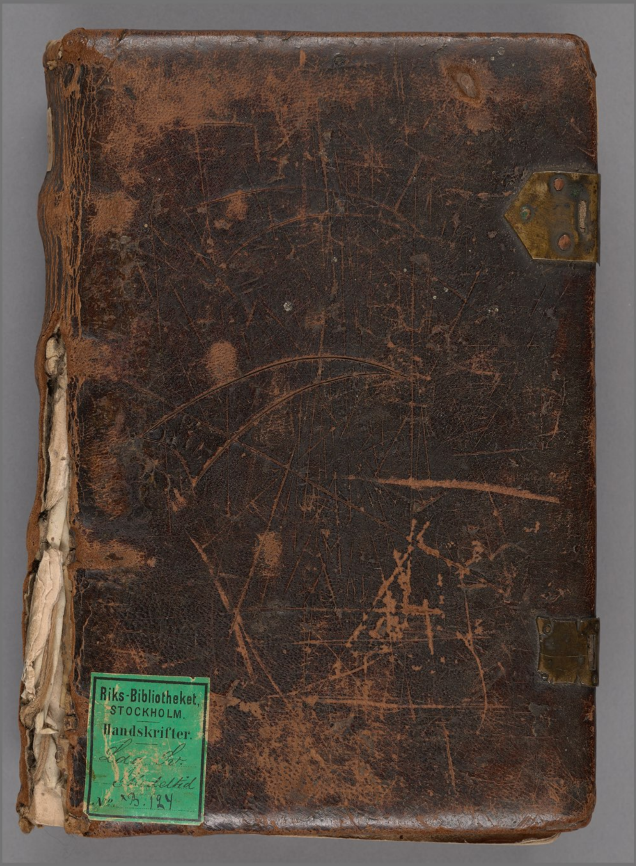

Handskrift // HS / B 124

Tillkomstår mellan 1460 och 1470?

Digitaliserad år 2020

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Magnus Erikssons landslag. Upplandslagens kyrkobalk :

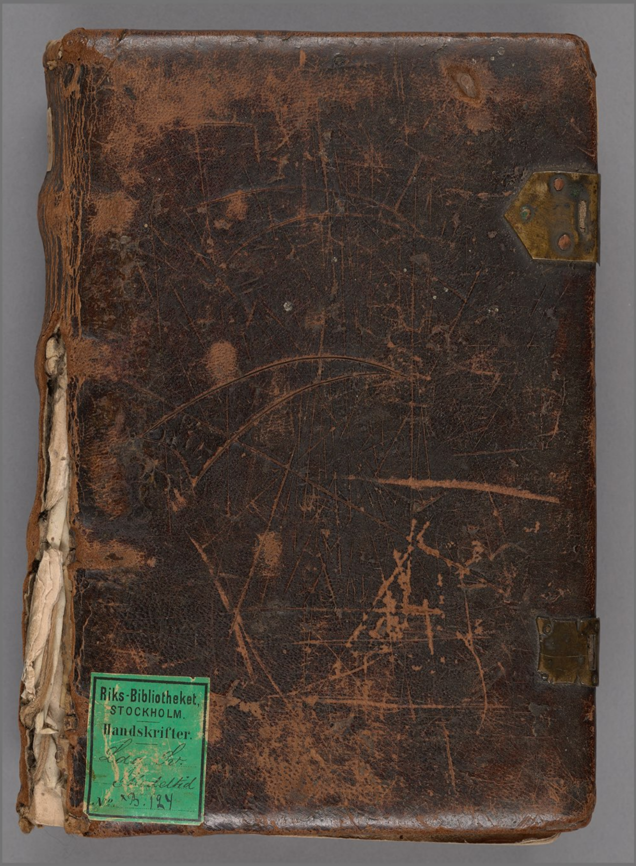

Handskrift // HS / B 124

Tillkomstår mellan 1460 och 1470?

Digitaliserad år 2020

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Riks-Bibliotheket,
STOCKHOLM.
Handskrifter.
Lag Sv.
[?] Medeltid
No. ×B. 124

HS / B 124 -

B. 124 1496 i Oxenstierska katalogen 1732 Kg. Bibl. N: 44
Schürer v. Waldheim No 69

arboris seduxit nos filius dei redemit nos.

Adesto nobis dne. post
Deus nr et quos ante luna.
sce crucis letari facis honore eius quoq
ppetuis defende subsidiis. per dnm.

Missa de sca Maria

Salve sancta parens enixa
puerpera regem qui celum terramque regit
in secula seculorum. Et gaudium matris
habens cum virginitatis honorem. collecta

Concede nos famulos tuos quesumus
dne ds ppetua mentis et corporis
salute gaudere et gloriosa beate ma
rie semp virginis intercessione a pre
senti liberari tristicia et eterna perfrui
leticia. per dnm. lc lib sapientie.

[illegible] saker atħ iij mrk. ena bisschoppenom
[illegible]a allom them sum jordhena attę thz
[illegible]th offuer fordhes / Tridie hwardan the
[illegible] haffuer swa langhe jnne standit the
[illegible]dittho / tha magh bondhen thz sekeldo vith
fasta och sielffuer j kirkio gardh laggha
och jordha / Nw giffuer bondhe prestenom
sak fore sin twardnadh ath han ey redskap Nw gifft
sik / Daghe thz prestere wetha sin forfalum bonde presten
tvem prestom och sielffuer tridhie / ffortha sak [illegible] kay
tha ær thz ath han ey budh sik / annath
ær thz ath biscop haffde honom skipat / An
dra ath han j sotta siugh laa / fferdha
ath han messo sagdhe tha han budh sik
brister han ath edhe bøthe iij mrk.
bondane at ffwom xviij

Gör presther messo fal a helghom
dagh som fore helgh ær sen bøte iij
mrk. sino sokna mannom vtan han wethe
sin forfal sum fore ær sakth / Nw æghe bon-
dhe bin sunnodagh til kirkio koma prester
æghe helgha dagha lysa och fastha dagha
bi(u)da / gläma prester och bøtre bondhe

Se Magnus Erikssons Landslag utg. af
Schlyter, Lund 1862, förut. sid. 21.

B. 124 1496. i Oxenstierska Katalogen 1732 Kg. Bibl. N:o 44.

Schürer v. Waldheim N:o 69.

arboris seduxit nos filius dei redemit nos.

Adesto nobis dn̄e. Post

Deus nr̄ et quos ante luna.

sce crucis letari facis honore eius quoque

ppetuis defende subsidiis. per dnm̄.

Missa de sca maria

Salve sancta parens enixa

puerpera regem qui celum terramque regit

in secula seculorum. Et gaudium matris

habens cum virginitatis honorem. Collecta

Concede nos famulos tuos quesumus

dn̄e ds̄ ppetua mentis et corporis

salute gaudere et gloriosa beate ma

rie semp virginis intercessione a pre

senti liberari tristicia et eterna perfrui

leticia. Per dnm̄. Lc lib sapientie.

[illegible] saker atth iij mark ena bisschoppenom
[illegible]ed allom them sem jordhena atthe thz
[illegible] atth offwer fordhes Tridie hwndan tha
[illegible] haffwer swa langhe jnne standit tie
[illegible]dtthe j tha magh bondhen thz saldhe vth
feita och sielffwer j kirkio gardh laggha
och jordha Nw giffwer bondhe prestenom
sak fore sin warduadh atth han ey redskap
fik j Aghe ther prester wetha sin forfal mz
twem prestom och sielffwer tridhie j fforst
tha ær thz atth han ey budh fik j annath
ær thz atth bisscopp haffde honom stæmpt til
dra atth han j sotha sengh laa j fierdha
atth han messo saghdhe tha han budh fik
brister han ath edhe bøte iij mark
bondanom ær ffwem

xviij

Gør prester messo fal a helghan
dagh som fore helgh ær fore bøte iij
mark swo sokna mannom vtham han wethe
sin forfal sem fore ær saght Nw agher bon
dhe kan sunnedagh til kirkio koma prester
agher helgha dagha lysa och fastha dagha
bidhia glomer prester och bryter bondhe

Nw gifft bonde prester sak [illegible] han

Se Magnus Erikssons Landslag utg. af Schlyter, Lund 1862, föret. sid. LI.

1496. i Oxenstiernska Katalogen 1732 Schürer v. Waldheim
B. 124 Kg. Bibl. N:o 44 N:o 69.

arboris seduxit nos filius dei redemit nos.

Adesto nobis dne. post

Agnus nr et quos alle luia.

sce crucis letari facis honore eius quoque

ppetuis defende subsidiis. per dnm.

Missa de sca maria

Salve sancta parens enixa

puerpera regem qui celum terramque regit

in secula seculorum. Et gaudium matris

habens cum virginitatis honorem. collecta

Concede nos famulos tuos quesumus

dne ds ppetua mentis et corporis

salute gaudere et gloriosa beate ma

rie semp virginis intercessione a pre

senti liberari tristicia et eterna perfrui

leticia. per dnm. lc lib sapientie.

HS / B 124 -

…saker atth iij mark ena biskoppens
…a allom them sem jordhena attæ thz
…th offta fordhes thridie hwndan thz
… haffwa swa langhe inne standit thz
…adhther / tha magh bondhen thz faldt vtth
fœra och sielffwer j kirkio gardh laggha
och jordha / Nw giffwer bondhe prestene
sak fore sin wardnadh atth han ey redskap
sik / ægher thet prester wetha sin forfal mz
twem prestom och sielffwer tridhie / fforst
tha ær thz atth han ey bwdh sik / Annath
ær thz atth biskopp haffde hanom stæmpth An-
dra atth han j sotta sængh laa / ffierdha
atth han messo sagdhe tha han bwd sik
brysther han atth edhe bøte iij mark
bondans ær ffwom

xiij

Gor prester messo fal a helghan
dagh som forr helgh ær sem bøte iij
mark sino solnamannom vthan han wethe
sin forfal sem forr ær sakt / Nw ægher bon-
dhe hwn sunnedagh til kirkio koma prester
ægher helgha dagha lysa och fastha dagha
biwdha / glomer prester och biwther bondhe

Nw giffwer bondhe prestene sak thz han

Se Magnus Erikssons Landslag utg. af Schlyter, Lund 1862, föret. sid. L1.

HS / B 124 -

1496. i Oxenstierska Katalogen 1732 Kg. Bibl. N:o 44
B. 124
Schürer v. Waldheim N:o 69

arbores seduxit nos filius dei redemit nos.
Adesto nobis dñe. post
[de]us nr̄ et quos alle luia.
sce crucis letari facis honore eius quoque
ppetuis defende subsidiis. per dnm̄.
Missa de sca Maria
Salve sancta parens enixa
puerpera regem qui celum terramque regit
in secula seculorum. Et gaudium matris
habens cum virginitatis honorem. collecta
Concede nos famulos tuos quesumus
dñe ds̄ ppetua mentis et corporis
salute gaudere et gloriosa beate ma
rie semp virginis intercessione a pre
senti liberari tristicia et eterna perfrui
leticia. per dnm̄. Lc lib sapiencie.

Balker

[..] saker ath iij mark ena biskopenom
Oc allom them sem i ordhena atthe thz
[..]th offer fordhes. Tridie hwndar the
[..] haffwer swa længhe inne standit the
[..]adthe / tha magh bondhen thz sakløst vth
føra oc sielffwer i kirkio gardh læggia
oc iordha / Nw giffwer bondhe prestenom
sak for sin wardnadh ath han ey redskap
fik / dyghe thet prester wetha sin forfal mz
twem prestom oc sielffwer tridhie / ffors
tha ær thz ath han ey bvdh fik / Annath
ær thz ath biscop haffde hanom stæmpt en
dra ath han i sottha slogh laa / ffierdha
ath han messo saghde tha han bud fik
brister han ath edhe bøte iij mark
bondanu ær ffrom xiij

Gør prester messo fal a helghom
dagh sum for helgh ær / ffor bøte iij
mark swo sokna mannom bethan han wethe
sin forfal sum for ær saght / Nw aghe bon
dhe bin sunnedagh til kirkio koma / prester
aghe helgha dagha lysa oc fasta dagha
bidhia / glæmer prester oc bryther bondhe

> Nw giff bonde presten sak ... han

Se Magnus Erikssons Landslag utg. af Schlyter, Lund 1862, föret. sid. L1.

1496. i Oxenstierska Katalogen 1732 Schürer v. Waldheim No 69.
B.124 Kg. Bibl. No 44.

arbor's seduxit nos filius dei redemit nos.
Adesto nobis dne. Post
... us nr et quos ... alle luia.
... crucis letari facis honore eius quoque
ppetuis defende subsidiis. per dnm.

Missa de sca Maria

Salve sancta parens enixa
puerpera regem qui celum terramque regit
in secula seculorum. Et gaudium matris
habens cum virginitatis honorem. Collecta

Concede nos famulos tuos quesumus
dne ds ppetua mentis et corporis
salute gaudere et gloriosa beate ma
rie semp virginis intercessione apre
senti liberari tristicia et eterna perfrui
leticia. Per dnm. lc lib sapientie.

[illegible] saker atth iij marker vna bisschopenom
Rwa allom them som jordhena atthe thet
thyth oppe fördhes. Tridie hwndan thet
[illegible] haffwe swa lenghe jnne standet thet
[illegible]dattha / tha magh bondhen thet fiskilde vth
föra och sielffwe j kirkio gardh läggia
och jordha / Nw giffwe bondhe prestheno
sak fore sin wardnadh atth han ey redskap
fik / äghe thet presther wetha sin forfal mz
twem prestom och sielffwe tridhie / fförst
tha ar thet atth han ey budh fik / annath
ar thet atth bisschop haffde hanom sulpith an
dra atth han j sottha sengh laa / fierdha
atth han messo sagdhe tha han budh fik
brysther han atth edhe bötthe iij marker
bondanom atffwem xviij

Gör presther messofal a helghom
dagh som fore helgh ar sware bötthe iij
marker swo sokna manom vthan han wethe
san forfal som fore ar saketh Nw aghe bon
dhe hin sunedagh til kirkio koma presther
äghe helgha dagha lysa och fastha dagha
bärida / glömer presther och brister bondhe

Nw gifft
bonde presten
sak ... han

Se Magnus Erikssons Landslag utg. af Schlyter, Lund 1862, forts. sid. 21.

HS / B 124 -

1496. i Oxenstierska Katalogen 1732
B. 124 Kg. Bibl. N:o 44
Schurer v. Waldheim N:o 69

arboris seduxit nos filius dei redemit nos.
Adesto nobis dne. post
... mus nr et quos ... alle luia.
sce crucis letari facis honore eius quoque
ppetuis defende subsidiis. per dnm.
Missa de sca maria
Salve sancta parens enixa
puerpera regem qui celum terramque regit
in secula seculorum. Et gaudium matris
habens cum virginitatis honorem. collecta
Concede nos famulos tuos quesumus
dne ds ppetua mentis et corporis
salute gaudere et gloriosa beate ma
rie semp virginis intercessione a pre
senti liberari tristicia et eterna perfrui
leticia. per dnm. lc lib sapientie.

i saker at iij mark ena biskoppenom
pa allom them som jordhena attæ thes
[illegible] offir forderfs tridie hwndar the
[illegible] haffwa swa lenghe jnne standit ther
[illegible]dther i tha magh bondhen ther sakløs vith
forta oc siælffwer i kirkio gardh laggha
oc jordha Nw giffwer bondhe prestenom
sak for sin wardnadh at han ey redskap | Nw giffwer bonde prestenom sak thy at han
fik i dughe ther prester wertha sin forfal vm
thwem prestom oc siælffwer tridhie i ffors
tha ær ther at han ey budh fik i annat
ær ther at biskop haffde honom stæpt [illegible]
dra at han i sotta sængh laa i ffierdha
at han messo sagdhe tha han budh fik
brister han at eydhe bøte iij mark
bondanom ær ffwom xiiij

Gör prester messo fal a helghum
dagh som fore helgh ær swer bøte iij
mark sino soknamannom vtan han wertha
sin forfal som fore ær sakt Nw ægher bon
dhe hwan sunnedagh til kirkio koma prester
ægher helgha dagha lysa oc fasta dagha
bidhia glæmer prester oc bristir bondhe

Se Magnus Erikssons Landslag utg. af Schlyter, Lund 1862, förut. sid. 21.

HS / B 124 -

1496. i Oxenstierska Katalogen 1732
B. 124 Kg. Bibl. N:o 44
Schürer v. Waldheim No 69

arboris seduxit nos filius dei redemit nos.
Adesto nobis dne. post
Deus nr et quos alle luia.
sce crucis letari facis honore eius quoque
ppetuis defende subsidiis. per dnm.
Missa de
Salue sancta parens enixa sca Maria
puerpera regem qui celum terramque regit
in secula seculorum. Et gaudium matris
habens cum uirginitatis honorem. collecta
Concede nos famulos tuos quesumus
dne ds ppetua mentis et corporis
salute gaudere et gloriosa beate ma
rie semp uirginis intercessione apre
senti liberari tristicia et eterna perfrui
leticia. per dnm. Lc lib sapientie.

[...] saker atth iij mark ena bisthoppens
[...]a allom them som jordhena atthe ther
[...]th offwer fordhet Tridhie hwndan the
[...] haffwer swa langhe jnne standitt tire
[...]dittha / tha magh bondhen ther saklöss vth
fara och sielffwer j kirkio gardh lagghia
och jordha / Nw giffwer bondhe prestheno
sak foor sin wardnadh atth han ey redhskap Nw gifft bonde presten sak redskap
fik / Ægher thet presther vetha sin forfall med
tvem prestom och sielffwer tridhie / ffor
tha ær thet atth han ey bwdh fik / Annath
ær thet atth bisthopp haffde them stæmpt tin-
dha atth han j sotta sengh laa / ffierdha
atth han messo sagdhe tha han bud fik
bryster han atth edhe bøte iij mark
bondanom ær ffwrom xiij

Gör presther messofal a helghom
dagh som fore helgh ær foor bøte iij
mark firi sokna mannom vtan han vethe
sin forfal som fore ær saght Nw agher bon-
dhe bin sunnedagh til kirkio koma / prester
agher helgha dagha lysa och fastha dagha
bidda / glömer prester och bwther bondhe

Se Magnus Erikssons Landslag utg. af Schlyter, Lund 1862, förel. sid. LI.

B. 124
1496
i Oxenstiernska katalogen 1732
Kg. Bibl. N:o 44
Schürer v. Waldheim N:o 69.

arboris seruiret nos filius dei redemit nos.
[A]desto nobis dne. post
[de]us nr et quos ... ane ... luia.
sce crucis letari facis honore eius quoque
ppetuis defende subsidiis. per dnm.

Missa de sca Maria

Salve sancta parens enixa
puerpera regem qui celum terramque regit
in secula seculorum. Et gaudium matris
habens cum virginitatis honorem. collecta

Concede nos famulos tuos quesumus
dne ds ppetua mentis et corporis
salute gaudere et gloriosa beate ma
rie semp virginis intercessione a pre
senti liberari tristicia et eterna perfrui
leticia. Per dnm. lc lib sapientie.

HS / B 124 -

…j saker atth iij m(ar)k(e)r ena bisschoppenu(m)
ak…a allom them som jordhena atthe thz
bretth offwer fordhes. tridie hwndan the
m(ar)ke haffwer swa langhe jnne standit thz
ladhet, tha magh bondhen thz saklöst vth
fatta och sielffwer j kirkio gardh läggia
och jordha. Nw giffwer bondhe prestenom
sak for sin wardnadh ath han ey redskap
fik, ägher then prester wetha sin forfal m(edh)
twem prestom och sielffwer tridhie, ffore
tha är thz ath han ey budh fik, annath
är thz ath biscop haffde honom stempt, tri
dia ath han j sotta siukr laa, fierdha
ath han messo sagdhe tha han budh fik
brister han ath edhe böte iij m(ar)k(e)r
bondanom ärffwom xviij

Gör prester messo fal a helghum
dagh som fore helgh är, swa böte iij
m(ar)k(e)r sino soknamannom vtan han wethe
sin forfal som fore är sagt. Nw agher bon-
dhe hin sunnedagh til kirkio koma, prester
agher helgha dagha lysa och fastha dagha
bedha, glömer prester och biwther bondhe

Nw gifft bonde presten sak … kan

Se Magnus Erikssons Landslag utg. af Schlyter, Lund 1862, Kirk. ed. 21.

1496. i Oxenstierska Katalogen 1732
Schürer v. Waldheim No 69
B. 124 Kg. Bibl. N:o 44

arboris seduxit nos filius dei redemit nos.

Adesto nobis dn̄e. post

Deus nr̄ et quos alle luia.

sce crucis letari facis honore eius quoque

ppetuis defende subsidiis. per dnm.

Missa de sca Maria

Salve sancta parens enixa

puerpera regem qui celum terramque regit

in secula seculorum. Et gaudium matris

habens cum virginitatis honorem. collecta

Concede nos famulos tuos quesumus

dn̄e ds ppetua mentis et corporis

salute gaudere et gloriosa beate ma

rie semp virginis intercessione apre

senti liberari tristicia et eterna perfrui

leticia. Per dnm. lc lib sapientie.

HS / B 124 -

Galster

j saker atth iij mark ena bisschoppene 13 1
faara allom them sem jordhena atte the
gerith offwer fordhes Tridie hwndar the
och haffwer swa langhe inne standit tes
sadhther / tha magh bondhen thes sekelde vth
fetta och sielffwer j kirkio gardh läggia
och jordha / Nw giffwer bondhe prestenom
sak fore sin wardnadh atth han ey redskap Nu gift
fik / Aghe thet prester wetha sin forfal mz bonde presten
twem prestom och sielffwer tridhie / ffore sak the han
tha ær thet atth han ey budh fik / Annath
ær thet atth bischop haffde honom stæmpt / an
dra atth han j sotta sengh laa / fferdha
atth han messo sagdhe tha han budh fik
brister han atth edhe bøthe iij mark
bondanom ær ffrom xviij

Gör prester messo fal a helghom
daghom sem for helgh ær / fore bøthe iij
mark sino sokna mannom Vtan han wethe
san forfal sem for ær sakt / Nw aghe bon
dhe hvn sunnedagh til kirkio koma / prester
aghe helgha dagha lysa och fastha dagha
bidhia / glomer prester och brister bondhe

Se Magnus Erikssons Landslag utg. af
Schlyter, Lund 1862, föret. sid. LI.

HS / B 124 -

1496 i Oxenstiernska Katalogen 1732 Schürer v. Waldheim No 69
B. 124 Kg. Bibl. N:o 44.

arbores seduxit nos filius dei redemit nos.
Adesto nobis dne. post
[De]us nr et quos ante luia.
sce crucis letari facis honore eius quoque
ppetuis defende subsidiis. per dnm.
Missa de
Salve sancta parens enixa sca Maria
puerpera regem qui celum terramque regit
in secula seculorum. Et gaudium matris
habens cum virginitatis honorem. collecta
Concede nos famulos tuos quesumus
dne ds ppetua mentis et corporis
salute gaudere et gloriosa beate ma
rie semp virginis intercessione a pre
senti liberari tristicia et eterna perfrui
leticia. Per dnm. Lc lib sapientie.

j sakir ath iij mark ena bisthoppenom
mera allom them sem jordhena atte thz
swiath offwer fordhes. Tridie hwndare the
de hafwer swa lange jnne standett the
adhther / tha magh bondhen thz swiat vth
føra och siellffwer j kirkio gardh laggia
och j jordha / Nw giffwer bondhe prestenom
sak for sin wardnadh ath han ey redskap
sik / dylie thz presten wetha sin forfalnz
thwem prestom och siellffwer tridhie / ffelst
tha ær thz ath han ey bwdh sik / Annath
ær thz ath bisopp hafde honom stempth dom
dha ath han j sottha sengh laa / Thridhia
ath han messo sagdhe tha han bud fik
brister han ath edhe bøte iij mark
bondanom ær ffwlom xviij

Gør prestren messo fal a helghum
dagh som fore helgh ær fore bøte iij
mark sino sokna mannom vthan han wethe
sin forfal sam for ær sakth / Nw agher bon
dhe hin sinnedagh til kirkio koma / presten
agher helgha dagha lysa och fastha dagha
bødha / glomer presten och bryther bondhe

Nw gifft bonde presten sak ... han

Se Magnus Erikssons Landslag utg. af Schlyter, Lund 1862, företal. sid. LI.

1496 i Oxenstiernska Katalogen 1732
B. 124 Kg. Bibl. N:o 44.
Schürer v. Waldheim N:o 69

arboris seduxit nos filius dei redemit nos.
Adesto nobis dne. post
Deus nr et quos alle luia.
sce crucis letari facis honore eius quoque
ppetuis defende subsidiis. per dnm.
Missa de sca Maria
Salve sancta parens enixa
puerpera regem qui celum terramque regit
in secula seculorum. Et gaudium matris
habens cum virginitatis honorem. collecta
Concede nos famulos tuos quesumus
dne ds ppetua mentis et corporis
salute gaudere et gloriosa beate ma
rie semp virginis intercessione a pre
senti liberari tristicia et eterna perfrui
leticia. Per dnm. lc lib sapientie.

[...]j saker ath iij mark ena bisschoppenom
och [...] allom them sum j sochnena atte ther
[...]aith ospiordo fordhes Tridie hwndarn [?] the
[...]e haffwo swa langhe inne standet the
[...]adhrie / tha magh bondhen ther skilde vth
föra och sialffwo j kirkio gardh läggia
och iordha / Nw giffwo bondhe prestenom
sak fore sin wardnadh ath han ey redskap
sik / dighe ther prester rättha sin forsalum
twem prestom och sialffwo tridhie / fforesta
tha ar ther ath han ey budh sik / annath
ar ther ath biscop haffde hanom skipath / an
dra ath han j sotta swngh laa / ffierdha
ath han messo sagdhe tha han bud fik
bryster han ath edhe bötte iij mark
bondanom ær ffrwom xviij

Gör prästher messo fal a helghom
daghe sum fore helgh ar skrifwat bötte iij
mark fore sokna mannom Bethan han rätte
sin forsal sum fore ar sakt Nw agher bon
dhe bin sunnedagh til kirkio koma / prester
agher helgha daghe lysa och fastha daghe
biudha / glömer prester och biuther bondhe

Nw gifft bonde presten sak ther kan

Se Magnus Erikssons Landslag utg. af Schlyter, Lund 1862, föret. sid. LI.

1496 i Oxenstierska katalogen 1732
B. 124 Kg. Bibl. N:o 44
Schürer v. Waldheim N:o 69

arbores seruierunt nos filius dei redemit nos.

A... festo nobis dne. post... ...tus nr et quos ... alle luia.
...se crucis letari facis honore eius quoque
perpetuis defende subsidiis. per dnm.

Missa de sca Maria

Salue sancta parens enixa
puerpera regem qui celum terramque regit
in secula seculorum. Et gaudium matris
habens cum uirginitatis honorem. collecta

Concede nos famulos tuos quesumus
dne ds perpetua mentis et corporis
salute gaudere et gloriosa beate ma
rie semper uirginis intercessione a pre
senti liberari tristicia et eterna perfrui
leticia. Per dnm. lc lib sapientie.

j saker ath iij mark ena bisschoppeno
och [tw]a allom them som jordhena atthe ther
fadhir offwer fordhes Tridhie hwndan the
der haffwer swa langhe jnne standit ther
ndtther j tha magh bondhen ther sakldz vth
fara och sielffwer j kirkio gardh laggha
och jordha / Nw giffwer bondhe prestheno
sak fore sin wardnadh ath han ey redskap
fik / aghe thee prester wetha sin forfal nw
thwem presthom och sielffwer tridhie j fforst
tha ær ther ath han ey budh fik / Annath
ær ther ath biscop haffdhe honom stæpth / Tri
dia ath han j sotta sengh laa / ffierdha
ath han messo sagdhe tha han budh fik
brister han ath edhe bøthe iij mark
bondans æffwom xviij

Gör presther messo fal a helghan
dagh som fore helgh ær sware bøthe iij
mark sino soknamannom vthan han wethe
san forfal som fore ær sakth Nw aghe bon
dhe hin sonedagh til kirkio koma / presther
aghe helgha dagha lysa och fastha dagha
biodha / glamer presther och bryther bondhe

Nw giff bondhe presten sak thes kan

Se Magnus Erikssons Landslag utg. af Schlyter, Lund 1862, föret. sid. LI.

B. 124 1496 i Oxenstierska katalogen 1732 Kg. Bibl. N:o 44

Schürer v. Waldheim N:o 69

arbores seduxerit nos filius dei redemit nos.

Adesto nobis dn̄e. post

[...]us nr̄ et quos alle luia.

sc̄e crucis letari facis honore eius quoq[ue]

ppetuis defende subsidiis. per dnm̄.

Missa de sc̄a Maria

Salve sancta parens enixa

puerpera regem qui celum terramq[ue] regit

in secula seculorum. Et gaudium matris

habens cum virginitatis honorem. collecta

Concede nos famulos tuos quesum[us] dn̄e ds̄ ppetua mentis et corporis salute gaudere et gloriosa beate marie semp virginis intercessione a presenti liberari tristicia et eterna perfrui leticia. Per dnm̄. lc lib̄ sapientie.

ær han saker atth iij mark ena bisschoppenom
andra allom them som j sokninne atte thz
likith offwer foreghes Tridie hwndare the
lik haffwer swa langhe jnne standit tha
ndittit / tha magh bondhen thz sielde vth
fora och sielffwer j kirkio gardh laggha
och j jordha / Nw giffwer bondhe prestenom
sak fore sin wardnadh atth han ey vidskap
fik / daghe thet prester wetha sin forfal mz
twem prestom och sielffwer tridhie / ffore
tha ær thz atth han ey budh fik / Annath
ær thz atth biscopp haffde honom stæmpt ell
dra atth han j sottha sengh laa / ffierdha
atth han messo saghdhe tha han budh fik
brister han atth edhe bothe iij mark
bondanom ær ffwom xviij

Gör prester messo fal a helghan
dagh som fore helgh ær sen bothe iij
mark sino soknamannom vthan han wethe
san forfal som for ær sakth / Nw aghe bon
dhe ben sinedagh til kirkio koma / prester
aghe helgha dagha lysa och fastha dagha
bekvda / glomer prester och bryther bondhe

Nw giff
bonde presten
sak thz han

Se Magnus Erikssons Landslag utg. af Schlyter, Lund 1862, förot. sid. 21.

tha bøte prestin iij mark / biscope prestin och
glömer bondin och bryter / tha ær han saker
ath iij m. kom fore alla the saker prestenom
kvithas tha skal han kallas for sin forman
tel dag ther han antighe svaras eller fallas
hvars han varn sakløs fellas han bøte epther
landz laghum / Nw magh ey biscopin eller
prester man forbiudha ath sæthia bighian
for thessum mal / ther ær ffore skrift ffore vind
och kirkio tel laghur och prestens / ok ffor
all andre och ey ffore fæ gelda / hvilkin
prester som sætter bondha orætteligha vtan
kirkio och bighian sins biscops orloff bøte
iij mark halff bondano och halff biscop
pene / Nw hvardhe man forbodh sætter
fore rættha sak / sætter han forbiudh nath
och aar tha magh biscopin han / han ath
sætia hvil han sak oc rætta eller nadher
sekia innan nath och aar / tha skal k
konunghe tel siglas / Konunghen dømer
affu hanum rættha ner swerdh och vthan
kirkio gardh doma / och rættha aftan
thaghe hans godz och ligge sielffer ogilder

Hvorum man skal [illegible] förbiuda säthias

Om prester sätter orätteligha vtan kirko böte iii mark

ffore sin broth / viij

Nu vil man sins agho til klostra ella
kirkio giffua han aghir valdh hwath
heldra han wil prestenom til sialo m
giffua ella prestenom til skrudh Nu sigx
prestir ella kirkio warþændir mer giffuit
vara och the nekas lifuer then som gaff
han aghir wpsoria huat han hafuir mykit
han gaff / Nu ær han then dødher vara
som gaff och hans arffua sighia ney thæ
skal kirkia thz mz fastom vita thom
thrir nær varo at thz giffuit var Swa
mangha fastha agha vara huilke giffuo
som huilke kop hwarn giffuo eptir thy
hon ær til Giffuer man aghor ffor sina
sial kirkiom ella klostrom ær nak
staddir i midhia arffuinghe och ær han
til witz komin sighia the badhe ja m
vndir och aldra fastir til och ful skal
standa thz fast ok fult af hwat mykit
han gaff Nu sighia arffuinghia ney
ella alla en nar dara offuinaghia ella
kwnghedllinghir tha maghe han en mata

giffva dy hwan tiendhe pæningh aff sino gam=
bla bwdhi hwat han agher mera ællæ minne
thz ær lagha giffth Alla afflingha iordh magh
man giffwa hwem han wil och for sina m

afflingha iordh ma man giffwa hwem han will

sial giffwer mera en lagha giffth standhe
thy ens ath ærffwingha wilia giffwer man
mer en lagha giffth klandar thz nagor
jnnan nath och aar gangher ather alt i thy
giffwer ær lagha gifft kan ærffwingha sum=
gin wdza ællæ vtaff landhe ællæ offwemagi

kan ærffwinga vth landz eller öffwermagi

tha standi gaffn i ragha handhom ther
til ærffwinggher komber ællæ han til sin
rættha aldher komber haffwe tha ærff
vwinggher wald hwat han wil hældher gaffwo
na haldha ællæ vth giffwa jnnan nath
och aar epther them skælom nw ær sak
tha haldhe thz kunnom fult och fasth
som hon haffwer fanghith Giffwer man no
grom andrum gerdz fredhdom ællæ fur

giffwer man giffna med Rætta ærffwina willa

nom standhe thy ens ath ærffwingha
wilia giffwer man giffwo mz rædz ærff

kirkiu wilia thes som tha är idötthe arff 15
kirkiu haffwe enghen tha waldh the gaffwo
ather brytha än ther är mz fastom och fullo
skälom giorth Nw giffwer man i lösörom
kirkio ella prester thet skulu thre bolfasta
män när wara the skulu withna hwm thz
kland klandas ^eij magh klokkare thet som
wighne bära Nw deles lundher presten
och kirkiona presten sigher sik til födho
giffwit och kirkion sigh til skirudh giffwer
then som gaff haffwe han waldh hemwla
hwem han wil / Ar en hemwla tilwitne
thz tha xij män efwllsom thera thz mz rätta
agher och ändher haffwa e nämpdh presten
och halffwa kirkian Altz thz kirkiona
giffwit warder hwat thz är iordh ella lösöra
och aff thwe affradh som han faar aff ior-
dhom Och hwath thz henne giffwit war-
dher ella han köper mz sino tiondh swa at
henne tiondh ther a dagher kirkian fik mz
skriwda / Och ther ^eij magh annat aff göra

Allt thz för[illegible] [illegible] war[illegible] aller apt henne affradh [illegible] [illegible] Arudha

HS / B 124 - #3v

vthan sama kir·kio til tiaffwa Nw wardher
nogor [illegible] iord wadhsatth kir·kiona giffn
bondhen sinne iordh atter lösth Alla hans
frendher innan stempnu dagh wardher iord
hans ellir theira Bygha the ey iordh atter
lösth wardher tha the wadhsettingh innan bonda
laghom / giffwer bondhen prestenom iordh ellir
giffwer bonde pre|stonom iordh — lösöra hwath thet aer ellir / peningh ellir vtha(n)
peningh tha aeghe thet presten aeptir prestir
och hwar aeptir annan vthan thet swa giff//
wiit wardher at thet [illegible] som tha giffwiith
war matthe aff thy gora hwat han wilde
Aer honum iordh giffwin tha skulu thet m(en)
fastha innan werthia aer thet / lösöron tha
skulu thet kirkne wittha Nw dör bon//
tager bonde lägher stad vthan sock — de ok taghet sik lagherstadh vthan sok//
ner tha aeghe presten aff honum allan
silvatth swa som han thet laghe Giva
aeghe och prestir honum siala messor sigia
som han thet laghe Nw komber thy man

i kirkio som af kirkio ær sættir tha
messa sigx æn kombær han førræ en offrath
ær tha magh prester af klædom fara en
han wil en amære wigh af kirkione gaa
och førræ messo fal bøtæ æpter bondom ællær
a prestom / och bøtæ thæn bot som messe fal
giordæ / Nu kan thæn man koma sidan
tændæ messa ær borat tha magh en prester Böthe fra bönder 3
atær venda och bondær magho athan sakløsæ
messo firin gøra Nu kan lansman sokn
sak giffva at the messa haffdæ mz them
manne af kirkio war sættir wari tha sokn För messo fall böte
sak mz x manna edhe ællær bøte sokn iij iij marck
mark Nu kan biltoghær man til kirkio Om biltogher
koma en magh man han utdraghan af kommer till
kirkio ællær kirkio gardhe utdriffva kirkio
ællær draga thær magh prester athan sakløsa
messo sighia / och soknamdhnina gøra Nu warder
kan sokn mæn sondær wara tha skal prester fröntho
soknamdyn til sighia bin tre sunnedagha sönder iij mark

Rada thee en bothom a siu natthom epther
thee tre sunnedagha tha bothe biscoppe iij marc
hans enfalt. Nw kan fiskalekter bardhagum

Om fiska lekar wadhet helga daga

pascha nath eller om pingesdaga nath eller
om helga torsdags nath tha magh man
warda vptaghen och aff benada. for en swngit

A wärff of ey mijher ligga

ar bin tesso dagha. nw ar saken samma heligt
aghe man vm alla sunnedagha halda och an
dra helga dagha en vm sunnedagha magh
man atgh sakeloesa epther fyrstom fara i fiske
lekom och ma man anvndt och hwarlunda
vm helga dagha gora at sakeloesa vm hanvm
sunnedagha och tha en fornumd en messor dragu
sagda. Nw taghes moghande man eller qvinna
handh i fenughtar bothe bi dic eller dyli
ng thwem mano sialfwo tridie gor the off
maghi warde sakeloes. thy at han en bothe

legger man hant eller wantha altharekläder

kirkio. liggher man hwath eller warther
eller annar wapn a klaedh altharo the liudhe
then liggher bothe iiij penningha aghe ypste haffuer

Um thorulagh frendzemma spell og swo

welagh spielle ther eghe engin annar doma
ella prestar a tala vthan biskoppir ella then
biskops dom haffuer ganga mellan kuandher
man sandher fore thy mal tha bötte biskop
pen iij mrk och i radhe biskoppir hwarther
kronelagh skal standa ella en ... fasther
man sik kono och brytz the fasth vp
mz kr-kronu bandom tha bötte hwar
therra iij mrk twa och the som ... lag
lica samman komu och skilie sik ath vthan
kr-kom dom tha taghe biskoppir a sex
mrk aff hwarom skilnadher ok bötte
hwar therra iij mrk brytte baden balda
skilnadh waldher annat bötte iij mrk
och the therra sic sat losth som til kronelag
ledhes enghe man sik kono haffua festh
och qwinnan nekar tho kr-krona fornadh
breff ok forbiudher them annat bandh at
binda sik en hinth at losth mz kronu
dome ok annat therra brytther thet bandh
bötte iij mrk och fra thy samband
giordi mz henne ella dyli mz x mand

the som lagh
liga giffte
gana och
skiltz i
sic eff thär

thz han en wiste thz hon festh war kiw
wil man ok qwinno saman wigia tha a/
gha the fram sokna presti til sighia prester
agher thz tre sunnedagha / kirkio dorom
lysa atk the hion dan festh mz landzlagom
Ok the wilia mz kirkiolone ratk saman wi/
gias / kombir noghor thyn innan threm sunne
dagh som forfal wetk naghra / handa
thingh / j thy male mz frendzemis giffto/
welaghe ællr hon ællr han ær androm
fæst ællr wetk naghra handa tingh ther
theira hionelagh magh hindra / tha magh
en prest them saman wighia for en thz
mal ær wetk ransakat / koma inghin forfal
innan threm sunnedagh for ær sagt tha
magh prester them saman wighia Ok
haffwe inghin wald pa thz mal tala
them thz skede atk presten lyste thz
laghlika + swal naghor thz hionelagh
+ qwäll
sidhan the æru saman wighdh bøte
vj mark thre konunge thre biscoppe

18

och thwa malsægandin / en thionælagh domes
fast hwar som gør enfalt thor nu ofællo
qwæmo bøther badhen bij nirkr thwa bøte
och for twafalt thor kombær bade saman
hordoplæd fridhzbrutnæ spiællæ gudzordlagh
spialdh sysskene spiæll thæs bøther hwart
om sigh / giffwer bonde sinne husfru sak for
thor tha skal han til thæss mans tala a
tinghe som han thor wighdhe edhe agher
han bindha lagh fore sik xii mana edh
ffeldz han at edhe bøte iii mark / och qwin
nan bwarin och til laghæ komin och kirkio
sik mz xii mana edhe thy thera ath lagh
faldhe gangher bindhe sipt och bøte
saughe ivan eptir thy sighas skal i sipte
malanom / gøre tha manen edhen gangit
hwart badhin sakløs

xvi

Nu giffwer husfrun sin bonda sak a
tinghe fore thor tha agher bonde
hinne fæsta xii mana edh gøre han edhin
gangit hwart badhin sakløs man ok qwinna
ffelz man ath edhe bøte iii mark ok

enfalt gør

grannan wredh lagh komo/ fela thon atte edhe
bøthe iij mrc· komo baden saman thordom
och firdhadzalmis spiella och gudzomlags spiell
the bøthis hwart han sik ok wedzes mz eno
edhe en wdhnas skal enghen magh andro
sak for thøt giffwa Bryten bødhe ellr hustrv
giffwer sak swa mellan vthan the warda
badhen j annon taghin ellr drepin til thweggia
mana witnom som sinith och seeith haffwa
til gangha och affgangha/ wtan for biscops
leenisman aathe lagh ellr pæingha/ gitter
then man lagh for sigh fangith so som ho //
rith witnis tha wari them badhen saklos
och swa witnis nidh/ wardher man bar
ok ataghin mz tolkom witnom som sigias
skal j giptamalom bøthe hwart thera iij
mrc biscoppenom biscopp ar domaren
offwer oskor hwat the gør bøthe biscoppe
iij mrc· Nu hwarra handa bandzmal
the hælst ar/ ær rætther malsæghiandhe
fore thy skal letas epther sannaste witnom
them han kan faa/ och epther then domaren
sannasta epther ... ar ey witne til
tha dømis fore then saken gift gifs eder

eptir landzlagom / githir han eghen gangit 19
i fridh warit han oc hans godz / faldz han
ath eghe bothe xl mrk och syn brotit hafft
landzlagom / Aghe ther en loth aff konungx
Annan malsäghande / Aldre thridiungh / haffuer
man kronelagh / kirkio eller a kirkio garde
eller a konstaleghe haffuer biskops man thing //
gia mana kynthie warit sik thy saken konstaleghe
giffs xl mana eghe / githir han eghen
gangit tha warit saklös badhe man och
qvinna // Faldz han ath eghe bothe iij mrk
oc qvinnan warit sik xl lagom om hon
orkar / Faldz hon bothe iij mrk Biskopp
aghe och i rasaka hwar som kirkio aghir
eller kirkio garde ostakan gör Dö han
at saker atth xl mrk och haldi kost
for biskoppom tha han kirkio skaker
eller kirkio garde / Nu haffuer man tydu // Dom man
laght xl nagro fäd haffdegher thz som quin haffuer
no / swardegh han bar oc a thagin han tydu hans fäd
skal bindas ok tel tingx skal ath
skal malsägiande göra som fäd aghir
sidhan skulu xvj medh nämpnas a tingi

the thz skulu wetha hwat thet ær sannt
om hwarn the han som saken giffs tha
bøthe han xl. mrk som sakløsan bannth
och bastadhe / ffalla the han tha æghe han
liffwande j jordh grafwas / ok swa thz
fiel han giorde the syndh mz / Wil malsæg
gande hanum liff vnna tha bøthe bj
mrk them gingena giorde / thwa biskope
thwa malsægiande och thwa konunge Item
giffwu man D andrum sak ffor tolkio
thingh han skal koma til thwegia mana
lutthum / och han waritæ sik mz xlviij ma
na edhe / gitter han edhen gangit hwar
sakløs och swa witnum / ffaller han ath
edhe bøthe bj mrk som før ær sakt til
treskipte ok bischopps rædhe hans sæpt
Item man borth aff landhe siptadher
och bedis breff aff biscope och bundher
breffwa fela thz ær iij mrk / wil ey biskop
hanum breff faa innan nath och ær bøthe
xl mrk til treskipte malsægiande konunge
och allom manom Item bewdher biskop

breff wtij och bedis breffua fidl och thy 20
wil ey giffwa innan natth och ar | botha
xl mark tha ok bisschopp malsæghande aath
Nu giffwer bisschops landsman bonda xvij
sak ffore helghe daghs brwtj sighir han
haffwa giort adelwerknath a helghom daghi
ella han brwtith | haffwir han fastadagha
och skirpadagha | Skal tweggie manna witne
til | Skals magh han dylia mz x mannom
ffalz han ath edhe wari saker ath iij
mark ok witnen wari saklos | Kæris
bisschops landsman skirpadagh man kwara
gangha | kirkio tha witne attha standa
ella och at han ath etith | kiot ella samba
ella haffde mz bandsattom mannom ella
mz kirkispilla farith | Skal tweggie ma
nna witne til | Sitha wari sak mz x ma
nna edhe | ffalz han ath edhe botha iij mark
och witnen wari saklos thwargens aghe
bisschops landsman lagh ella pamngha bitha
han haffwir wittnan malsæghande ffore sak
ella tweggia manna witne | giter bonden
laghgangit tha wari witnen saklos

HS / B 124 - #8v

hwat laghen fylles eller fallas xviij

Ab battas man bin helghum dagh swa
atu man halghdom skadhar antigge
mz fullom sarom eller drapom tha taki
bischop iij mrk / gither han wareth sik
ffore malsæghandeno tha wari werdher
for bischoppin / Dræpa twa eller trij en
man bin helghan dagh tha botes en ythad
enogha both for hwarth thz ær / iij mrk
sak eller j bj / hwar som man draper om
helghan dagh botæ bischoppe vj mrk e
Drap en man eller fler botæ alle bischoppe
vj mrk / hwar som man dræp bin syknan
dagh botæ bischoppe iij mrk / Dræpa of twa
eller flere en man bin syknan dagh botæ
alle bischoppe iij mrk / Dræpes man fadher
eller modher hustru eller naghan innan skulgra
after botæ bischoppe vj mrk hwat thz gores
bin helghan dagh eller syknan / Dræper man
prest eller klerk eller sargher fullom
sarom om syknan dagh botæ kirkione
vj mrk fore bandz maleth oc iij mrk
ffore hans manhælghd / Dræper man klerk
om helghan dagh tha okes thz til iij mrk
Alle the thz sigh githa wareth for rettom

malsighiande thi ware warthia for allom
them them a tala och them atthe both atha / Em han
fellir / Ffor han kirkio gardh nidher liggia
them agher biskops lanfman sokia som til
nampna / Dræ barn likt a kirkio gardhe ok
kwitquar swa som thæ bottis fforn hwarth
likt iij mark til thes tw abbo / swarti hwar
for sik och sigh likadh och sokn warthi sak
los / Ffor at kwinna kuliggia a kirkio gardhe
them fela magh rinnopa ellr at kroffnær
aff fallin ellr at likka nidher fallin / Thz
ær tryggia dra both geldhe thz thy til bær
och sokn warthi saklos / Thol man aff andro
i kirkio ellr i kirkio gardhe them magh hwar
man som tilroff tagha och tilroff bothe bis
koppe iij mark for kirkio fridh brutit och
brothin epthe landzlaghin / Thy dagher han
them fridh haffua ffore thy ath han brotith
mothe sinna kirkio   xix

Hwer en mans athærganger edh dagher
biskopp iij mark dræ the ffore aa en
taghi vj mark / iij mark af edh witnæ
och iij mark af hoeldismans gangin
ffore edha offwer sinna malgangha

edher ellar taka edher aller tingx kirkie ok brytz
ther atter tha geldher ther alli cirkiugha botir
biskope vj mrk iij mrk aff bolvndzmane
och iij mrk aff edhirkirkie aen ther saman
halda skulu ok ther atir botir hwar theyra
vj ore ther til edhirkirkie haffwir fult iij
mrk siidan iij mrk delis swa fullgha aff
edhirkirkie ok iij mrk aff bolvndzmane
tha haffwir ingin walldh at han qwalia
han elle hans edhirkirkie mera gither edhir
kirkie atir wart siit som bolvndzmane tha
botir bolvndzman vj mrk hwar som edhir
gar och brytir han atir tha gangir in
bolvndzmans botir i biskops sakina ok
bolvndzman gangir in til edhirkirkie hwar
som til tingx kombe ok sigher edhir haffua
giorth och fulth och aul ther wiz kwinna sin
delabrodher och domes ther ogilt tha
botir iij mrk och gangir bradhi skipth
gånger öffr magh — hwat han swor ellar ey i gangir offir maghi
edher than minne ar ey ... ara ellar ...
skiptadher man som olaghdher ar i kir-kio

then atther eller ogilder och kirkian taghi
ey iii mark Dömes eller vp aff domare eller
och aff laghmanne ok tryz lekis bonde vil hwas
ke widia eller wardgha eller domen standgha
eller retth göra / Komber kirkiona formans
breff til hans och manar han ther til retth
göra widia gen domare ok eller windher spor
gangha wil han hwarghin göra vtan gan
gher j kirkio sidhan them forbudith ar göra
han messofal böthe iii mark fore eth ok
swa fore annat ok swa fore thridie / Ey wær
dher thet both mera tha ath messofal skal
ske fleri tha ath them waldher kirkio eller
both ather tha wart saklös Dömer domar
och nagha fallen och windher sport ok taghir
kirkian ther pänningha aff / Dömer domare
then sama sidhan wardher ok annan fallan
fore sama mal tha skal kirkian them
sama sina pänningha ather faa sum wardher
dömes ok giffwi han lidughan fore sporth
som atther standher och pänningha sina vp aff
them tha dömen j fallen ok domare böthe

kirkio [illegible] ~~konunge~~

iij mark biskoppi ij mark konunghe j mark
och j them som wardher domas haffwer
laghman fore dompth tha botthe iij mark
biskoppenom iij mark ena konunghe och ena
them som wardher domas xx

Nu brytir klerker widher leekman
ok swara handa sik thz hælst at tha
eghe leekmannen kalla klerken ffor hans
formann thin kirkiona dom haffwir. Bryter
ther leekman widher klerk kalle thz a tinge
leekman swari thz bætro antigghe mz laghom
ella laggha botthom. Bryther kirkiona them
them a annat folk til thera thz aghe widher
landz laghom standa hwath brutthom
thz haldit at tiwa och bin man delar widh
kirkiona bin jordh at hwath jordh thz
hellir at thz aghe widher landz lagh stan
da och widher konunghs dom och laghmans
skilia alla stadz ther biskopp will ey retth
gora aththa ther bondhe walldh ffor konungh
koma alla jorda delor ok jordha a
lutskan hwat thz wardher klerker ella
leekman thz aghe til landz laggha standa. xxi

balker

Alla ägha i gudz fridhi wara och the
helgha kirkio ther gudz likama folgia
och the ära i stiärt och fara niotha / hwar som
thän fridh brytir hwat thz är vtan kirkio
gardh ellir i kirkio thz är swa gilth som thz war
giorth i sielffwo kirkio. Agha hwar thera epthir
simon brutlighom fa the dela annar sigir sik
skadha haffwa fangith i them fridhi och
annar nekar wärie thz xij manna nämpdh
som the badhe nämpna haffwa thz xij [illegible]
ku wara aff sama sokn hwar stadz han til
agh taka gudz likama sidhan them är thz
forbudith böte biscoppe iij mark xxij

Hwart thz mal nw wp tälias agha
badhe nidha nämpdh kirkio och
krono. Brytir man fridh um sancte
laurencij dagh ellir a sancte eriks dagh ellir
om wärdfru dagh thän offre ellir om skär
torsdagh til wpsala farandhe ther warande
och thadhan farandhe. hwilkin them fridh
brytir böte xl mark kronone ok xl
mark kirkione ffore fridz brot. brytir
naghor fridh om offre marie messo i
sighthunom ellir ther biskoppe wighir um

kirkio bolghe swmalkunda Then fridher
ær vptaldher gangher in aptonsangh tijma
hin aptonen och och annan daghen tha dagh
som folgher ær / Och aghsa baden radha nämpd
kirkio och krona en ædzöris brut / kirkio
eller kirkio garde hwatz inan hittas sakir
eller osakir / j kirkio eller j kirkio garde eller
j kirkio ledhgh tilfarande eller fran thz swa
ær ath thom fore ath skildher xxiii

Hwar som man hwardher nödhgher dra/
ghin aff kirkio eller aff kirkio gardhe
hwath j thingens man thz hälsth ær bethan tha
haffuir bradhth motke swma kirkio som han
ær j standher / Tha taghi kirkian xxx mark
som fridzbrotz och xxx mark kronan än
thinghen ær lidhs och oppenbar ær j thinghen
Tha radhe haffua nämpd biskop och kro/
nan och halffua nämpd them the fella m
kunna / fälles them som saken giffs Tha skipt
thes fridzbrotz som for ær sakt Och alth
ath ens bij mark som bandz malith ok sy
loyth tha biscoppen skal skära kirkio
eller kirkio gardh än swa ær Ty tha ath

man halgdin at skarda i kirkio gardenom
Tha botis epter landz laghom ok alij mik
som bandz maligh bin the göre i kirkio eller
i kirkio gardhe / Och hwilken thesso ndmpdh m
lik at byltaldh skal konungxens lensman ok
biskops bådhe nidh wara Och en annar
theirra athenafth och radhe halffwanadh
kirkio och krona och halffwa then the
fella wilia || Här begynnes konungx balker

Um swerighis konungx rike hwil
kith i sik haffwer sex biskops
dome och tio laghmans dome ij
Offwer alt swerighe agher en konunglig
krona eller konunger wara ofwan en iij
Ey magh konungher mista kronona
godz som andhrom konunge iiij
Nu at til konungx rikit i swerighi komi
thed wtwalande och en arffwandhi v
Thessa era konungx edha först at han
skal elska gudh och the helgha kirkio ok
aghedh han edh sin swaria a book och
a helgha doma vj Capitulum sextum

konungx

vi Huru laghman och länsmen egha konunge edha gangha

vii Huru konunger egher eriksgatu sina ridha och gangha och länsmen egha han folgha och gisla sätia

viii Hwar egher konunger i vpsalom wighias och kronas

viiii Huru konunger skal i radh sik tagha at klerka och swa lekmen och them edh gera

x Hwat wil konunger a giptha gangha och husfru sinne morghon gaffwor giffua

xi Hwat huru frälses men egha konunge tiena widh hestom ok harniskom och hwar som wapn som skal haffwas

xii Hwar en frälses man ellis orkar ey före plichta huru han skal kronona tiena

xiii Hwar an frälses man orkar ey längher bondes frälse blifwa huru han skal landi bondha retgh skiller gangha

xiiii Hwar en flere dra saman bi dikt och dölia huru the egha konungenom

tiena

Hær hwilkin tima wapn som skal haldhas
hin naghar lower sik vndan kronona tianisth
och wapnasynena och mz forfal han magh
sik orsaka mz

Hær en naghar rymer vndhan konungx
baner hwat plagha han skal haffua

Hær en nagar wordher fanghin konungx
tianisth

Hær ær frelses mans dös dödhir for en barn
syn halds

Hær en frelses man ägha barn epther sik
hwilkom klerkom biskoppa riddare o[c]k swenar
ägha til konungx ridha

hwru taliwerne ägha wara

hwar som thagher mz waldz lekom aff androm

hwar som giffs malsägandi vdhin fran sik

Hær en frelsis man ella kona gör swik
legha iordher skiptis

hwar som gör gengh a thy som konungx haffir
thaghit i sin fridh xxviij

hwilkin som bryter konungx dom ella hans
ambetzman

xxix Hwar en naghar saker til annan bingeldh
xxx Hwat ~~som~~ sak then haffuer som bæsper i konungx
porthom
xxxi Hur agha xij vetha hwath som bryth
moth konunge ok balkenom
xxxii Huru waldh gæsthningha agha takas
affw konunghe
xxxiii Hwars ok konungx domer brytz ther ægher
konungx vdømpdh vetha
xxxiiii Hin konunge vigher skyldher stadhlis aff hwario
landzskapi / Capitulum primum /

Nu eth konungx rike som hetther Swerge
haffuer j sik siu bisthops dome ok
nyo laghmans dome innan landamærom
thera / Fførstha ær ærchebisthops dømeth
j Vpsalom som haffuer j sik eth laghmans
dome offuer alth Vplandh Annath linco
pingx bisthops dome tilher gotlandh
och ølandh Tridie ær skara bisthops
dome som haffuer j sik thw laghmans

dome i westhergötlandh och wermelandh
Sidadhe ær strengsnenes bisthops dome
som haffuer i sik thw laghmans dome / Sö
dhermanna landh och Nerke ffampthe ær
westherars bisthops dome som haffuer i sik
thw laghmans dome / Wastmanna landh ok
Dala Sidhe ær wexiö bisthops dome
som haffuer i sik thre haradhz laghmans
dome / Finlandh ær Aboo bisthops dome	all bisskops dome

ij Capitulum

Öffuer alt Swerighe ägher en
konungh ok krona ok konungher wara
vthan en han agher styra och rädha borgom
och landhom vpsala ödhom kronona godz
och allom konungxleghom ingeldhom Enkan
sua haffua dulgh drap och dana arff ok
all brwth sin iffuer alt Swerighe som i et
ther ær

dulgh drap ok dane arff konungs rätt

Capitulum 3m iij

Nu magh konungher ainska ffrw andro
konunge / gör thet nagher konungher dott
then konunghen waldh opther kombe thet
nu rätta at skalla ey han ~~thuagge~~ gethe
Alle the i rike hans byggia och boo ägha
hans lydhno haldha och til tiänist wara

Serdelis a landena indra landz ath widra
och ytermer meth herfardh thegnagodh
kallan thera fanghenom iiij

Nu ar til konungx rike i Swerighe ko
nunger walande och ey arffwande
dy the konungh must haffua Thessom
landzom ath forda laghman hwar aff
laghsagho sinne skal nu samtykkio alla
thera som i laghsagho bonde ära xij
men taga kunnogha och snillasta nu thom
a nämpdom daghi / och tinolaghe til mo
tatinge koma konungh ath widra försth a
rätta aghe laghman aff Vpsalom haffwa
och the meth honom nämpda ära han til
konungx doma / ther nest hwar laghman
epter annan Swdherman ostgötha the
ko thy hakadh walsgötha / wärmana / the
ägha han til kronu och konungx doma
landom radha rike styra / lagh styrka
och fridh halda. Tha ar han dömpder
til Vppsala dogx hwilkin som / en aff
Swerighe rikis föddom / och hälfft
aff konungx sonom en the til ära hwilko

aff allom thessom laghmana i östhom eller
och laghmannom til næmpdom hwadhe til
konungx taghin skulu forde laghmen j hem
til konungxens doma 6

Nw a synna daghe och stadh aghir konunger
allom inbyggiom boandom tryggia edha
sina gangha fförstha ~~dettæ~~ dettenulgh at
ath han skal elska gudh och the helgha
kirkio och retth hennæ styrkia ostaddom
allom konungligom retth kronone och
sweriges almogha dannæ artitulh ær ath
han skal alla retghwse ok sannindh styrkia
elska och gömma och alla wranglwse osannindh
och orætth nidher trykkia badhe mz retth och
konungx laghe widh sino tridhia ær thz ath
han tryggher och trowin wara allom almogha
sinom swa ath inghom fatighom ella rikom
nagrom hindhom fordarffwa aff liff ella
limi utan han se laghlika forwnnin som
fore til saghæ och retthwisa rettir / ey skal
hem ey skal han och nagoth godz nagralediz
aff them taghæ utan epther laghom ok laghæ
domom som fore ær sakth fiærdhe articulh ær
ath han skal riki sino swerighe styra ok radha

mz jnländskom mannom Och ey mz vtländsko
mannom epter thy som gamol lagh och förna koni//
ngx hafftu aff aldre warit Och ey
magh vtländsker man i radh sittia Och ey
huxom ella landhom radha / Ey Vpsala ödom
ella och swa gamalt kronona godz at minn
minne ella aff sama sighia wetz hwilket. thet första
bindir kronona kon / ffämpte artikel är at
konungen aghe göma hws och landh mz dalsko
mannom och jngeldom thera Och landhamat
mannom och warna epter makt sine swa at
enkte aff thessom formandhomom mistas ffor
them konunge epter komber ffor ty han aghe
thet mz retto atir taka ffor than skuldh m
at alles wordhe ffridh konunge dome gieldi
dome ninne Sätte artikel är at konunge
aghe huffwa Vpsala ödhe och krono godz
och ablsiza vth skyldhe aff landhom sinom
Ok engen nyan tongha ella alaghor a lanth
sith läggia vtan saa mz skälom / ffört at
vtländsker här hedhnom ella cristnom wil
landh hans härja ella naghar jnlendiske
wil skatta sik motha kronona Och koni//
ngher sik androm landhom ey wart ella os
konungen skal kronas ella cirkio gathu
ridha ella kan sin son ella dotter gipta

ell' konungx torff hwes sin ell' vppsale ödhe
byggia i tollkom fallom tha skal biscopom
aff laghsagho hwar sex aff hoffmanom och
sex och aff almoganom the mellan sigh skodha
hwat hielp almoghen skal och magh göra
konunge / Ellofte artikel är ath konungx
skal kirkiom och klostrom riddarom ok
swenom och hwars thera godze ok egho swo wardha
alt gamalt frälsse vskaddom kronona rätth
ath halda och al gamal swergis lagh them
som almoghen haffuer mz godwilia och samtykt
sin vndfangit taghit och stadfesth aff konungom
forwarandom och konungx laghs walde
thera halda och styra och styrkia och wända
swa ath inghen olagh ganghe offuer lagh
Tredelis ath inghen vtländsker rätter drage
i riket almoghan til lagh och orätth / Engen
aff the lagh giffwas almoghanom vtan jaa
och godwilia thera / han skal och almogha
sin allan fridha ok frälssa swa liis thy spaka
som mz spakt och laghom wil liffwa Swa
for oskyldughom och wranghom wildirskom som
for vtländskom Swa lenghe i ammunlse haffua
och halda och styrkia kirkio fridh och qwinno
fridh / ok hems fridh / alla fridhin oskadh och

och oskadder forganges epter thy som konunghe
är til swäria ägher konungher edh sin swdhra a
book och helghadoma i handh sina haldha ok
swa saghia Swa bidher jak mik gudh hullan
badhe til liff och sial / Sancta maria och sancte
erik konungh och all helghon Och the helgha
doma jak a handher haldher ath jak skal
alla upphaldha och fornyadha Articulos halda.
och styra epter konsth och bästa samwitzhi
mino Och aldher konungher mz upphaldna handh
sine / gudhi och almoghanom sino a tryggia
tro loffwa edh sin ath haldha widh allan
almogha sin unghan och gamblan widh ofödh/
dom som föddom / widh ofödom som födom
widh forlwarande som närwarandhe som
konungen edh hörde / och || jngho bryte bidh
helgher dhea mz alla godho / Och sidhelis mz
konungxlikom kärlekt sinom / gudz kärlekt i
mz konunghe warom och allan almogha hans
Thagher han är aff laghmannom ok landzma/
nnom swa waldher och til konungh dömdher
och haffuer edha sina gangeth som för är sakt
|| Tha är han laghlika konungher offuer alth
swerghe sidan magh han giffwa län rikes

balker

sino / styra ok alla thy som fore ær sakt ath the 29

til i rike sino hoffstan dom haffua offwer
alla domare Och skal al kara mal epther
laghom eller epther skelom vth letha fullo
sanindh hwatt han helder wil bj

Nu aghir laghman aff vplandhom och
hwar aff laghsagho sinne ok aller almoghen
mz them nærwarandhe tha konungher taker thessa
edha gangha / fforsta articulus ær ath aller almo
ghen i Swerighe boande skal han ffore konungh
haffua waldh hans och allan konunglikin
retth styrkia Annar articulus ær ath han skullo
them rættha lydhno standha / och budh hans
fullkomna / allo thy som swarlighith ær badhe
ffor gudhi ok manom them ath bindhe och
off ath gora allom rettha haldhnom hans
och waron Tridhie articulus ær ath han skullu
hin them trone och hulldhe wara / hans
tienista / en sidhes mz herfardh til landha
mære rikes och landh mz them werkia ffore
Dhe articulus ath han almoghen som aff al
dher haffwer waritth ok en ær skathskyllogher
agher och skal alla ærlicha vtskyller sina
konungha giffwa och vth gora mz godhwilia
vthan alla tryskeo / hona ath ffylgia ok fora

epther konungx vilia och sielffva thera vdhi Sidhan
skal lagman handh sina vphaldha ok almoge
eller edher thera swaria a book och helghedoma
bidiandhe sik ok allan almoghanom swa gudh
hullan badhe til liiff ok sial som sancta maria
ok sancte erikx konungh och all helgon ok helgha
doma thin han vppa haldher at ther skulu
falla for vphaldha At tu vil och vidher konungx
sin haldha och styra styrkia epther bastha
samwitti thera Och madher vphaldhnom
handhom gudhi och konunghe sino a tryggia
trwo loffva edher thera och halda och in
thessam edhom och trwo loffwan som lagman
och almoghe haffua swarith och loffwat konunge
sinom bindz badhe vnger och gamal ofoddom
som foddom ok the som ther frawarandhe
som vdzwarandhe och edh swore och trwo
loffwadhe

vij Capitulum xx

Nv agher konunger ey ragatti sina rädha
och landzmen aghu honum fölghia och
giffa sätia ther han felogher ok fikaer at a
och edher at swaria thisse som forra ahu

sagdhe och aghe konunger i landhe och landz 30
saghu hwarte loffwa och i ddthe at han skal
them alla haldha edhe som han swor i vppsalom
tha han fördhis til konungx them Nw aghu han
rättz sol ben landhit sith redha tha aghu the
i vplandhom laghsaghu boandhe fölgia hanum
affwr laghsaghu thera til ~~ete~~ ardhingsnes
Thet aghu sudhermän bidhe taggia och hanum
mz grundh ok gislom motha och fölgia hanum
til swintuna Thet skulu östgötha hanum
mz sinom gislom möthe och fölgia hanum ge
nom landhit til midhian holwedh Thet
skulu hanum motha smalänningha och fölgia
hanum til junabäk Thet aghu hanum motha F Jöniböck
västgotha mz grundh ok gislom och fölggia
hanum til ramundha boda Thet aghu Rormanna
hanum motha närkia ok fölgia hanum til bod
östens bplunga bro Thet agha hanum väs
men motha mz grundh och gislom ok föl
gha hanum til östens bro Thet skulu F kan Ej
hanum vplänningha motha och fölghia hanum konunger
til vpsala Thet ar thy konungx laghlika til firend
til landh och rike komen och arffwe landt koma
koma, then skall giöra

1 seten eller en annan aff konungz rådh
med biskoppe i Aboo han göre ath
och annan rdo sam fört skriffwit
för äå konungz arffwina och wanisa gik
och fast som konunger ther sielff
gjort,

gatte sine widhir haffue / swa waldher kon-
lagh saghu nw edhom och domarom landom
och landzmannom sinom gioro alt thz han
them ok the honom agha gora / viij

Nw tha konungher aer tha agher han j
Upsalom wighias aella kronas aella
och annar stadh j rike sino epter wilia
sinom oc fallom thaa aff aerchebiskoppe j
halfft for werdelichaeth skal wiggias the

Nw tha konunger waradher aer / ix
Nw tha agher han radh sith walia forst
aerchebiskoppen och swa ludhbiskoppe swa
mangha aff them honom fallith thaa af
them j hans rike boo och andre klerke
the honom aero nyttoghe taff aghaj konungher
radh waera aff riddarom och swenom oc
ey meira thaen forda agha konunghe aellir
sin swaria / forst skulu the swaria a
gudh och helgha doma the a halgha athu the
skulu konunghe radha thz som ganghlikath
aer thz ey forlagha forbindhir skulu forhindhir
frunio maghsamio aelledh wenskap / Annat
the skulu han styrkia til i tidhumt

radh i rijzallo sino makt ath magha the- 31
edha han haffdhe i thenne swerit och almogen
honom ok thz sama skulu the jdata ok seluia/
halda som konunghe wil lowlikith haldha
och haraghen oppenbara the honom ok hans
vtan han skadha aff koma/ ¶

Nw wil konunger a giptho gangha ok
hustru sine morgongaffwo giffwa/giffwa
the morgongiffwer/agha giffwas mz samtyke
ero i radh giffwin hans ok mz radhe bade
biskoppe i wedhan ok frome ... | hans
radhe alla ok ey androm landhom hinni
myken hon skal wara ey dygher konungher
hws ella fasthe giffwa bethan giffwin aff
landhom ok gardhom epther i radh theira
och samtykkio ey dygha the morgongiffwa
langher standha en j hænne lijffdaghar epther
hænne daghar agher han landher kronona
gangha aller igh ath drotninghen wil a
giptho ga ella kotlandhe fara och ey j thesse
no blijffwa mz sine slæktw tha mæ magh
then konunger som i thetth haffdhe sine/
hænne laff giffwa aff sine radh samtyke

Konunghe nyttiugh thz hwra skal haffua inghen
bwldh the morgongaffuo aff henne taghit ok
mädan hon ær oginpt ær ok i landheno bliffuer
ätthan hon findz nw oppenbara ginghenom ok
fullom skalom at hon sitter sik a mothe
wiskona i thy som wiskona magh koma til
stadhga | tha haffwer hon forgiort morgon
gaffuor ok løsn och ey alles | xi
Thessom lundhom aghe fridhelses man ko
nunghe siunom tana | hwilkin man som
fridh wil haffwa sith godzs hwart han ær
helles i tiddum elles swen enghen lundhom
taghenom han skal haffwa xl mark hwath
batnt och ey swera thet til kopa saklil op
getan hedhen och til dapen badhe atth
lekonnd och atth konom englo lundan taghens
thy som ey godhed man magh sik mildher
lwdhna | hwan attendhe dagh nesth epther
a åår Sancte padaro dagh skal biscopen haffwas
i uppsalom aff allo uppsale bisscops dome i
Strengenes aff Sudermanna landh i örebro
aff nerike i linkopinghe aff ostergötlandhe

kindh bewisth vndirsaato gerna bewacta liiff och 32
hwspinger / j kalmarnom aff kalmarna fögherdi
och ölandh / aff stekga holm / aff thy harede
aff falke / falkenbergh / aff badhom hallan //
dhom / j skara / aff westergötlandh / j daali
tingh wallom / aff wermelandhe kan thz
wara ath naghar aff bondhom wil frelses
man wardha tha skal han redha sik j man
then dughen badhe mz hesth och wapnom
Swa ath the som wapensyn skulu skodha
a konungx wagnha skodha badhe mandhom
och skiodh hans hesth och wapn swa ok hin
han for magh thz frelsseth vppe haldha mz
godzs for som for ar sakt Alle skulu frels
man til wapensyn koma och skal hwar man
hwat han ar ellas ridder eller swen sielffwr
sin wapn a haffua ok sialffwr a sino ors s //
thia och haffua badhe ors och wapn som for
ar sakth vij
Ar en frelses man ellas och gors gamal

och ær ey for Swa ath han ey sielffuer ey for//
magh ath koma til wapn syn for them som
hona skulu skodha a konungx wægna mz hest
och wapnom allom them som thet til hörer
och thz syn faldh Och haffuer ey man mz
sik som ford han skal taka ær nyttigh til
riketsins tiænisth ellr kan then vndher han
skulas Tha taghi annan j hans stadh mz
sama skelom/ kan thz och swa wordha ath
naghar tiænistha man wardher offor aff
aldher ellr kranchdom och haffuer ey syn ellr
skeed som taka androm manom Och dra
ey dagheli(k)a hema nær fadhren tha magh
fadhren miklu tha thera tiænisth vm skipta
ær thera j mellan och ey ellighe Tha skal ey
the kona j wapensyn thæret aar a fadhers
wægna som for ær sakt/ viij

Ar kan thz swa wara ath naghar siælffs
man wil wndan siælffs gangha tha magh
han thz ey gora/ vtan tha wapensyn halde
ellr haffs Tha skulu the som wapensyn
skodha wngha hans forfal ok mz thæt
skälom han vndher siælff skils och fara

ey aff fridlösth vtham thera oloff xiiij
Nv han sten aldo fridlösis innan ey/ ey
ofsbodhe fadher och hans syni eller hans
magher som hans dotter agher Tha magh
en aff them som ther ær bæzth fallen til
træniste bøpe halda mz hesth och vapnom
som for ær sakth/ och fridlöse thom alla
saman/ Swa lenge som the saman æra
bin dise och dwlse/ Swa bratth the skilies
ath tha magha the ey ather fara saman til
thes at the kunnas ena fridlöse lengher bliff//
na vthan tidual hwar ffor sik som kungher
skilias/ xb

Wapensynene skulu skoda a konungs
wagna/ j hwarionn fordha stadh och
thima the men som konunger til sätgang
sino breffwe the skulu och skodha ath
al the sykke hallas som for ær sagdh/ thy
skulu the skodha ok gora som the vilia
haffwa vrenskap aff konunge sino ok thera
herre wridha vagha/ och the jnghom
inane skodha höghom eller laghom ath the
andre lindrom haffwe än sakth ær vthan

haffue helgher bathe en wetere badhe hafft
ok wapn

xvj

N[u] om thz ær / sua / atth naghar dreffwas ut
landan lona aff kronona tienisth tha hon
a biudz til rikesins witen ella aff wapn
syn withan sin forfal som arlig thiæssom och
ingen annan atth antighe han withlande ær
tha hon a biudz ella liggher a sottha sæng
och thz mz godom mannom prøffwas at sua
ær hwar som sua gør ok en sina orsakan
gither giorth som wiið ær sakt han atthe mista
kirkia sith som han haffuir hafft och thz
aldre atthe faa / vtan han mwthe særdelis
konungx nadh och bøte thz til ok mæl xvij

Er thz sua som gudh forbiwdhe ath
naghor rymer vndan konungx banir
thenn tiid han til fiendhe draghas ella fram
konungx ambetzman ella och i ransom som
ambetzman hans wth sendher hwar som
sua gør haffwi forbrutith badhe liff ok
godz vtan han fa thz aff konungx nadhom
ath han naghe maghe sith liff løsa / Rimer

Then som Rymer vndhan Cronanes tienst

Then som Rymer vndhan konungs baner

han swa atth han ey fanghen warder faa aldrigh 34
sin fridh atther vtan han mistir sielffs konungs
nadh / Hwar som hoffwandz man nakrom thes
sak atth han swa gör och hin nekar liggi thet til
tolff manna nampdh aff witsorda och iwedha
haffwa hwar theira / xlviii

Warder nagher man j kronona tiänisth fanghen j kronones tiänisthe
fanghen tha agher konungher han lösa och
hesth och vapn hans atther gieldha hono och han
skadha lösa gora kan thet och swa wordha
atth nagher skiffs manns orss dör eller fordarff
was innan sith hem tha agher konunger
thet atther geldha tha agher thet hesth ep
antwardas konungx marskalke än han
lyffwer eller och windher thet mz skialom
atth han swa godhan hasth mysthe dör
han annar kosth än nw är sagth tha kopa
annar atther j hans stadh j riksens tiänist
Ær thet swa atth skiffs manne orss dödher xlix
innan thet ar sum thet mz liff wrindh iwapna
wtgnom oc fullom skialom thet haffwa synd haffde
sath an inte wansith atth thet doo tha agher
thet viij wikna dagh giffwa swa godh

en hesth köpa som för aar sakt och uppa thy
dagh honom ær nw giffwin konungh for the for da
nay och wari swa saklös for konunge ben
swa gotz tha æghe han sin wapn the tha wapn
sin haldz ben wil sith frelse nyutha xx

Hwilkin ridder ellr swen som epther sik
ken ellr flere tha skal han sith godz frelst
haffwa ther til han xv ara gamal ær / sidan
skal han / ellr annar a hans wægna / tilsmæd
tiænista och tiæna ffore sith godz ellr göre skat
ok skuldir som bönder / æn han tiænisto
magh en uppe haldha / xxi

Thøm änkiom som hoffbönder ätto som
frelst tiänto i thera liffdagha och thera
barnom ... en æra til laghra ara konungs a
ghe frelsse swa oskaddom allan almogans
rätt / nw swa skall änkia ... hon änkia
sitther tha skal hon frels wara ok lidugh
ffor alla tiänistia til thy dagh hon til an
nar giptamal gangher / faar hon frelssemann
tha skalder han hänne godz nw swo / faar
hon bonda tha giffwi han skatt ok skuld
som bönder / haffwer ridder ellr swen
dotther epther sik tha aghe hon sama frelse

mbotha X ær thz swa ath dotera ellr jomfru gör
lönskaläghe haffin forgiorth thetta friælse som
nu ær sakth / xxvii

Ærchebiscop aghe ridha offwer landh
til konungx mz xl hestha / konungx ambetz
man mz xxx hesta ok ey mer / Riddara
vthan konungx radh the skulu mz viij hesta
och ey mer / Swena riddara Ridhelika mz
vj hestha / och ey mer vthan thz ær j hærfærd
Thissom landom agha the til konungx ridha
hwar som hær a moth gör böthe xl mark
thz konungx ensak xxviij

Al aghe tawerna almanningha wäghe
kwarn i ethgard j stor byom the ey githa
tawarna kwarith wäghfarandhe manom
math och hestha fodher ath sälia huse lä
na som bedhes mz godwilia / Thekiffuo ok
sommen haberghe skal i tom j kighu som
och swa at böndans fadh ey ketskilias /
haberghem agha och skulu sälia math
ok ol och hestha fodher och alla thera
torfft j ouan ewillkin köpt stadh thetta
ey göres och hafuer böthe the borgamestaren
j them stadh hwar thetta xl mark ok hwar

En kiellar Jungfrö gör lönskalä ghe

radman xl marc och thz wari konunger en sak
gilt nethe aghe bondhe eller køpman skulla for
xij ara gamalt fæ fore iiij ortogh marc skatte
och suck ffor ij pæningha swenska brødh ok
sleptha the a rættom torghdagh gelder
i næsto køpstadh skulla en bonder ok
herberghe lana som uilia at sælia tha bøthe
ffore iij marker til tweskipte / ena konunghi
andra hæradzhøffdinghe och
thridie malsæghandæ manenno ær en døther
bondhe samble manne i samble færdh math
ath sælia bøtha til eth mal / och ena natta
fodher en til nagre næringh eller borth fore
bøtha bondom sielffwer wilie en ok flerom
samman en skipat ær ok før ær sælt hwar
som naghot taghet aff bondha eller prestum
eller gæsthe thera hwss a moth thera wilia
och thessom hwarom laghom hwarthe thz
pr offenbar til hans mz fullom skælom
tha aghe konunger och skal wægha liff
aff honom taka mz swerdh haghom ok
laghom som tolkom bøthe ok hwilde
bal magh ok skulu tolka mellan fanga
aff laghmannom ok swa aff nidhre
domarom ok tho en liff mistha ffor

thz haffwe warith for konungx doom
hwadhe naghet aff hwarandhe eller ighenindhe
i thy sama drape the tollith gora ligge
ogilla som for sludhe konungx ghewat som
oc gildith hwadhe for oy gesthe aff gardhe
ridhe eller for thz at roffwat och oy kopth
oy bondhe akarse standhe samaridh som for
ar sakt som tollett gor ghiallkom gesthe eller
fera aff them som saman ara om mal och
matha at thy sinne/ som the gesthe drapar
eller drapa lathe mz eggh eller wddh til
blodh sargha eller nogor hwerdz werkom
gor them blodwite eller blanath ffangadha
han oy a skipslagh gingh kome sokiadhe for
konungh eller ffor them hans dom haffwa
och haffwi sidhan halff manadhs dagh
botthe handh ffor handh blodwite for
blanath alla the thz giordhe och ogilth
alt thz the fingho a tompthomo aff bon//
danom hans husfru eller them warigildh
som for ar sakt thz them giordhe a tompt
therra/ sidhe gesthe kwedhe aff gardhe
for thy at han allan sin wilia gora sik
och gor han annan thima drap for thz

sama bloduitne ellr blanath swardhe laghlica
til kunungx standhe sama ratth som fyr ær sakt
Engin at han egher ey ath hempnas eptr thy brutit
leggia pæningha for gestingh sina ellinges um
all mal ægho taluæzms husbonde hans husfru
barn och hion och bondhe fridh ok laghom
Kvara tha the ey gestghas

xxiiij Vald warkia
Ar hwar som taghe mz waldz warko
aff thom j handom haffua thes iordh
skogh watn ellr watnuwerke ellr mz nam
gra handa athgærdh kunnu gör ffor thom
ok kul sik aghna ellr och læsse pæningha
gellr ather skadan och mz xl mark til ræfsingh

xxv Mål fånghe ræth fra sik
Ar hwar som giffwer malsæghande
ræth fran sik, haffwer forgiorth sinu ræth
swedhe thy skadha och thom som malsæghande
ändhe ræth tighe thom swarus hwasth
Annars mans tal til sik
mz laghom ellr mz pæningha ok magh
enghen man taghia annars mans tali til
sik uthan swa som lagh sighia hwar thz
gör böthe xl mark ok thz war konungs ræfsingh

xxvj Och såsom frelsis iordh må ärffwas
Ar ey frælsens man ellr kona gör
skiptæ ellr köph mz thom a skatt seil
the iordh sighe dik. oppenbarligha som
lagh sighia och lonlika thera, mellan mz
och leggs y skatt som eij chalkes aff heme tiennst
oppe som lagh segia, tå må och skatta iordh ärffwas
ij frelsse tå frelss man eller frelsa qwinna äger
skatta bondes ärffwinge, och bonde och bondes son
må sich j frelss komma som för ähr sagt etc.

HS / B 124 - #25r

mz thöm forstadom ath thwartz there skal 37
sith agha och haffua ok draga. Skrifoliska
m til sin konunge ingeldz hwat sin tolkat
gör han at fulle konunge tiluffu hwartz
epther thy th at wartz til laghom til kinne
standhe tiluffs vath. Och then skattskyllogh
gelle athe konunge alla arlegha beth skyller
aff are hwarto sum lagh til sighia xxviij
Hwar som gör gingh athen man som
konungh haffu taguth i sin fridh mz sino
öpne breffwe ffor th ath han kardhe
a han ffor konunge wardhe han fanghin
och mz fastom withnom til bundhen han
haffu forgiort liff och losta ok edtha
attffua taghi iordh hans och aff thöm
sama lösörom taghi malsighande tridungen
och konunge thwa lythe xxviij
Hwilken som brytir konunge dom som
konungh haffu gifwith eller hans dom bryther konunngs dom
hetzman och haffu th domebreff uppa bothe
ffor xl mark och th at konunge enpalt
thriff xl mark skulu och agha bothmalas

ing xvij mannom aff them som j bruthliken
ær fforst aff losorom hans // rækkia
ey losora ath tha magh hus rækkia ey
hus ath tha mathe jordh thes swa
ath frendhe och skulle man hans hanum
mæsth the jordh athe losa jnnan nath
och aar som hon star kan ey athrede //
kia badhe ffor konunghe och malsæghi //
ande ok haffdhe tha brysthe swa
for allom aff innan som innan bygd
i geldom tha mathes forsth malsægan //
andenom sin fullan reth och sidhan
fullan konunge reth xix
Ak komber nager for konungh som
breff haffdhe a annan bingeldh
ok ær han ey til swars som kærdes a
tha dylgher konungh thom som akærende
ær ey man ellas twa saghia j thy land //
skapi som han boor thet a kæres
och ffor eno ellas twem skal then

a skadhes a skärendenom ídhth gödha atgen
dagh konungsens a lagghe mz sino breffue alle
skal han latha möthe sith quitta liff ath bötha
sik haffua guldit mz landzlagom och ägha
the konungh bin bindha som när waro ath
sva war giorth mz sinom liffwom vv. r 30

Hwar som bärsar i konunge parkom ellr (bärsar i konungx parkom)
thes gelsth ader han för giör göt hestr
och arbotshom sino och ol mire och ligger
til hardz napdh bin han widha forstha
dinungh thagghin ar os wara konunge enpak vv. r. 31

Nw än thet kan sva wara ath naght kanbir
stas möthe konunge aff thy som i konunge
balkenom star, tha ägha wara män til skipade
i hwario lagsagu mz samtykkio walde lod til nämp
do aff konunge och laghmane i hwario laghsag
the skulu akta och wilia haffua vpp ath letha
och oppenbarliko hwat i sino landzskapi som
them wardher skipat ath rättha affth, ath the
skulu alla them som almogan offsteda mot
tessom rätt och ägha edh ath swäria a gudh
och hans helgadoma os thera iorderlik hedhe

och sielghia swa wm bidia oss swa gudh til-
hielp oss the helghadoma wi a haldom haffwo
ath wi skulum inghen them saka gora som
saklose ære oc ey saklos som saker ære epter
samwith oss skalom som gudh haffwer oss lanth
och thet ey latha for frendzsemis magh-
semis eller peninga skulu wy konungar eller
nagra wildh och bindhom oss sielffwe
alla fornæmde artikla haldha och them-
epterfolia j thessom balke obrutligha halda
skulu bunde sama fornamda j rætt sa
hielpa os gudh och helghadoma wi a hal-
dom haffwom hwem thisse xij eller fler-
wæria wara wadhe for konunge dome-
hardz och malsaghandhe hwem thesso-
fella atir fælle bodhe konunge i rætt ræffsth
epter hans hals liff och godz och pæningha
konunghe och skadhe epter thy som brott
dælin til xvij

32 Alla waldz giwngha ægher man sækia
epter thet ath han ær ofwerthagh gior
des a nestkom helghan dagh for sak

namandom grannom och nagrannom swara ok
a forsta landztinghe eller haradz thi han bor
i eller nästa by bikom ffor konunghe sielffwo
eller them hans dom haffua epter thy som
ginghen lwar giordh / faller han ey som nw
ar sakt tha ar hwars mans kara um
walsgyngha dødhe / och gildh the som akarer
kome felogher til swars ffor them xij och
fran them och haffwe xiiij natta dagh /
wil han ey til swars koma tha feller han
epter botom sino ok gangher rättar affwer
han epter thy som han brutlich haffde Ra
en then som sak giffs j affwn eller rades na / Om någon haffwer
gham aff them xij ortekke wil haffua mothe iäff till them som
sak antigge ffor skilskap maghsämo kænskap i Retten
for awundh eller owilia ok gether thet merkeli / sijtia
gha prøffuat och fullkapnat in til hans in
trøggia mana / tha agher man thy aff sætgia
och ey ffor adghre swa mangha i thera stadh
sætgia och ey ffor ath thy sama sine ok ey longer

Hwar som ey haldher konungx dom tha xviij 33
skal konungx nadher ffra hom til han ok
indrgha bøth for them konungx dom brøth

och thwärom sith rätth som bötth aff honom är
domdhe thy som for är sakt gäldhe ey allo//
minge nadhe konungh tha skulu ä thre äth
mistha aff thenne koma rätth han bör oc m
haffua andra gedha dande man mældher
sik aff thy harridhe han bör j twa atth m
nadhen sec sw full ellä atth mistho silw
nadhen och aghe konunghe nadhen fore ärlwedhe m
oc kosth thera tilldingh aff allom dombrutt//
thom konunge haffna — Här börias gipto balker

Konungs nåder tryggum göra åghor

j Hwilkom tidhom man skal kona bidia
och fästha
ij Hwilkom tidhom kona skal fästhas
Ew hon mod tagher man mothe fadhers
iij wilia eller modhers/
En man fäster sik kona oc wil thonalagh
iiij byggia och wekas honom
v Aghe hwat ordhom oc rätth giptoman aghe
sik kona giffwa/
Ner haffwer brudhgumme brudh sina fangith
vj och kan hon dödh före än han komer heem
til henne
vij Hwilkale brudhgumme aghe forningha

viij fora sinæ brudh viij

Hwilkom tidhom man agher bryllöp göra
kirkiogangh ok eller vtgiffzerdha oll tha lik
skal kunnas aptan eller festamassa oll eller
huilka mangha man ther til skulu haffuas

ix Hær sidhan ꝍ bondhe ok hustru gipt æro hwat
brudhena malman aghe vara

x Hær om morgangift hwilken hon skal giffuas

xj Hwilkom tidhom kona magh morgongaffwo
sina forbrytha

xij Hær en man giffwer son eller dotter hemfölgh

xiij Hær hwi hemfölgh skalandas ffor them

xiiij Landh hwat vmhordh han skal haffua som
hemne fanget haffwer

xv Hær dör bondhe fran kono hwar barna
godz skal ffara sec

xvj Hær kan kona annat sinna giptas tha
huilka barna godz skiptas skal

xvij Huilken bondans barnagodz skal skiptas tha
han til andra gipto gaar

xviij Hær an skera skulla ara sinne nw bondhan
an en hwilken thera naudhsyne

Gipto

xix Um køpa godz som bondhen oc hustren køpa
huru thz skal skiptas

xx Um bondhe magh hustru sinne godz borth skipta

xxi Um fadher ok modher æru døøn hwar tha
skal barna malsman wara/

xxii Hwar æn then som malsman ær barna/ ær thær
til fallin

xxiii Um bonde døør eptir han barn ok qwinnan
kallar sik haffwandhe wara

xxiiii Hwar æn fadher ellæ modher kullo barne
pino ellæ dyskone inbyrdhis bryllops kosth
gøra huru han skal galdas

Wil man sik kona bidhia tha skal
hæne giptho man ok skyllasta frændher
atth hampta ok hon sina bora fadher ær
giptho man dottor sino/ ær ey han til
tha ær halff brodher hæne a fadhernit
ær ey han til/ tha ær halff brodher af
modherne ær ey han til than ær fadher
fadher ær ey han til tha ær modher fadher
ær ey han til/ tha ær fadher brodher ær ey

Hwar efter then sa att fæsteman beligger fæste
[illegible] kvinna vid rätter hennes medh barne oc
[illegible] fæstman, medh brudhfærd [illegible]
eller kvinna, war ther [illegible], der skall #
kvinna [illegible] til [illegible]

han til / tha ær mødhrena brødhrene ær oc han til
tha ær then som skyllastir ær a fædhernit
ællær mødhernit / æru the badhe jamskyldir
tha ær than a fædhernet ær ok a mødhernet
man / och oy kona ok tha mødhrene nu
mødhrene hvn hon hiffsta ij

Ar kul man kona fästa tha skal gipto
man hona næ svara ok fira vitnæ
tw a hans ok tw a qvinnona vegna och
ær tha lagliga fäst / fästir nogor man *fästher noger man*
ællær gipte vtan rättan malsman som för *eller gyfter kona vthen*
ær sakt bøte xl mark / konunge malsægh *rätsamm mallsman*
ande ok hæradhe ællær vintir xij aff rättæ *2*
giptoman met xij bolfasta män edhe
ællær dyli met samma mano atgh thz ær en *Om tvem*
hans gerdh / hvilken man som fästir tvem *fästher*
ena kunu bøte xl mark thæn som hona *kona kvinna*
sidhær met tiggia bøte iij mark biskupe
ællær dyli met en mana edhe atgh han
visthe ey atgh kona fästh var forv
sidhan hon lagliga fästh ær tha skal sokna
fästhe then som hon bor lysa iij helgadaga

Festeman för kanno bräck böta 40 m.
kirrkionne, konunge och härade, och ing
2 lb waxe kirrkionne och konunge
dölie widhre, ... gionde will ... Eff...
skayer skall wara ... och ...
fenni... och ... e

Gipto

affla barn i fästom saman äller lönskt legh(e)

for giptomal Och sidan maggh han hona
sæt loff biugia Affla the barn i fæstingh samman
tha æru barn adelkona barn / Afflar man
barn i lönska laghe och taghir han hona
sidan laggiptho hustru tha taghe barn aff
som adelkona barn ty at tha han bætrade
konona tha bætradhe han ok barnith ii
Æru skal biskop fæstingh at tha thera
som skyldogh wordho bøthe biskope iii
mark haffwi forgiort fæstningh, walde
the badhen haffwe hwart thera halffwa
fæstningh forgiorth och bøthe biskope iii mark
Hwilkin modh som taghir moth iii
fadhers wilia eller modhers hwath hon
taghir han til laggiptan man eller lönska
laghe haffwi forgiort fadherne och modherne
ok engo andro arffwe / wil fadher och
modher hænne forlatha sak sina tha thaghi
hon fullan arffwa luth / æru dela the
om hwatt forlatith ar eller ey tha skulu
the wetha xii man iiii
Ab haffwir man kono fæst ok wil hona
lagh byggia tha skal han giptomanno
til saggia iii viker for then dagh som

1 Cor the / betr. 4 / ...
Konungz 22
Kaffde 17
Loz 5
Bröck 15
Drät 22
Tvit 20

Hwilkem som ekelegrar, eino nysklepiga, som
åhr betrodt att bera hußbonds ögh nyckl(ar)
modhers nyklar, ... till böll eller
maath klädher penningar eller ...
som hußbondher och ... will

HS / B 124 - #30r

han wil bryllöp göra / Vtan hon honom forfal
kalde tha hatte huden yl micke som thz gör
ok fylle athe kosthen epther thy som godha
män honom matha twa aff hwars theira badhra
thz ära lagha forfal om hon sielff är ekke nogor
qwal / kom at the maghe ey hionelagh byggia
mz gudz orloff ok konona ath kan hon
honom ey sinnas / tha fari til tinghs taghi
hon til aff sama frendom sino ath tagha
with fastha kona sina / Och domare nämpne
iiij män a thinghe som honom folghia skulu
och witna thz the göra / wilia the honom ey
folghia tha böte hwar theira iij mark til thre
skipte. kan han hona ey fa bort han dör bry
the swara saklös komber och nagor skilnadher
theira / mellan aff thy ath han wil hona bort
tagha och komer thz drap elle saar swara
alt ogilt thz / the faa hona bortra / hwarda
the antigha drapne elle sare som hona gaffra
wilia / swari thz thre gilt thz them göro ok
hetha sidan the kona lagh taghen och
ey rantaghen

Nv bedis brudgumme giptomal tha skal
giptoman fasta kona hans hon giptis

laglight förfall att ickie hiona laghs kan bygges

fasta förwaratt ... före som ... [illegible]
[illegible]

Gipto

ok j thendhe sätia mz thessom ordhom. Jak giffwer thik mina dotter til hedhers och husfrv ok til halffua säng til laas och nykla oc til thridiungx j allo thy j aghom och ägha fan[?] lösörom ok til allan then rätt som Uplands laghs the a[?] ok then helgha konungx Erics lagh [?] eller giff in nomine patris et filii et spiritus sancti amen.

Huer mans fästa kunu mans laghlika fästa han haffuer bewitath [illegible] skal boo hans skiptas taghi en huth feste man annan konungx ok tridie haredz ok kome aldre j fridh for en fästemader for honom bodher eller daffrar henne bin fästhe madher dödher [?]

Bi

Nu haffuer brudhgumme brudh sina fangit ok vil henne hem föra kan hon för dö än hon hem kombar til hans eller sängh mz honom tha skal lika henne ater til fadher eller arffua henne ater foras ok alt thz henne war giffwit aff fädhrenes gardher eller frenda brudhgumme taghi ater förnyngha fine som han henne förde.

Them som hoor bedriffuer medh någon mans hustru them skall dömas döö, bådhe hoorkonom og horkarom, såsom gudh til Mosen, att Om alle [illegible] Om någor belegrar åther mans hustru tha skolle the bådhom döyas, man og quinna,

Then som kåner annars feste hustru

Ingen man [illegible]

bulker

Nw ær brudh hem komen hel och hylbrygh
da tha skal hon mz brudhgumma sinom
sængh gangha tha the haffua the nath saman
liggit tha ær han hene rættan malman ok
aghe sköta ok svara for hene / tha skal han
hene morgongafflvor giffva vij

Ev magh brudhgume ~~fora~~ flera forninghe
fora sine brudh en gangare sadel bezel
dema kapo ok hatt / Engin magh ok han
til mera ~~tolo~~ thwingha fadher brudhgume ell
giptoman ok hene næsto the maghe hene
ok aghu en flere par kladher ath giffua mz
ny / en fyra bethan swa mangh hon fore haffde
them maghe hene bynas saklöst / annor
kladhe maghe the hene eptir thera makt
ok vilia Atthe maghe the vara pa badha
sidor som bryllop kladhen skulu vara
ok ey brudhgume ok ingon fler wilbrud
gume sin kladhe giffua tha giffui them
klostrom och kirkiom ok en lekarom viij

Enghen som kost skal halda Anghe
bryllop kirkioganga öll kyrfærda öll

tha the haffua nath samman legat tha ær han hene rätta malman

Atthe maghe the waren a badhe sidhor som bryllop kladher skulle vara

Capitulo

ellr arffue ok forsømesso dæl magh flere gæste
bivdha æn that næpnis först en biskop ok
hwem kanukom som them fölghia twa andre
kanuka viij riddar xl knapa xxx bondar
x hærfer ken tiolf komber nagor obudin til noghro
aff thessom fornempdom högtidom ær thz
riddar aff konunge rædh böte xl mrk
riddar vthan konunge rædh böte xx
mrk knape ellr prester böte vj mrk bon
de ellr legodrengh iij mrk orkar en lego
drengh pæningha böte mz kropp en haffu
kso han skal æfftirwdhe æt ffor mrke
Gvanso ffförst for mæssogiandhe sidhan
for konunge en maghe biskoppe riddar
ellr swena ellr naghre aff them fornempdom
swa budhne ridha mz flero hesthom
en skipat ær i konunge balkom enghen
magh ok sændha lekara fram sik til annars
eptir lön i arffwom ellr vtlh fridhgom
skal nighen æffter fara som vlw ær sakt
tha magh han flere prester bivdha en x
och fattigo folke hwar eptir thy han for

Morgongäffwa må bondhe giffua hustru
sina ü fiermdadagh om morgonen, och hustrun
bondha igen, så myckit som morgongiff är
wärdt, effter hwars sins willia, Jordh ellr
lösöra, medh fastom skälom, och wari
så gildt thenn gäffwa som the bondhen

magh ok ey j androm högtidom hwar skal
konunge länsman ath wakta och dessa brwth
päninga vt taka och skipta them / the
giffs enktie lwth aff ey a konungx wagna. länsman
ok thes kostnan haldha / länsman magh laghlica mäghe laghlikha
obudhin koma tolkit mal lwth lötha them obudhin [illegible]
som brytha j nagrom thessom sakom tha skal [illegible]
länsman xij bolfastha män aff thy häradhe
han bor vti vth nämpna the brwth päningha
som annar konunge domborth / bewdhe flere
ey skipat är j bötha konunghe xl mark
ok giffs enktie aff / giffs nagrom skulde
ath han obudhin kom them som saken giffs
mz twem witnismanno til winnen bötha
som för är sakth / wardher han thet ey til
winnen warin saklöss / kombr nagar thet Kommer nagh
som bondha bryllops göra eller annar koster til bondha bryllops
ligge sama plagha wardhe so för är sakth göra obudhen hem

Nw sidan bondhe och hustrv giffth äru
och the haffua nath sama j sängh legat
tha är han hedher redhelika malman och
dagher sökia ok swara so then giffta morgon //

Hemma gafft och ther wari laga giffne
giffter, framdels ther äga mer eller minner,
hiona lagh byggias såsom i nya lagen bondhe-
-ens balk och hustrvm tredinghe [illegible] Dock vradhed
skill gamble lagen giortt och
hemfölien

Gipto

Riddar giffwe sine hustrv til morgongaf-
wo c lodogha mark swenska vtan
oc ey mera. swenu giffui xx lodogha
mark oc ey mera. Almenneligha frælssis
men giffua ey mera en x lodogha mark
Bondhe bolfaster man giffui iij mark swen-
ska penningha löster man j mark. Giffa
morgongaffwor som nv æru sagdhe magh
giffwas hwat man wil heldher j iordh ælla
lösörom nu fore skal athergiffa barn til samma
tha sin the morgongaffwo thöm barno for
modhrine oc ey fædhrine. Komber ey barn
thera j mellan tha gaffwa the thera mor-
gongaffwo som laghen liggher oc gaffwa
hwargens thera arffua hualdh thz ath-
qualia hwar som mera giffui en nv ær
sakt tha gaffue thz engha makt. Och
hwat mera giffuit ær tha dömes ather
arffwom oc böte xl mark konungi
thz kænni hans ensak xij man fyrstha sen-
fu eudhe morgongaffwo swara oc xij
then som fore skal/ ey magh oc morgongif-
giffwas vtan a ræthom gundagh

hustrv them morg gongaff

xvi

Ær skal kona hor gøra och warder hon laghli- 45 Den Qvinna gör hör
ka til wunnen tha haffuir hon forgiort
morghongiffuona sina och alla thy hon
wart gipt ok giffwin til vij
Ær giptir man son sin ella döttir sina
och giffuir hemfölgh mz thöm jordh ella them som
lösöra haffua thet medhan han liffuir som giffuir hem-
thöm thet geff tha han at dödher bæri- folgh
ather thet til skipta mz swornö edhe mz
thöm som thet dön rætta ærffua til giffuir
ankia hemfölgh mz barno sinu warthi
lagh samma viij
Dela man om hemfölgh then som hona
wthgaff ella hone tha, och hon æ-
gine mz giptomannenom tha haffuir han hin-
ordh wthgiffua sina mysett han wil mz-
xij manna edhe och saghia thetta gaff jak
ther och mera en thet haffuir tho fangit viiij
Ær haffuir hon fangit som hona tha och
ær klandas thet ferdh hænnä och kallas en
giffuit wara tha haffuir han wizordh mz
xij manna edhe och thet tha war a fæstinga-
stempnö wth giffuit a giptho qwelle ther e-
aff thöm xij witne wara skal ther i edhe stande

xv Aff ær kona mz bondha sino oc affla barn
samman dör bondhe tha taghir modhir
vinsordh atth sex fore kononi sino oc gardze
thera mz nästha frændha rädhe och maddan
hon ogipt ær / xvi

Ganger kona a andro giptho och
barna hene fædherne ær inne nytthe
ne tha skal barna fædherne bundhan skiptes
tha skal hon först arff aff skiptha
thagha sängh sina the bästha mz allom
the til horer thz ær bolster linlakan
hoffdadyna oc aklädhe kirkio klädhe
sin bästha thz ær stenzke kiortel mantel
och hwffwdhdukar sidhan skipte
then taghi barn tua lutti och hustru tin
dingh aff lösörom haffwe enghen valdh
barna fædherne giptas for än thz ær
bundhan skipt xvii

Giptes kona j karla boo ara thy barn
fore tha skal bundhan skiptes thera
modherne och giptas ädhre kona j barna
modherne tha taghi bondhe först sängh
som for ær sakt haffa sin then bästha

sadel oc wapn sin och kladhe the hon
ara skapat oc skorin vndan skiptæ thæ
thætte lytti taghi bondhen thva lytti och bar//
nen hans tridiwngh han bondhe och husfru
a flere giptir gagha tha hwad laghi sighia / xviii

Kan ey barna godzet vndhan bæradha
skipti som for ær sakt / dra flere gipto
inne när bondano än ey skuat the ara
thva eller flere tha aghe alla halff bodhe
bondhan och swa gildhe hwar en giptir
som en annor och taghi slikt gipti som
giptia / Oc hwar skwar thera gildh til sina
morghongaffwo a bondans lotn ...
lwitnno eptir thy hon war giffwin a
rettom thinderdagh hin swa at ath
thy rædher ey ath swa fullo allom giffnit
hwar tha thaghi tha alle jampt slikt ey
som annar hin morghongefft war giffwin
i lostom hwar hon giffwin / iordh tha
gaffwi hwar thy hon war giffwit Dra
flere giptor inne när husfru än ey skuat
the dra thva eller flere tha aghe a hon

Warda ej barna godz vndan skipth

Och hwarij huad thera gilder til sina morgongifft vo

HS / B 124 - #34v

Gipto

tridiungh lwdh alla thom gaghi och the
slikth gipta som giptha som for war sakt
xiv Ath the bonde och hustrw kopa saman
badhe jordh och losöra madhan the j
giptelagh aro sama aghi hustrw tridiungh
och bondhe twalytthi aff them kopena lilva
the swa salia som kopa egha ganghe j
hustrw loth tridiungh och twalyti j bondis
xv Ab magh ey bonde hustrw sine jordh
borth salia ella skipta hwat the hella
agha barn samman ella ey vthan mz hustrw
na godh wilia och arffwa hene ok skipta
til batre och ey til werra xvi
Ab at fadher och modher dodh radhe tha
ther sum skillastgez at / som for ar
sakt vm giptomal ok ford barno ok barn
na godze ok hwat barna godz gaffu j han
da mellan vthan fadher ok modher ha
^ weder ham iij marck — agher hwat at rekenskap gora aff
thy for nastom fredhom xvii
Ab at ofsin barn swetande ella aff

gamal kvan for ellær barna bidhgædhæ dela
man sum for skal see tha skula frendher
til tings fara och dom thagha hvat ther
ær sannæst um tha aghæ thy for radha sum
gætæ och kan och vel kul aff frendha
thæ at nästh skillast // xxviij

Nu dør bondæ oc ær en barn eptir
komber the til gardz æffna at vil
radha och skapa hwars gifft tha sum
for sighiæ jak at mit barne bondans
mens thy aghær thæt synas oc en i samp
nedæ hændær sathæas och tha radhæ gift
til fødho sine tha skal hon bi manadha
dagh gaffna synes tha a hon ær at hon
halvandhe ær thæt barn innan x manade
oc fær thæt cristendom tha taghæ thæt
arff fødes thæt barn sinnar / tha aghæ
thæt en arff taghæ gælde tha husteu
sidhan atergæ hvat hon forgiæt gaffu
aff thy gode // Nu sighær hon ær mit bar // Nu sigher hon sigh
ne gaffna kvarpt oc thæt forfors tha / med barnet haffve waijt / og ther for / fore

Gipta

Æfter hon ther lifua meth thueggia ghiftino
kunnom och xij manadhe fallder hon
at eldhe gelldher ather kosthen / giffther hon
edhen gangith huar sitsldes for kosthen
tho a skiling ludh affslunith xxiiij

Ab kan fadher ok modher bryllop göra
Nath sone sino eller dotther sine then
kosth agher til fulnadhe ganga Boo
syskene / boo saman gipte eth aff them
eller flere then kosten agher en til fulna
de ganga fylles mz iij mark en thy mer
ath kosthen lute meran de han vndirfe
gelldher ather som huarth de /

Her börias arffdha balker xl

j Um bonde dör eller husfru huru bryst
arff skal arffwas
ij Sea kennes en barn liffua epther them
Sen dilis hwdher brystarff ok bakarff
iij huru thet skal arffuas ok skiptas
Um ~~bakarff~~ oddborens barns arff
iiij Um lagh gipte husfrw wordher taghin
v aff sino bonda

HS / B 124 - #36r

Um man ellr kona aff misfellom dödh hwilke
thera arff skal skiptas
Um gæl biltoghe mans arff
ij Um fyre syndher kulle ok samkulla arff
Um bondhe dör fran husfru sine for en
hon wisthe sik haffwandhe wara
Um syskano boo saman j boo oskipto hwru
thera mellan skal skiptas
Hwru syskana skulu arff skipta
Um them atte skil sidan skipt ar
Fadher dör um arff oc kalla badhe sik
arff mz rettha agha
ij Fadher ar nagher skillandh en then som
haffwer arff ok qwaldh sinna tib ar
Um man skillas um laghe
Hwru spillebarn skal vp födhas
Um frillabarns arff hwilkit thz agher arffwa
ok arffwas
Um horabarn ellr annor tolkit hwilke
the skulu arfflwas
xix
Jeb klandas thz j skipte ar komet

huru dødzmans gæld agha geldas

xvi Om dana arff

Dør bondhe och hustru ok liffua barn
epther thom son ella dotter ærffue son
thwalyti ok syster / tridhiungh ok thagi
slikt sona barn som son aff ærffue ok
sk slikt dotter barn som dotter en tha
ath naghre liffui aff syskano ij

Nu dør ey the til tha at fadher ok modh'
taghi fadher thwa lyti och modher tri/
diungh / Dør ey the til tha at brødher ok
syster taghi brodher thwa lythi och syster
tridhiungh Thagi slikt brodher barn som
brodher och slikt syster barn som syster
Dør ey the til tha at fadher fadher och
fadher modher Thaghi fadher fadher thwa
lyti ok fadher modher tridhiungh Dør
ey the til tha at modher fadher ok modh'
modher taghi modher fadher thwa lythi
och modher modher tridhiungh Dør ey the
til tha at fadher brodher ok fadher syster
thaggi fadher. modh' brodher thwalythi ok
modher syster tridhiungh Dør ey the til

tha ärwa bryllinghia ok syslinghia thär
bryllinghia twa luthi ok syslinga tridiungh
a. Glutz stadz sum delo wardher fadherne
eller modherne hwat thz ær heldher kona
eller man ok ärwa thöm jamskyldir thöm
wardher thagher a fadherne twa luthi ok
modherne tridiungh ær annar nämar — ahwar som äghe nämnd
thaghi allt samma ok giffthin enkthe luth — ½ taghi allt
j andra skifthena iij — samma aff arffuinne

Dela wardher brysth arff ok bakarff
badher jamskyldir gangher tha brysth — thz fadh.
arff til ok bak arff fran thy thz gether — arff aff
arff aff manens rykthskom ok bak arff — manthens rykthskom
ather j atthene iiij

Nu skilia frendher kärnsins barn hwar
ndom föth tha skilia thom wardher swar
sektha sether ath barn hwar glunkt föth ok
ski kristendom ther ber kona thuggia
mana lwthane tha komer modher ath arffue
barns sins v

Nu kan kona fran bonda sino mz wallde

swara thaghin far han barn innan ok vtan
fran thy at han i sängg mz bondha sino
swa thz barn skal arff thagha B

Dräpas al saman i skip man kona och
barn thera mz thöm swekth inghen hwat
först dör ellr senesth ther ærffwr mans
ærffua mannens och qwinnona ærffua
qwinnona Dräpas i stadhga alla saman
och aka i swak ena swari på sama
Gangher hws i landh ondh ellr bren
swekth inghen hwar lenghr liffdhe swari
laghsama Domer i stridh swekth inge
hwar först dör swari laghsama Skulu
man at liffwitze ok sporthes dödhe
swekth inghen hwilkin lenghr liffdhe
swari laghsamlw Ligge twe siwke i
ena hws och hwar thera är annars arffua
dö bådhe i sändher swari laghsamlw
liffwir annar sa lenghe epter annan at
han matte hördh gudz likama taghä

Dömen
A strijdh
weth ingh
hwar först
dör vara
lagh sama

Om twå
siwke

HS / B 124 - #38r

tha kuan han æffne hans dy tha ath 50
han gittær ey thæling hyggie thæs til thriggia
swthæne sum thær inne waro vij

Vorthær man fælthoghær laghæ rymæ
aff landæ oc komæ ey igæn affla Rymmer aff lande man oc komma afflar barn
the barn meddan the vtlendæ æra thæt
barn ægær ey arff thæghæ affla the barn
vtlendes oc fær han frith oc warthær
inlændæ sithæn thæt barn ægher arff thæghæ
[Nw] kan barn afflath wardha før æn Om barn afflath warathra før the bilt...
han biltoghær warth a hwar thæt fødes thæt
barn ægher arff thæghæ Rymær husfrw ey Om husfru rymmer ... man sin
bondæ sinæ haffuer forgiort hwarte iordh
ellær løsøræ sinæ Rymær man oc husfrw Rymmer man oc husfru sitger qwar
sithær qwer stællæs hem oc afflær barn ey
ffæ thæt barn ægær ey arff taghæ eptær fadær
sin thæt barn æptær enskøte || Nw kan bilto
ghær man ellær hans barn nyghæth arff
falla meddan han vtlændæ ær fær han
frith || sinæ daghæn taghær thæt arff sitær

han ey thaga thet the nestha frendher
jnländsk aro ix

Ar ther fadher och modher dödh ok liffwa
barn epther badhe ~~fur~~ fuderkulla och
samkulla dör eth aff samkulla ärffwe
thet samkulla thera lyti och frendhekulla
fierdhungh hwat thz är ällr brödher
ällr systher hwat the ära hellr flere ällr
færre j kullana the faa ey mer en fiær-
dhungh ok thet j them dehlom epther thy
som thz geldher j bolbyom sculu är gen
fullo Än kulla thre alt dödh epther
hene tha ärffwe kulle kull ok engin
annar man ällr kona / Dör barn ok liffwa
epther fadher ällr modher ~~[illegible]~~ ällr annat
therra är dödh ärffwe halfft fadher ällr
modher ok halfft syskone Dör endha
barn liffwa epther fadher ällr modher tagh
alth samaan en thz ath frendhekulle är til
Än ey samsyskona til tha ärffwe fadher
ällr modher och giffwi enkte noth aff xiiii

Sundherkulla och samkulla

Dör endha barn

Nu gyptes bonde och lever mz kono — 51
sine och afflar barn mz henne dör — Dör bonn, tha för fästüm std.
bonde för han wiste sik haluandhe — sik haffwande
wara Nw fa ärffua bondans til och — wara
taghar arff hans sigher han ath the haffwe
ey barn samman thy magh the ey ärffua han
Nw nekar hon ey och weth sik ey haffwande
wara och giffwer lwth ärffweth / Nw födhan
tighir the talas ath hon haluande är och
fa then the göra som ärffweth haffua
Och fa til och drip henne och leul nodrigth
ärffweth mistha ok forgör liffnet henne mz
ogingom Nw jordhe hon ok the lwedhe op/
penbarlik sidhan hon jordath är at han for/
kom liffue henne och hittes thet witne
til mz sanna / Tha skal han bo jordh ipti//
gelds och liff henne op skarans hittes tha
barn j likame ellr nagor likniske til barns. — modher ärffwer
tha ärffwe barn fadher sin och modher — barn sith
ärffwe barn sith och henne ärffua hona — Hög — 2 of
thes ärffwe dödhe och hedhen ok qwikke — 7 Cap.

Dödher och hedhen ärffwer, Och quicker och
Christen gör ther ifrå.

och kirkiothen gangher fran thy ath ingen
mugh drapa annan sik til arffs
Nu boo systkana saman j boo oskiptho
Hwat the afla meth thiænisto ællir meth an
drom slöghdom taki sik brodher som
brodher ok sua systir som systir Nu si
dan skipth ær tha gar thz til skipte thz
the fingo aff fadhrine ællir modhrine ok ey
thz the meth thiænisto ællir slöghdhom wnno

Thet man förwerwer med tienst

Nu wilia systkana skipto ærfwe sino
tha skulu frendher thera lundher lea
ath mistho thre j lutth skot leggia och
sidhan lutha Nu sigher annar lutt wa
och annar ey tha aghe then lwsedh som
latt lwt wetha meth fullom nepdom ok
theris edhe meth næstom frendom ath
han fik thz j lott och lagha skipthe wnd
thk brodher ællir systher tha ær fastger
luttin thz hona haffwer fangith Nu ær
lutth j bolbyne tha ær ok lutath j alla

Hwar som syskenne skolla arff skiffta thå
legger yngsta brodher, nest bolom vdi bolbyn
sedhan hwart som thz ähr garrat till, och
älsta brodhern fierdingst. Men vthiö skol
vthiö [illegible] skolla fädherne och mödherne
#

til laghom som til liggia bolbyn xij 52

Nv ægho nagre thera loth sin bætra
hwart of bathe jamka sik wndhir thy
ægho then bristerdh som innan nath och
aar til jampnade dela wil egha skulu
the alle ather bætra mz frænd edhe och
thera nästa frendher skulu til thera
ath koma insto xij thagar sa mykith
a fadhre ok modhre som han kan fa
sin yo ara ær thessom lundom at hwrten
han fiste thz som han haffde fanget thz
ær swa wndstandande at hwar halde thet som
thz han fangith haffde och ær annar luth engång skifft
were en annar tha skal jamka ok swa är skall
bætra och aff nyo skipta dela the en hållas
sidan egha skulu the xij nästa frendher
som inte waro swaria at the komo en
jampnadh skipta en ulo ær skipth och
sidan lutha hwar ath sino luth och sidan
gange en til jamkan thera mellan och
en thera barna xiij

Fremmadher skifftena, som the i [illegible] ok
lagom kunno, dock så att then som [illegible]
an skall wiagör tacka, ill an [illegible] hålla
ok förswara, thet för alla ärlige [illegible]
skall v skifftet. [illegible] [illegible] [illegible]

xviij Dela nagra vm arff och kull hwar skal
mz retta egha ath ærffua tha ær thz bade
ratth och lagh ath then oppebarande skylskap
epther laghom til haffuer skal arff taggha
Ær nagath saff j ok ey oppenbara skylskap
til tha skal laghman a tinghe och letha som
sik redha/ Och them arff til doma som
hans skal ok besta manna nærwarande
vitnar hanom mæsta sannidh bæra Och tho
sua/ for saffnus skulde thz som ærffuit
æghær thagha epther dome vitner skylskap
sin sannad och ey osannan mz xij manna edh
Och iiij aff thom kunnughe bære ... aff
fædhrene och thre aff mødhrene innan
sættaman vitneligha hwar skylskap sin
for en treggia ara haffd a komer ellr
haffua then arff som haffwer/ xviij
Nv ær nagor skyllarin ey them som arff/
Almt haffuer Och talar han a laglika
Övergång arff — for en treggia ara. haffd a komer thaa
arff sigh epther lagha vitnum ok dome
en tho ath thz se framdelis/ arff fallit

Kona loo le edha Steghus Bastu Stv
gu och Stramadha Bodha hus fest och La
doo, och allt annat skall deles och skiff
tas syskonne mellanu effter hwars sin
lott, som the komma tennynnaste. C

thy at thz ær atter gangit arff som byskyldo
thaghær en laghlika a talas som før ær sakt xvi

Ab ma ey man kona leghe vtan sæ
hinne thaghin ellær barn barx. hwilkne
sæw ey antigge ær och hwilkis kony thz tha
skal han dylia mz xij manna edhe badhe
barns och haffdha swa at han kona aldre
haffde j thz ey vl hwikor jnnan j thz at hon
thz barn fødhe ellær bøthe iij mark thre
agher j hwarfte skal ellær konunghær thz ær
gipther mans ensak mo̊derkarens tiden skal

xvi

Modher skal fullo barn sith fødha thz
til at thz tryggia ara gamalt. Sidan
fødhe thz fadher thz til thz ær siv ara F 7 åra
gamalt. Then leges barne fosther modher ligg på begi
ok fordarffwas thz barn aff hwanrykt gis tra word
thz agher bisthop at skoda hoo thz barnit moder å till
skal ater fastha akt 7 åra fyller

xvii

Ab skan fullo barn pæningha hawa fallit
thz fram och ærv thz pæningha epther
och liffwer epther fadher ellær modher taghs
fadher thwa lythi och modher tridiungh ær
annat therra epther thagi alt samandz

arffda

ey the til gange swa thz arff som all annor
arff falla fillis barn arff thz skal arffwas
som al annor arff oc ey magh thz mera arffua
en tiwa mark och ena epter modher far ad //
ella kona barn til ... by ... arff tha taghi
fillis barn fulle iii mark hwat the arffwi
fleer ella ferre ok arffuet minne taghi
alsinkthe haffwi thz mera thagi oc thz
mera en iii marker // xvij vtan i bryst arff

Affler man i hordom frillu sinnio
affpreladh gudz olike lagh systrene swerla
the barn som skulu bindas alt arff xviij
... kat slandas vaghit thz til arff ok
... konungs slandas thz for ... enom
tha slandas thz for allom hwat hellre
the skulu thz halla eller wtgiffwa
och hware thz arffuana mz landzlagom
eller ok wtgiffwin // xx

Dör man arffwa gäldar epter tha gälde
gäldar hans aff boo oskipto och arffui
skipte thz atter ok ... ey godz mera
til ey geldena ok tha gälder gäld aff
thz sama ... finz ey godz til tha ok
the ... paninga tagha som ingthe
ära til ... och arffwe ware saklöse ok

Ärpt fadir

Ey ma fillis barn ther arffua ... ey ma fader eller moder

Gäld äpther

Engen haffwe wald nagra arffwe skiptha
for en geld ær geldh gullen arw the han gelde
atthe wiuith en godz til fullagelda tha
skula aff allom geldom skiftha a slikt aff
mikit som mikit xxi

Nu dor then man som en haffwer arffwa
annarskis kommer rettir arffwe innan
nath och ar mz breffwom och skillom skils
ath han ar hans rettir arffwe Thaghir tha
han aff hans kommer han en innan nath
och ar tha thaghir konunger aff hans hwalt
thet ar gelld jordh eller lösöra thet kallas
dana arff Nw en jordh ar giffwin honom
thaghir then jordena som hona gaff Nw en
man ar vtlendsker oc wetz ey man hans
arffwa Tha skal arffwet standa thet til
han kommer som arffwa skal Nw en man
wetz en hans arffwa oc kommer en budh
aff honom eller san wisso hwar han ar eller
skilffwer han innan nath och ar tha arffwe
halfft konungh och halfft giffwin han fore sialsins

Her borias jorda balker

Nw arwer man laghafangh jordha
Nw en man wil jord sina salia hinder han

Dana arff

Äghe ther Clä
ther som sä
thalös döör
så haffwer bisk
som
i försth
arff

Han skal hema lagliga byrbiudha
iij Hwi arffua bördamen ägha jord til sin lösn
Hwi delar then som sælia wil ok bördaman
iiij Om jordh skal hema ey lwta lagliga byrbiudha
Hwi wil bonde kunna sina jordh bort sælia
v Hwi dela bördamen om jordh
vj Hwi hwru halsadz tingh ägher wara a wito
vij tingh dagh oc mz hwat rätt man
magh sina jordh sælia
viij Hwi ey man ær lwtlauser ... ælla
affmagi ælla jorfwr hwru the ägha jordh
ather lösa
ix Hwi hwru man magh jordh sina landsælia
x Hwi hwru fadherne jordh ägher affskadas
ælla affhugsta jordh
xi Hwi hwru man magh sik aff hælndga
jord mz köp ælla skiptthe
xij Hwi wil man jordh sælia i flerom tomptum
them ey i enu
xiij Hwi ey köpt jordh ælla saldh skal andas
xiiij Hwi hwru man ägher binda hemelsman
xv Hwi ey then man som sal gifter ey hemulle
gjortt köp ælla skipthe

xvij Hew sum owinnagha jordh elle jamfør 55
xviij Hew kono barn tekffua fædhers lundh
xix Hew hwat sum affhendes før jordh thæ
xx aghe hæradz høffdinghen æff thæ a giffua
xxi Hew om liff kono fordeghffwas sum hæradz
høffdinghen bøth goff
xxij Hew huru laghman aghe liff giffua a
doma sina ok hæradz høffdinghe adoma sina
xxiij Hew ey man gør badhe køp ok skipte
xxiiij Hew ey jordh skiptes aff landhe ok j køpstad
xxv Hew sum laghan jordha hæffdh
xxvj Hew ey man fr før jordh før affradz dagha
xxvij Hew huru man aghe affrat ok giptha aff
jordha giffwa
xxviij Huru landbo aghe jordh upsigha ok j
gwatha thima
xxix Hew ey landboo antswaradhe up jordh innan
affradz dagha
xxx Hew sum rætta fardagha mana mellan
xxxj Hew sul man byggia landsende gülna
xxxij Huru bonde maghi hutter sine jordh selia
xxxiij Hew sum thre dela byn jordh ok annar gær
til fadherhus ok annar til fangamans

xxxviij Huru thwlikin barn eller arffwa aghu fadhers eller modhers hemen vppe halda vm the skulu eller gamul wardha

xxxix Huru vm twe bya dela vm jordhena

xl Huru hwar man bolaghs mz andra liggia

j Fem aru lagha fangh jordha j swerikis laghom ett är arff vm laghlica arfft är annat är skipte vm laghlica skipth är thridie är köp vm laghlica köpth är fiärdhe är gäfft vm laghlica giffuit är fämpthe hwadhsat jordh vm them laghlika bedhas är ok forstandin Thessom äro fulfangh jordha swa ok ath watne ok watnfallom ok allom tillagom swa som lilwslika star skriffwat j laghbok hwarin huru hwat thera är laghlikit eller olaghlikit j staths sino laghlighit standa ok olaghlighit atherganghan Thy ath lagfanget är som ofta rätlika fanget ath olaghlika fanget är som ofta gör til aminnes haffdha komer

om man eigh [?] igenom [?] ... [?]

salia jordh

Nw wil man salia jordh sina the han haffwer mz arff fanget tha skal han

a threm hæredztingom hona laghabiuda 56
fædherne ok modherness frondom modherne
frondom haffwe bydaman dagh nath ok aar
Tha haffwer han wald ath salia the iordh hwem
han wil Och aghe aldrigh bydaman a the
iordh sidan tala iiij

Nu wilia frondher hans iordh sina til sin atkopa / kope tha sua epther thy som tree a thera wagna / Ok tree a hans wagna sagha hona warda wara och ey epther bydha bude som fordom war Eell man thet fran frondom sino / Och bindher ey wp hona lagha bothe han iij marc som salde ok frendher lose iordh sine / iiij Köpe iord

Nu dela the um egher annar the iordh wara laglica wpbudhin ok annar ey Tha skulu the xij man af hæredhe betha som the sal sighia bade jaa wedher / war hon laglica wpbudhin ok lagstandin Tha haffwer then som fanget haffwir / war hon ey tha gange atter i byrdh ok bothe then iij marc som salt haffde ok wardh atterwing Delle om iordh

Nu wil man quinne sine iordh salia Tha Sialf sine gyfte iord

HS / B 124 - #44v

skal han hona laghlica frendom sinom bywdha
vtz samma laghom som fra atta ok sali en
mera aff sine en tridiwngh och thra lykti
aff sine eghne jordh / vj

Delle om börgh

Deela men vm byrdh hwarthe then nemar
dith lösa byrdh som nemar ær epter aff
tali vm bindher han en til laghlica som
nesthe ær / Giffwer tha then nester som til
bindher aff frendom hans jnnan nath
ok ær dra the badhe sann vik tha lose
badhe halfft hwar thera Sew dela the
vm seghie hwar sik nermer tha skulu
the til tinge fara och dith fna vitsna
hwar thera agher the men nafna the
tolff skulu skoda hwilken thera närmare
ær ok epter thy the tolff swara och vitna
tha skulu the bördh lössa vij

Häretz tingh

Häradzthingh skal vara j hwarna hära-
di vm rætthan tingx dagh loghar-
daghen nesth epter midfasto Sondagh

Sidthie jord til panth

for thy hwar som han wil leghia lyffa
jordh sina Sorn ella andra paningha
til sagh ella fodgo tha skal han a

tinghena jord vith fastha och daghen warf
til kyndelmesso och samme daghen warfe
for allom jordom a' naar the komo vtfastas
och vppa the tinghena ther han jordh sina
vtfastathe skal häredzhöffdinghe näpna honom
thva bolfasta man aff samma sokn han bor
i som skulu see huru mykett ellr hwath
han thagher the skulu och widher wara
tha ther galdz mz fastom skal och jordh
aldre lösas Then jordh aldre vpbindas
a tren tinghom for kyndelsmesso dagh
ellr for, warin tha jordh hans löser han
ey haffwi tha byrdeman hans at lösa
innan nath och aar fran them daghenom

Ef byrdeman vtrikis tha haffui, viij
han dagh at lösa jord sina innan
nath och aar sidan han atir komer är
byrdaman offwmaghi haffwi han dagh
nath och aar sidan xv ara gamal är är
jomfru byrdeman haffwi hon samma dagh
epther ther hon gipth är hwar ey bestar

återbördhe man vtrikis
öffwer omagh
jomfru offwer omaghi

tessa daghsa som nw æru sagde kwart han
tha skildhe hwilke the jordh och haffwi
then som fangith haffde

Thetta ær the kwardora man skal løsa jord
sina mz gul silffer kledhe pæningha
korn nøth flæske smør hwatwal læreft
jærn kopp ogiordhe och oskorit klædhe
Swal dyrth skal jordh atthe løsas som hon
huth salas och then epther byrdha bindhi
Som fordom war och the sama som widher
waro tha the atthe gældas ok mætha the
kwardora Æn the dødhe nepne tha hawer
høffdinghe andra twa ij the ira stadh
Som the sighia bade jaa bidhe och ept
thy tha gøra theyra mellan tha skulu the
badhe atskilia

the atter orle for jord osffwer

Ar wil man jordh sina kwadsæghia the
skulu fyrie bolfasta man nær wara
nz haradz høffdingen twe a hwars theira
wägna och wærdha the jordh a tinghe
hwatt hon gelder magh och epther theira

kwad sætthie jordh

Thenne artikell ähr funnin i gamble lagbook
... 134 Cap till ... Bal: nu will ...
... sina salja, han skall fremmedan ...
The iordh åter bindha så som hon
... salja vpbindha, och ... num
åhr, frånn sigh göra ... skatt

HS / B 124 - #46r

madzordom skal widhsittas och swa atter
lossas och ey dyrare xi

Sal man fädhrne sith ellir mödhrne   *Sal fädhrne ellir mödh*
ellir skipthe i eno stadh ok köp i andro
stadh thz ær fadherlies iordh ok ey afflinga
iordh. afflingha iordh aghe ey byrdamann   *Afflings iord åger ej byrdamännen*
bindas. then iordh haffwer afflat han haffwer   *bindas*
wald at göra aff hænne ok hwat han wil
giwa ellir salia och sali hwem han wil so   *Afflings iord haffwer man i wolld giffwa eller sälia*
han dyrasth gangher. bthan the iordh se
vtj arff til komen ellir haffwer man inned
byrdh köpth aff byrdamanne hon aghe
atter bindas rätthom byrdamanne xii

Alla stadha man skal sik iordh afflhen   *Jord aff handa*
da laghlika vtj köp / ellir skipte the sku
lu xij bolfaste män faste at wara aff
thy hæradhe som iordhen liggher. Och
hæradz haffdinghe skal fara ok nepna
them man som iordh sik aff handa och
swa sighia thenne manen aff hændhe
sik iordh sina swa mykla han i them
by vte by ok [illegible] vtj allo thy ther til

+ Skar og skall och sitiffwer fin bost ha
a giffwn, Nw will konunghr Karl widhsetia
Sa wari the sama lagh som förestar:
Um tha han skall somme åter lössa för
så mänga penninga som han haw bundhet.

ligghir innan gardz oc vtan affhelghadher-
sik och synom arffwm vndhan hans oc hws
arffua foru Swa mangha pæningha oc thee
aruo thessa xij fasta ath Och vi æronn alle
til withne ath thz ær a tinghe giorth lagh-
lighe kan the iordh sidan klandas tha-
skal than som iorden klandas ffor° sina
fasta manna nempna The xij skulu thz
swaria hwar j sin stadh och bidia sik saa
gud hollan som han køpte the iordh
laghbudhna och vi waarom fasta ath thy
køpte Æru naghre dødhe aff them fas-
tamans ellr vthlendhe farne ellr j lagha
forfallom som framdelis sighias Swa
ath the gætha ey ther til komit tha nempne
andra bolfaste men j thera stadh the som
tha a tinghe waaro ther køpit giordis
Och skulu samaledis swaria som fasto
skulle æn the til waaro Ær kar han
then edhen gangha tha ægher hæredz
høffdinge thz køp stadught giøra Och

haffwe engen waldh the jordh optaka 59
gildha som en thinna ær wardh swa thy
ath taghes laghlica ær wardh for hær enom
tha ær hon wardh for allom som fram
delis sinno a kasta viij

Ab wil man j flerom toptom sælia — sælie j flera toptom man
en j eno j swa mangom tomptom
han sæl swa mangha fasta skal han
haffwa swa ath hwarte badom ath taka
och swikth ath giffwa viiij

Köper man jordh aff androm wordi — klandas thi Jordh som köpt ähr
then jord som sældhe och then hemold
wardh som köpthe klandas naghot j the
köpena tha skal fangamanen fram bö-
githe han hemolt som sældhe stande köp
thes som köpt haffwer kombær fangaman
hans fram ellr kombær fram och githe — ohemolt
en hemolt tha ganghe hwar til sins — sälder
och then bothe iij mark ær ohemolt sælde

Köper man jord aff manne hwatt x — lekman
thet ær heldr lekman eller klerker tha — älle klerk
bindha fasta a rettom æghande och han

kome ingo dyli for sin rättho ägandhe
ok en fastir dra til xlj

Jordh borth älliir ... köp älliir skipthe

Nv sälir jord sina borth hwat thet är
(m)inz köp ällir skipthe och fi sidan
hwatz aff andrum the sunna jordh til
tridie man ällir lenghre ... the
jordh for them som först thona borth
selth / Betghe han thona ey ... tha
bothe han for oljemolt ok for ...
bin thon at i kome ok heme swara sak
löse / vthan gangher athe til pänigha
som pänigha vtgiff och then til
jordh som i jordh ... giff / xlij

ingen ... ath sälia jordh

Haffwe enghen syslaman wald ath
sälia theri jordh i jord vthan han
far thens hwaro bff som i jordena köp
ath the i jord är them ... xliij

offvordmag ... jordh

Haffwe ingen wald ath ... magha
i jord sunnir i jord ällir ... vd
borth ath sälia ällir skipta vthan han
bothe til ... och tha swa ath tha

Skall man tröem iordh sunna, haffwin th...
boche fasta, thä haffwi them iordh fira
fir fasta, ... dela the, hwilkem fira
fir ... skulle 12 men veke, hwadt ...
äghe sannt om, och them ... wärdt äga
#

HS / B 124 - #48r

oldmagi kome til mynughe ællr ogh
mod tha hon giptis ær haffwi tha wald
hwat the wilia thz skipthe halda ællr ey xiii

[K]öper man fran frænda sine ællr kona
fra manne sino ællr fær man pelegrims pelegrams færdh
færdh tha torffwo barn fadhor ogh theen
som ~~thegh~~ hema sitia haffwa tha the wald
at sælia som hema sitia hwat han wil
i wpsörom them til fädhs / standa thz
swa fast oc fast kona gör som man
gör i thesso male ogh gangha thwa lythi
aff bondans godz ogh tiundilungh aff husfru
ne a midhan hionelagh ær the halda
gangha köpet saman hwat the heller
sælia ællr köpa / xx

[A]l the iordha köp man skal gæra gefia iordh
a tinghe hwat helder han giffwr for iordh
iordh for iordh ællr köp iordh for ällra for pengh
pænigha hwat hon ær mera ællr minne
tha skal hæradz höffdinge sigh lif agiff
wa atth the iordh laghbudhen ok laghlyst
ogh nempne them i breffwomen som

sinade sigh och them böthe 3 mk trem
ith salaghe,

HS / B 124 - #48v

kunnughe köpers och alla thing ther swara fast
ath / och jordena hwru mykin hon war
och hwar hon liggher och then dagh ok
then stadh ther thz köp giordhe all
och then som jordena köpthe giffui örtogh
for breffuet Giffwer man jordh for pen
tha skal hwar thera breff thaga aff them
hæredzhöffdinghe i thy hæredhe som
jordhen liggher i som han fear ok the
taghi han fastona xvi

breff forder
uas som
han giffuer

Ab kunnu breff fördarffuas som
hæredzhöffdinghe giff the aghe fasta
swetha och xii man the atinghe waro
tha the with gulvas hwat the wtgaffuet
ella er kan thz breff for lagmanne
gonus tha skal lagman sith breff ther
a giffua mz sama forordom som for ær
sakth och bondhe giffuer lagmans skr
ifwe halvan örtogh for hans breff hwar
som lagman ella hæredzhöffdinge giffui

sin breff a köp jorda ellr skipthe tha 61
skulu vapen nepnes j breffuena som
lydher köpas oc swa thöm som ther äro
fasta ath swa the jordh han köper oc
hwar hon liggher hwilken mykin hon är
oc huru mangha pänningha han fore
giffwer Skiptes the jordom lydher tha
skola bade jordana nepnas j breffuena
the han taggher oc the han fore giffwer a
hwath hellr jmen han ädz ellr vtgan
giffwas the pänningha til tha skulu the
j breffuena nepnas hwath pänningha
han tagh hwilkin mangha the varo och
j hwath stykkiom Skal haffua the laghmans
breff oc häradzhöffdingha fangith ko
the fore konunge dom oc badis konunge
dombreff Ella aghe konungx thera
dombreff stadfasta hin thera breff
ath bäggia fore sin lydhe skipte

eller hans breff och som i jordena saldhe
for pæningha ok ey eller, xxij

domma lag man giff breff

Alla the domma lagman skal atinge
agöra hwat the hella wadhia budhe
han eller ey the ~~skal~~ skal lagman
sith breff a giffua ok they domme taghe
giffui for wffwat som for ær sakt
Skulu ok all breff konunga lagmans
och hæradzhöffdinga i tolkom malom
ok andrum a swensko skriffwas xxiij

badhe bythe ok skipte

All gör man badhe bythe ok skipte
ær skipte mer och köp ~~..~~ mine
ok giffs skipte fasto waldh ok bygd
ær köp mera ok skipte mine tha
dömes jordh i byrdh ok giffs köp
fastom baldh och hwspordh ær badhe
jampt ganga ater i byrdhene xxiiij

[illegible] til skipstad

All skiptha man aghu sino til köpstad
for jordh a landhe eller ok han taghe
jordh i köpstadi ~~thaghe~~ thaghe man fulth

i köpstadhi ath markatali som iordhen
geldher tha dömes thz fasth och fulth
göra the köp badhe ok skiptthe gange
thz köp ok skiptthe som annor skiptthe
ok köp Selves thz breff byggiabadhe
a landhe och swa i köpstadhin som i all
annor köp och skiptthe xxvi

Alla the iordh may haffwa ohindrada
ok oqwalda i mantiy at hwat thz
är hellir köp ella skiptthe och kutthna thz
thy may haffwe enghen kwaldh a the iord
tala som swa länghe haffwa oqwaldh
standhit vtan man see vtlandis ella fan
ghin är ella ok offinnagi ä hwar thera
dela vm iordhena tha aghe then affirdh
som iordhena vindher vm hon säyer at vtan
han rätte sik til andzordha xxvii

Hwar som iord köper aff andrum ellar
hanz skiptthe far ella mz wadsfangh fordh
affirdhz daghe tha haffwer han affirdh

som jordena agher xxvii

Segher ok at giptir stempno a flandhs are
skal giptir gelvas swa som badom a
samber jordagandhe ok landboo Och swa
affradh tha rættha affradz dagha æra a
Sancte tamesse dagh affrads dag sancte thomass dagh for jul gelwer han
affradh for lutir wan sakløs giffwer han
ey affradh lutir rættom affradz dagh ellr
for gelde fierdungh hogre ath sakørom en
affradz ær ok före lutir radhe sakøre ok
affradh a næstom tingdagh epther jul
haffwe ægandhen enkte walde ath sighia
landboanom aff jordena for en giptir
stæmpne ær lutir ther han giffwir honom ather
alla giptirna som han upbar aff honom xxviii

Z

Nw sigher landboan ægandanom ather til
Jord for Criz messe jordena for cittromesso tha radher
ægandhe sielffwer jordh sine och faa sik
til sielffwer aboo a jordh swa xxix

Nw sigher han sidhan ather ok innan
affradz dagha fa tha bondhan raddan

Z Landbon må wittiga hwid hussbondens godwilia
tiid / och sedan setie ... åt fok sittande år up
och säga wedit sin til ... förfalla förbäth

aker eller giffwer honum tradis loth eptir thy — 63
som thee men sighia a byggias thera bagna
byn insitte ær tradh ær tradh haffwir forsitit — Ey må
gifft sine och rogh sadh bryn jordhagandhe — bonde eft
tilangdhe honum aff bole bort Och skal then — affradz
giffwinge suttia ey magh han eptir affradz — dagha
dagha jordh atte sighia bryan han fra bonom — iordh sägher
danom anan abra eller giffwi butti affradh — silja
aff thy arena ok halda bygge allan thingtha
thy thar arith til honom ey tha ath han sittit
sidhe aff thy arena xxv

Nv ær vttidher fardaghe mana mellan — Lägie för
torsdaghen nest for midfasto sunnedagh — [illegible] tors [illegible]
Tha latir landboan halff hws ledugh wara — midfasto
for them til skal koma byn [illegible]
haffwi inghen landbo vald fra eller fardhe
aff bole fora For fardugha wil landbon
fardhir sellia Tha agher han agandenom — Ey må
forst budha Ey magh landbo timber — lambo timber
nadur langhalm eller gardha aff bole fora — aff bole före

Ingen husfar man [illegible] i Arnhem — by og
bord i arnhem, will ey sää sinna ödhe — [illegible]
og ey å lege lata, og ey gardha om — gardha
och will [illegible] alle ödhe leggia bardhe — sin og
annan, skulle komma til thom — farra
i bijman bon, bedhia [illegible] om sina — [illegible]

HS / B 124 - #51v

Nw leghir man jordh manz han skal
swelloghir wara vm alt thz han leghir
haffwer laga latha firimdelis ellr lana
ok skal fordhir alt a bole nothas xxxi

Nv wil man wertha landskyldh gilda
Hwarn tha wittghi thz nr fem manz
och sielffwr se han sitther Nw dör anti||
gh they som giptu gaff ellr och they som
giffwit war tha arffwe swa giptoboll
som fadhrene arffwis al thz til gipt ar
with nöth

xxxii

Ey magh bonde hustru sine jordh salia
vthan tessa mal trängghir som här
sagdhas kan wthlanskir här til landh
leggia hedhin ellr affsthen fangha bonda
ellr hustru ok bort fora kombr atr
bodh ok bidia bondan ellr hustru atr
lösa Nw war ey til vthan jordh thene tha
magh bonden hustrue jordh atr salia och
sina hustru atr lösa Swa magh ok hustru
sina jordh salia ok sin bonda atr lösa
ey han fangin är Nw kan thöm hwghse

ey magh bonde sine hustru jordh salia

Jordh med them hägnne, Nu will han ej
ellen äh hem och så förtom them, om the äre ej
ej hemma, och gitta ej den Konungh som han
åhr, tå skola the å them lordagh näst äger
följe twå dagom till tingz fara, och #

hendu och wilia sina jordh sælia sæle til
fælds agha the badhin jord sæli thera dela
aff bondans och tiundungh aff husfrua
Nu aghe bonden hwasste jordh ella
köpta tha magh han sælia aff sine husfru
jordh til ij mirke byn areth ok ey mera
Thetta köp skal laghlica a tinghe göra
och the kinnogas hwart nödh thym thet
til drifftner

xxviij

Dela the by jordh ena griper
annar til fadhrens ok annar til sun
ga man tha skal han fangaman firiny
koma gither i han jord hemolad tha
haffwi then jordh fangit haffwir gither
han ey tha ludip mz fadhrens witni
sine xij manna edhe them til fadhrens
griper Nu kunnu fangeman manghe
wara then hwar aff andrum haffwer
fangit ledhe tha hwar til annars och
kinnes tha hwar swa lwerdh sith ok
bothe iij mirke ath olsemole falgher
De fangheman inman landz ok laghsagh

Om bonden ägher igen jordh thin ... han skall sälia aff sin hustrus

Dele twe om jordh annad til fadhernis ok annat til fangna man

Om twe fanghe man annat adri

Dom å taga, till att häjnne gärdha hans
och staffra fiöka gärdha, och sedhan saglösse
moste the hans ängar och ... ...
Mulaberg bärgha, och ej slå och sedhan
sin gerdhe ... ... affödhe, och hans
bör 3 ... före ... hann ej willie sirtthe
häjnna ... hamnad lagligha ... war

Tha agher han fiwrum koma a trem laghs
tingom · Sidhan han jnnitskis ok vithan laghs
saghn · Tha skal han koma jnnan nio
vikkur · Nw kan han vitzskis wara j
spital · ella pelegrims ferdh vara
farin eller ok ~~fol~~ kopenskap sinom
wara siddher · Tha skal the dela j
qwarstadha standa ok vittirlyg af
the jordh j tagha haldis faas the til
aghande atir komber jnnan the xv
v. kom- ep(ter) ther han ater komin
tha a hemolt standa · kyrster the hemols
man som fangit haffwer tha vitze then
aterkan som jordh haffwer faarit oc
kraffsi wadhgattir aff them som ohem
molt j handum satthe · Nw kan fanga
man jnnitskis wara ok gither ey fore
komit for forfallom som nw ar sakt
Tha agher dela j qwarstadha standa tha
tha til hemols man vidher komber

j trem laghstingom Æller epter agher han
hemold standa ok tha skola forfald bitæ
koma thuaggia manna wara for hanum
som laghi sighia Och swarsa ath han
ey koma gath for fallom thessom xxxiiij

Nu kan man ellr kona aldher ellr — *… alled*
sotth skilia tha agha thom barn — *… som …*
ath fodha ok uppe halda til dodhadagha
hwat the agha mere ellr minna Och
haffuer han iordh ok han gifuer sik sielffwa
haldit aff ok sidhan tha wil han thom
iordh lagha som hanum fodher til dodha
dagha, haffwi han barn epter sik thu
ellr flere tha agher han a tinghe — *barem*
barnom sino iordh sina binda bilia — *ähr epligt*
barn wider taghsa tha agha the han — *tigh föda*
fodha for iij mrk um aret an loska — *sin föl,*
aroo til dom ey loskra til tha taghi sa — *älzar om / för 3 …*
marcher mykla iord um aret som iij
mark ar swarigh for kosthen Aska barn
agha forst fodha ok uppehalda ok fodha
hwart theira som thz ar gamalt til

HS / B 124 - #53v

Nw hwat barn agher fadher och modher
vppe halla the til swa mykit ær vpnøth
Som the atte efter thøm vptaghit ella
ærfft en the døth wara / Systher systher
loth brodher brodherloth bulæ en barn
vndherlagha of ærfd swa tingha withne
til ok fødher han firum systrane fidan
tha taghi the først sinnæ fult ferd sin
kost en tho atte en ær meera til Æftir taghi
hwar sin luth fullan epter thæn døda
Samuel lagh ærfwa barn frendher en en
ellra barn til sin ukæ ær saket æn thøm
agher nasther waara atte fødha sin arff
ær nasther æn han dødher wara Fav
sigher annar jak bødh fa myn kosth fra
sin thær thøm Stande tha the a xiij tingh
withnom ok rædher halffua nafdh hwar
thera wara ærlugha skyllogha atte fødha
fadher och modher æn thøm fanghom
Ghundar ella ok hwat the haffua pa tingha

eller ey vm the orka hwilkin syn eller dott(er) 66 54
fadher eller modher kerer bæghe j mæle
vm hwar aar them agher rætte malsægande
Nw kan the for dod en thz vpnoth ær had
fere sigh fæsthe them tha som kosthen skolo
aghe sa mykit aff ath taghha som han kostat
haffuer och hwilth gangher til skipte som — ingen får giffua
æffdelæp aff them ham atthe ok haffue inge jordh för
waldh jordh sina biwda eller giffua fore kost utan
kosth sin vthan sina rætthan ærffuingo arffwingen

Nv dela bya thre vm jordh xxxv — Dele twå byar om jordh
ena tha seghær sigh en grana aff the
delo the jord aghande ær j them by th(ær)
agher han a tinge gora for en wadhia
til tappar then by delona tha hwad then — then som
sak los sigh haffuer aff sak bindher them afflegger
bya delona tha hwar the vthe lykther ba sigh ifrå
de aff both ok aff jordh som sik sielffuer jordh för
aff sagde hwadhir han forst och sighter
sik sidhan aff the delo for the delo
dudus tha bøthe iij mark och wari
skyldher vndher them hwat the heller
winna eller tappa the delo xxxvi

17

xxxvj

bolagh legg[ia] mz andro[m]

Nu wil man bolagh läggia mz androm
thel stenhö ij boande man vndher
wara tre aff hwars thera wäghna tha
the bolagh läggia ath skulu ok wetha
thinn a länge thera bolagh skal stada
bättres thera godz bättres ffor badom
sany thz ok misskas amiskas ffor badom
þorr at bolagh scriptne vthe the
wilia boo skipta tha wil annar sik
mer aff thy boo taka ok andro minna
wara tha a thera nämda witnom som
vndher waro tha the bolagh lagdhe och
bythes skipthe thy the witne haller
sidan annar ffor androm wil ey with ok
giffua eptir thera witnom ok fullom
edhe botte tha ffor iij mark ffor vppe
haldet/ wil man bolagh giffua for skip
ne dagh tha botte han iij mark som
giffwit aff siino enskyldom pänningom
och giffwe sidan/ haffwe sidan hwar sith

epther bolagx fasto hwilkom bolaghe ma
magh ey kanna ellr leghe latha aff jordh
hwar som thr jordh faar ellr slar vthan
lof jordaghandes agha jordaghande an
ladha allan

Här börias bygningha balker

j Huru bönder agha by byggia aff nyo ng
rua och wäghom
ij Huru tompth aghe taghas ellr byrias
epther bya male
iij Huru bondher agha hwars a tompt sitia
iiij Hwar at by til hamarskiptis kome til rätta
sol skipth
v Huru aker agher epther tompt byrthas
vj Vm alla aker gerangh
vij Hwar vm fal kan aker stadha
viij Hwar vm annars mans fal kan warda
intakit i akrom ellr i ängiom
ix Hwar vm skogha skipan

Bygningsa

x Then um lopa jarnmes skogh
xi Then hwru bondhe agher korn sith maka
xij Then hwru torff skiudh skal wara
xiij Then hwru man skal legelsono legia
xiiij Then um andkan i akrom eller engiom
xv Then um andkan bolstada i mellan
xvj Then um skogha alverkan
xvij Then um swagha skall
xviij Then um ekorna takt
xviiij Then um fiske warp
xix Then um bolstadu skal
xx Then um raa rör och i rabroth
xxj Then um jord lothir ok skogha byia mellan
xxij Then um almenninga
xxiij Then um nya upgardher
xxiiij Then um walthu • tappor ok molnor
xxv Then um broa bygningh
xxvj Then um wadha eldh
xxvij Then um bi takt
xxviij Then um affgardhby
xxix Then um ok slattho dagha i almenningo

xxx ew vm man nytiæ fæ annars
xxxi ew vm man dræpr fæ annars oviliande
xxxii ew vm fæ mans dræpr annars fæ
xxxiii ew vm iordh holdh
xxxiiii ew vm basth flettær porta brutghelle spella
xxxv ew vm ora skipan
xxxvi ew vm fostær fæ

Vilia bondær by byggia aff nyo ællæ liggiær han i hambri ok forno skipth tha skal hwar sino tradhe sia ... sidan gangæ ny skipte æ faar naghlæ gamble skipt sidan ny aro kamen aa bolghe tha al kan ept brothom sinom / tha komber fierdunghe fierdunghe til skipte ok haffuir by half vom tha ær by til sianstorps komme thæ leggia fran tompta raa och fran farlodhæ raa tha æ thæ by gatha bunde thæ swiggher agha wara .x. alna bredhe

Bygninga

gatu ge nom by

Ey flesta almæningxha vægher til by hwars ok
annar fyrnar thy ath ænesth skera æn byrnen
sielffwe vilia haffwe f(or) sa thy by farledh
som for minne liggher som for meira liggher
Ey magha alla en tidugha ... vilia bøndher
gatu geno by liggia thz magha the saklöse
göra en thøm sambær aa sielffwe ij

almingxs vægh athær tæpes

Hwar som almæningxha vægh athær tæpper
vthan han haffwe annan sampn gerdom
före en tha skal han til tingx fara thagar
dom til ath vægh læggia/ wægh aff thøm
stadh han fördæ lagh hwar en gör swa
vthan ... gambla vægha och gambla
grindha stadha haffwa en doma före sik ...
ær han ath iij marker wædda hwar vighom
vtj bæddom gardom ok grindom al indan
hans bolstadher vtlæsser iij

örtuglandh ok örelandh ok mark ladh

Tompt agher bonnas epther bya malom
epther pæninge landh/ ortugh landh
öre landh/ ok mark landh/ epther attungh
~~landh~~ landh ok halffo attungh thz agher

hwar sin lut vp taghit sum han i by agher
oc hwat rätte sin lut hwat han agher
mera ällä minne / Engin magh andram
sin lut fortagha vtan han hafwe vidher
lagha bolskipt / Engin magh ok by til ham
före dela vtan han aghe fiärdung i
by the agher laghre radhe sum mest
agher i by haffwe engen walde then by
tiffwa sum i rättha solskipt liggie vnd
alla iordh aghande wilia bryta alle sak
löse sum i by boa the til nogro giffwin
andra sum sak iiij

Nu wilia bondhe bwo a iordh sina före iord
saltha byggie bondhe swa nä än // swe före
dom ath han haffwi ey skuffo rum
oc stolpa thz är halff alnar alena
hwars thera tompth taghi vp ok amne
och bothe iij mark for / til treskipte
haffuer han bygninghe vnder rättu ällä loff
stande thz for honum Ökar hwarse
taghi han vp ok amne ok bothe som
fore är sakt Nu kan bygge i tompth

bygger bygg
i tompth

Lagghia nytthe thz bryttha ellr brenna
thorpa ellr haffda tha ær thz halfft j
male ok halfft v male Ær bolkker
j tompt nytthe byla ellr hola tha
ær thæn halffw j male ok halffw v male
Fore kan godningh aff by lighia tha hon
ær til laggha lagh komin ok solskipt
ratta tha skolo godningh skipthe som
mæssor j tompt Ær the godningh aghe vide
the tompth lagghas sam mæssor j
tompt haffuir godningh skal sidh lankth
ung tompt lagghas haffwir man alt sama
tompt ok for bagh swa ath forlagher
haffwir mæssor aff the bygningh tha skal
sen aff tunghe vdpnas j the synagher
hwar haffua redande och swarande ok
redande war sen han sen til kærir se
han wardher j feller hon j han taghe vp
och rynne och bothe bj nw tompt
aghe til gatthw rinna ok ey gatthw men

tompt ägher till gathw Rynna

før gøra liggi baghi genom ey by tha ska
ey bonde agha tompt bagghia wdgna gilli
nu gitzt man tompt sina ey lyst vtan gitzer man
han hona samd kome tha magh han tompt sina
Jnnagha farlodgh til tompt annan vagh ey lysker
til farlodgh vth giffua Swa ath Jamptu
ar gen Jampna bygge sidan the vagh
gatu / han haffd sielffd vil Sew wil Then som
man heller bygga a florna vallenom byggie vill
ey a tomptena bedis tha swine wal til a swinewall
skiptis bygge swa nyket / hans skipte
bor ok ey mera Sew stander by /
Jampskipte ok rætta solskipth han agher
standa try aar for allom them hws
agha a tompt annar mans Som han
fanget haffd / them Jamskiptom bithe Then byggt
han ey hwsat aff forth innan try aar a mans tompt
wari saklos Sum han ey aff ok haffd
ey loff eller lagh fore sik kaste tha
up hwsom hans ath saklosa / 6

Nu ar by til Jamskiptis kome rættha by til jampsky komen

HS / B 124 - #58v

solskipt tha ær tompt akers modher
tha skal after ekthe tompt läggia ok
alda karla gadingh jeffrwe sidt firum
fogle rey oth thu firum gangha rein-
of ny firum alnana wagh som lyggie
mellan kirkio ok köpstadh after agher
dugh til laghia dugh tagi thägu skogha
theghia skogh theghter jeder tagh i rötteg
a watn ut watn a hwarpom skiptha the
som en getha skena legat swa ath se
magh skili the strengh rötteghe fromdsk
Nu skulu the after ekthe tompt 6i
Abrytha ech dela ena medghe sithia
tha kan alnana wäghe genomgard
gunga lygghie after sidor langhe ur-
wägh firum tha ekthe wäghe wara x
alne bredhe tryggia siatha hwar bygh
and alnana wägh lygghia rotham byemal
sidan ~~brunghe~~ bruthe ekthe tompth
lyggie after firum ur tompthe gard

after ǎptheed
tamth bygh
of ra wthed
siatghe

HS / B 124 - #59r

ellr dike tha skulu the fiætu til gædingx
liggia liggær dike mellan gardz och akre
oc liggher aker vp mz dike tha agher
dike vitsan bryamlavara dike agher thrig
gia alna bredh wara acher æn aker dikingh
aghe til dike liggia Nw torffua man dike
attra mellan gange tha halft a aker thwærs
thera Ellr agher ingthen gædingx for
giffua liggær aker ath andalange Och
andra liggia thwært a dike hawi halft
dike hwar thera Nw san dæld en ellr
thra mænnis ok bade with ath dikera
na tha agher hwar thera sino akre
graffua Nw lægger en grane balk
ath for akre sino annan ok tradhe
bøthe iij øre for hwan thera lægger
akker vm aath gærde bøthe iij mark
Dirs bøther aghe gærna skiptha ok
iij mark til tweskipt Nw liggher
man dike gæno gærde sin ellr angia
ellr spordh wal ellr annar bya mark
wilia the ey wan latha bredh lopa p

Dicke agher twegh gia alna bredh wara

Dikezen

Dike ginom giærdhe sin

Bygningha

bolstadh agha thet galde ther j stadha
atthe sum stada liwthe epter forra manna
madzordom thwatt thz aka astra ellr anga
ok bøtæ iij mark / vij

vj garde mz seldes spane

Nw far bonde j garde mz seldesspane
Næmd tha skola alla koma tekt thaffna
en seldesspanen withbedes / Nw fallir komi
ok wilia en tappa for swin tha skulu gra
na saman kallas ok ther til sin thaffna
ligger lagh mote bøtæ iij øre tagi booth
aerinalagha swalff tighia ghaerwat er sina
thera lighi tha skulu garda gilda wara
ok wel fora / Nw kunno garda mother

gard wider ligha

ligga tha skulu gitiwa samd koma och
sin til napna tite me fella the sin gard
atte bøtæ than iij ore och wari thz ensak
thera siælffra / Nw wilia the napna
sin ok soken thz skulu syn may giora nesth
na thwar thera tite may / fella the thern
sum gardin atthe wari thz ensak siælffra

thera fal the ey botha thesso fore tha til tinghe
ok skyen wrth bi dre ok a iij nætter til
tresskiptis bord kan sy aff tinghe næmpnas
th skulu xij men wara ~~ok saghe~~ skeedz //
hæssdinghe skal them næmpna i sin sin bonde
a kumber the xij agha // sin wara ok
saghe swa at saghnom haffua wagh ok
klaua swagh til gardh ok fira fire sin
stadi geno gik standa a witnom thera
hwem the fella wart han fallen atha iij
tiren marck taghe ena konunger andra
malsæghande ok tridia hæradh fra
bitth sin suna man hawa th sæth tha
gen borth ok talenis bidhe gen sea
athe til the sama sin dela sighen th
genstan hwem the fella wilia ok
draghen th ey længher wndan swa
epther a forstha thinge hwarin swa wm
andra sinne sin wm thesse / viij

Komber fæ a genom gardh ogildan
gorss stadi a lodh ellr a korne tha

fæ bryther sum syma man hafwa ther ferth i gardhin och tagin wi ...

faa geno gardh ogildanne

skal then som gärdin atte gelda korn mot
korne ok hö mot hö epter sua mz
manne ordom ellr twa bötir som man
galder atir loghsøkir. [illegible] agher i hwarie
karl ellr konunger far han ey rætt tha
skal han til tingx fara mz sama manz
mannom wil han tha rætt göra a them sama
dagh han radz höffdingx som fore laghsaghe
a fersthe tinge. warn saklos wil han ey
än tha rætt göra kære en tha til hans än
nan tingx dagh och sekir saman with agha
booth epter ther ho mathin wore ok a iij
mark til titskiptis. Nu komber fæ i akra
tha kan man them skada en mathe galde tha
atir mz lagha geldom iij pänninga for ech
noth sua for annat ok tiunde. Och sua for
faar ok geth ok twa pänninga for igas andra
och tiunda. Eghesse booth ulw ar saker magh
en hegna wara tha agh fæ sik skadelöst
skada ma inthes gelde tha atte som fore
saket swari laghl samulo bys hoes hettha och

kommer fæ i åker kann skada ey wåra

swm

som æn man gitir thy stadha ey mattith
brytir man gardh mællum wardhir bær a — bryther gar böthe iii m
taghum bøte iij mark ær ey bær a taghum
hwarte fæ nær vj mala edhe brenær ma
mans gardh nær wadha bøte vj ørt och — Brender mz wadha
gærdhe vp gardhin swa godhan som førr
war giter han wadha edh ganguth bøte
wadha both giter han ey bøte iij mark
brenær nær wilia wite bøte iij mark
ællir wærie fæ nær vj mana edhe ¶ Nu — huggher gardh förir hem til sigs
huggir man gardh annars fører hem til
sin wardhir taghum widhir tha taghir aff
hem wæx hans ællir annat tingh til vitne
bøte tha thy iij mark som gardhin liplighi
¶ Nu skal the dela thy skiptir skulu bæt wara
ællir idhuth aff fæ som nyttia haffwa tha gifte
them nyt widhergieldh som aftakit giordhe
¶ Nu taghir man stangh aff annars gærdhe — them som tager stängh aff gårde annars
wardhir bær oc a taghum bøte en ørt swa
førra annara oc tha tridia en ær the both aff gardhe

När går gar schola täppas

mera ær ey taghyn widh tha wæri sik
æn fallsins edhe vm thelgha torsdagh
tha aghæ alla gærda wara gilde ær thz
ey swa tha bøte som for ær sakt. Æn
halder man hesth fyri aughu andra mans
ælla tiludra bøte iij øre

in thagh fää oftea ällea dyghn

An kan fæ intakas w akrom ælla
ængiom tha magh hesth ælla stodhdh
inlædhi ælla nøda ok ey spille ælla spradhi
gia oxa ælla kø skal man inwræka ok
ey illa hanna ælla dræpa ælla ok aff skii
padhom skoghe skal fæ in wræka ok

Om fää gör aff hägg

ey illa hanna. Æn kan han fæ werna
sla ey han wilde ok hwtha dræpghelli
thær ghrißt fore doth swa gotz fyri
hwilth wæ æpther twæggia mæns mana
wrdom. Æn haffwe man fæ inlwkat
ok thy kombe æpther fyri aghær ok binder
aldri fore fæ sith han wil ey wæghffua

som handamellum haffwa tha thagit. ther ær
sik som withærreffwer thwa bolfasta mæn
och sætie bondans fææth widh som fææ
sith wil han ath ey tha widher thaga tha
sætthe androm nidne ær thera samma twægh
gia witnom som han ær sik haffwa wil
han dyl ey thet ther fææ tha with faa. och
hallz inne som ena nath fylle han up
haldzlwithene som fææth agher ok hin bœthe
iij mark kan nagat fææ aff thy dø. tha
gelle ather gwiste fore dødh saa godh som
thet war førra æpther mællumanna ordhom
och iij mark kan ok fææ jntaget wil ey
hin æpther koma som fææ agher tha dylle
han lyssa fore granom ok bygdamannom
som fææ haffwa jntagit wil ey agundhe tha
ey koma som førra tha ligge hans wadhe
nadh aa thet fææ kan saa the ath dela ok
saghthe thw togh mith fææ in och lagde lon

Haffwer man fææ intaghit will ey effter kama

a tha wither han thz meth twem manom
intaghith thz i æpter ellas aengh intaghith ok i skipa
dom skoghom och thz laghlica lysth for grannom
de ey swa lysth tha gelde atta fæ aen thz
naghrom skada fangith haffwir ok a iij mark
och thz war olaghlica intaghith Hwar sigher
annar a thorpwalle intaghit wara ok annar
sigher i æpter ellas aengh ellas i skiptom skoghi
withir thz mz twem manom sin widher mot
ok a sigher atth thz i luken toghe ... hwar han
ey withnom annmarde atth fæ sa gotth
han thz intogh ok mz iij mark aghe man
Utanlyckia fæ thet sin gardh gardh brytir
ellas offuirsteghir ok far man skada aff thy
fæ annughe i æpter ellas aengh tha gelle ska
da thy fæ aghe epther madz mana ordom
Hwar hlunggir fæ a garde ... hwilkin
then ey wille wrækæ gelde atta fæ mz
laghir galdom hwat thet ey wrækir haffwir
tha ligge fæ ogilth withrir thz nagrom
och ganghir withir i ... fæ mz bymana

olaghliga intagith fää böthe iij m[ark]

Utanwyst fä som gärdhir bryther och öffuerflyger

Om fä hämngir a gärdh

ædhe æghe alt saman giordh och lyndingia
i akrom ællæ ængiom mz hwagghi man-
na witnom bøtæ iij mark them som fæld
æghær hwo som vændir ællæ stæl gulnaka af
manne for en laglika at ater løsft bøtæ
iij mark och at them hwaggia manna vitne
til ællæ wærin sik mz vj manna edhe athi han
andre rændhe gulnake.

Ær wilia bøndher skogh sin i thelgh
Alysa och skiwm a han skipa the skulu
skipa ortoghom orom och markelandom
attungom och halffattungom ællæ eptir thy
hwat i skoge æghir hwar wæghær aff æghendo
en sa som aa skogh sin ok han wrækæ a
sin leght haffwa thæt magho the han
aldrij saklosæ nu thæn skipper han
mera vppe en han æghir tha bøtæ iij
mark ok ater stadhan eptir thy giwa
nu tha han skipar ok thy a som
jnlæte æghir i skogom ok ængiom hemols
man haffuer aff skoghæghende nom halin tha

Ryn som stiell in dr mit fäd

dugghom brodi ... attunghom

skipad tegum som malig äger i skogom

for giorth swinom swinom

xj

Swin skogh mellan

Nv löpa swin skogamellan löpe thiin natthe m(edh) lagha löpi bryn swino löpa opthne borth tha skal skoghägande saman kalla och nitha swin och tha sa mykith som the at the leggia haffua thz som mera ar fa vatthom aghande aarthe the som skogha aghe skola watda aldenom swa langhe som the samis vate en githa the fini froste wardh han

xij

Korn vndan skära

Nv kan man torffw korna swa praka tha skal han korne swo vndan skära aff annars mans akre ok j ~~blandh~~ bandh binda och ax vndan hampthia och sidan ath sak losa offna aka ha skal och j dughom badhe sla och vndan reffsa ok akre sidan offna at sak losa gör han en swa aker offna aker oskorna ella offna aker bla som aker dala ena bothe iij mark och sa for andra och tridia en wardher the bot mera samalidh

Them som åker eller kör öfwer oskurnan åker

Om engh

at viij dagha æfter thæn offrid tiit delder bøte
ix marc til treskipta farled agher alla the — farledh
j by boa ganger spiæld gino thz kærens thz
ænd oc gangher ey vitidher warn sæt. mz vi-
mana edhe gither han gangit edhen warn
saklös oc bøte alla græna spiæld aldre gither
han ey bøte spiæld adhre all ensamen xvij

Engen man magh torff grava j annars — torf j äng
engh ellæ thær liggia skipt a konne at — a thellet
hwar sa gør bøte fore iij marc fore en- — aker
tegh ellæ æfter oc swa fore annan oc tridie
ey wardher thæ sæten meræ vtan malsæghan //
de warda flere slæm the flere som han alwt
fore tha bøte slikt hwarthen som vil at sakt
Engen man magh torff skæra j annars mans
aghu ællæ thz bvamalet at somu liggia
thz vtan bya mal tha skære hwar som vil — Ey ma
at saklösa ægher man j thwem byom ellr j — man torff
fleron ey magh torff skæra j ens bolstadh — skæra j ennes bolstadh
oc æra j ædhan vthan at skipth sæ / at skipt — Rena
æ af sine ægho oc ey af annars j ena — och dijka
oc dike ægha hwar epther æghu sine j bvamale

HS / B 124 - #64v

sinæ haffuer man atter laghs jordh i by oc
fromborde korn a thæ jord aff annars mans
sædh. Tha skal æ ey mera en agher i ratta
byamale ok halde han inga skadhin vm
thz a annars mans jordh fromborde. Skal
han ok aff för^r bolkæ lagha bøter alle

Fred öffuer hus och åker

skolu wæra gærda offter dugh til mighels
messo offter aker är mädhan korn vthi
standher. Nw kan nogor swa illa vith
andher warda at han lather sina sädh

om någon lather sina sädh vthe stånga otrångdt

vthe standa at tidungsløsæ mali kan han
stadha a sadh sina fa hwarti oghalt. Nw
seghir han trangh walda ok walda tha
ey witi thz a vj manna witsno radhe
halffna nædhs hwar thera ängia thi
trangh walda gelde tha skaden atherd
eptir thy han mädhan war som för
är saght. Alla thi lagh swernir halda
skule saklöse hwar som halder hadhi
wordher vj mark hwar som wernalagh
brudher sik til ath börgha hö ällr korn

HS / B 124 - #65r

annars mans / dyrs ok hiorþ / stakt gardh
wm fæctha en the wilia / tha halve enkte
walld ath lagha thz wth standa thøm til
skada som bergit haffua fæw liggher
vtfilder / by hwat thz ær hest / æller
eller aughom — han skal wara ~~bondæ~~
~~xxx~~ alna a hwarua sindh han skal wa
bade stakadher ok genadher thæ liggher til
hwarske wardher eller gardher mellan bonu
ther ~~wæþa~~ bonis swo barga han ok
vtfelde swo warde en han langhe han
än the halva swo bergith klandas thy
vtfilder for nogro ledir han by mana
edhe hwar han gardh ok wardh til vtfalder
wan han swa mykin som han magh ok
først fæsthe fellin sith ok giffuin wth
vtfelde optare mer klandes thz vtfelder
ledir sik mz xij mana edhe viiij

Leghir bonde man eller sinnelik giffuin
them fæstha pæningh eller gangha the a
mal eller math mællan bonda skilias the
sidan widher han for stopno dagh giffuin

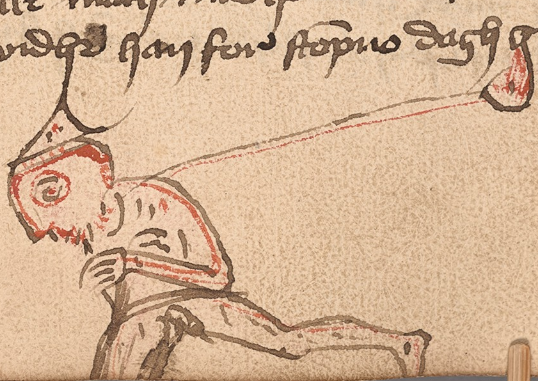

Hwar som
locker lego-
hion ammen
från androm
böte iii mark
och bonda tå
i hona sak
löst igenn
såm y tingh
målom skil
j i XIX oc
XXV capt

Om lego
hion kunne
[illegible]
warda

althe bonda festa pængh oc lego swa
mykla han thöm fest haffde. Alwrekter
bonde lagha honom bort bætan sak
bindas thz siden althe tel hans ny thieggia
manna witthnom nagranna oc han wil
thöm ey jutagha thz giffui thöm bonda
swa mykit han haffde thöm mælt oc
warr siden hwar thöm warra bysthe
sinno lego hion falæst for bonda warda
oc byrgdh hans mædhe fælla byrstha
swa mykit j lego thenta Som j dagh
awerkom bysthe for bonda legostema
agha thva warra vm jarlanghsa en aff
pingedagom och tel mickelsmesso annor
thedan oc tel pingedaghen Sidh. nattha
mellan hwes stempno dagh maghe
the hion lidugh warda oc ey lenghe
Siden skola thz mædhe lego taga alagh
thz lego ganga sin mine tel haffua en
iij mc hwar thöm hyser allo hemar
siden thöm at festa pængh bindin oc

vilia thr ey bidhiæ taga bøthe iij mark
ægher han til tregge marka ellæ mera
ok wil ey lego ganga wari tha halfgilde
da mz bondanom 78

xv

Æfter man a akran j akre enom
ellæ slar ængh j tegh eno thær æghe som far som thi far hafe
gælda skadhan gen korne ok høø gen høø
ok rughen edher mz alliker han j akre
androm ther ær æghe gelda ok bøth engi
awerkar han j fældi akre ther ær æghe thom som slår aller
gelda ok bøth ath iij mark oc thu swa som skär jamn
fæmpte och sexte ok wardher thær bøth års tagh
mera en tho ath alleen j ff Ær ther fleri wari
thz a sinamanna edhe som thr waro til
radhe wari sama lagh vm ængia som
vm akra ærna man forar ellæ widhga
vægh j ænghiom ær ither j raamot vrangh
j medio liggher a hwat a sama man gelde
ægher thz han taget haffuer mz mædhamanna
edhe ok wari saklös vadande vidher wadhe
aa vinsa wari saklös

xvi

Bygningha

wij gardh
oc ...
...

Nw gör gierna oc bygardh anars bolstad
ælla flere gardha j bynom den aingen
aker ælla ængh ælla æfwa rydhier thæ
bötthe iij mark for och ær han thær
hanom fler bötthe iij mark ælla wæri
sik mz vj manna edhe / gittir han edhe
wæri saklös for thöm han wardhe
sik for och thæ alla han bötthe han som
bar och atakith war / xvij

[illegible]
ker

Huggir man dödhghuwdalas j skoghi
anars mans wardher bar oc a
taghin bötthe iij mark örc och swa
for annat oc tridhie hugghir han fiærdhe
bötthe for iij mark om han wardher bar
och ataghin ær ey bar oc a taghin wæri
sik mz vj manna edhe / huggher man
timber j anars mans skoghi swari
thæm samuledh / löp man wedhfiædh j anars
mans skoghi thaghir manns byrdho
ena bötthe iij örc oc swa for annan
oc tridhia löp fiærdhe bötthe for iij mark

Hugghher timber

Löper man
Wedhwi...

aker hagh al ella nyt skipth ledher borth
byrda ella raar til bøte iij mark och
athe allan skadan Hwar hugger man loff — löf stake
stake j skoghe annars ella slar qwistake eller — aller glo stek
loper nather och lägger j blonka ok lathe
qwarth j skoghe standa bøte bi ore ok
haffui forgiorth erffuodhe sino forer tha
bort nyt alle bøte fore iij mark Hwarn
tolkin sak witis och ey orwitne til
dyls nyt bi manna edhe Hugger man — hugger man vå hasell,
byrdha nyt e hasl ella wnghta ok j annars
mans skoghe warder taghin widher
bøte ortogh ok swa fore andra ok tredie
huggs fructa bøte fore iij mark Hugger
man ok apaldighra bøte ortogh ok swa fore — hugger
andra ok swa fore tridia och ey warder — bärannde
the borth mera Hwa hugger man ek — ~~tra bort~~
ella bok thes som barande ar bøte iij — iij march
mark ar ey bar ok a taghin widhir sik
nyt bi manna edhe ella wither loff ella
ligo fore sik aff rettom äghandhe Hugger
man x ella fleri warder taghin wider
j

Byggningha

bøthe xl mark dra ey bewisa til wäria sik
lut xij manna edhe. Hwa løper man bark j
annars mans skoge warder takin widher
bøthe iij mark ok sa fore andra ok tridhia
[illegible] magh man binda ok [illegible] met
tingz döme saa han ey bøthom orkar
fore barklöpo ok skoghbrenno stande hwarte
loff ella lego hwat ther barkas ella brenne
nes swa at ther ey laghlig. Hwa magh
ingen eghande ok byggia hwarte flere
ella færre utan alle eghande loff som
skoghen egha ella han bøthe widher lagha
bøthom mark allom them j skoge egha
[illegible] sa fore andra ok tridhia. Byggir fierde
bøthe fore iij mark standen ok innan
akermale eller bygga hona atir saklöst
Byggir man apalde j skoge annars mans
ok [illegible] ey [illegible] tree bøthe iij öre
swa fore annat ok tridhie. Byggir fierde
bøthe iij mark. Hwa taker man annan
j skoge sinom han magh tagha aff honom
yxe ella kladhe hans ok komme inghla

---

lop man bark j ~~barck~~ man skoge

ingen äger att bygge utham han alle hafwer alle äger loff

att inan akte [illegible]

om man tager nogon i sin skog

bilkar

dyli wid them bar a taghum swa at thän han
haffwi loff eller lego fore ther haffwer han
loff eller lego fore ther tha taki atir ekladi
sin oc swari bade saklöse Sela ther badi
sighir annar ther i ethan wanta eller i
sielffwe skoge taghum eller annar stadz
hwar ther ok tha standi thz a thes wedzore
dom som affalsthena giordhe. En han
haffwer ther til thweggia manna witne
a han bindi mz by manom

xvij

Nu magh inghen i skogh annars manz
manz gildro sätia bethan opther biorn
ref oc wargh thom magh hwar atir
saklösa drepa hwilkin bondi en haldz
fyri fempnu langt wargha nätz bote
fore iij örtogh wari ensak sielffwa there
warda hwar sa warga gardom som
warga nätom alla haffwa nätz sin
vm fierda dagh pingiz dagha hwar so
en tha haffwer gildranät böte iij ora
Alle skulu til wargha skal koma
hwilkin budh far oc wil ey koma

alla skulle
till warga
skall koma

til sina ... | bøthe ær. Engen magh til sina ägha aa
athan konungs | athan konungsens tha han hoff haffd til sina
with ether annars hwar som thz gör böthe
xl mark ok ligge til häradz [illegible]
thre tagi konungsens aff xl mark och then
som aa säker ær ok samuledis häradz fangh
than ath särska gingh bötte som sakt ær
... spin th | Engen magh ägha spelwith lagha sa
with som [illegible] ware ær bethan han bötte
xl mark til treskipte fran man eller kom
aff them skada tha bötte xl mark til
treskipte then them lagdelse wthan thessom
landh som wndan taghin æro Daalaff
westhergötlande · Wermeland dala j
Finnland | wäsmanna lande gestrikalande och thz ey
j them timo som hete forbudadag Eth ær
fran fästagange ok in til olaffmesso j
thessom timo magh jngen epther algo
fara Engen magh ok ridha mz warga

ingen
raa a mz
warga
näth thaga

vndir thaki withan the ser j warga stinga
stall

xix

Nv hugger man j skogh sielffs ella j skorni for
annars mans ganga epther j skorna alla helgona
mate ella lasat fore alla helgona dagh dagh
gangher han fore oc awardher bar oc atagin
aff garnum ella nagranom taghit allt
saman man oc gialde bothe iij ore
thz taghsa the vp som skogh atte drep
och han epther midfasto bothe som for
ar sakt Nw wil han the both ey botha
fare tha til tinge och sake with iij ore
och iij march til treskipte ar ey bar oc
a taghum widir ske mz vj manna edhe

xx

Gor man werka j fiskalwatnum awerken j
annars mans hawi forgiort dæffredis fiskewatno
fino oc a iij march/ laggher man mæda
j annars werka ella slunker j annars
wattum ella lagghir vndir/ ella fær mz far medh
eldh oc liustro vthan fiske lek ella eldh och linstro
mz hwarsta handa fiskingh han faar

Bygninga b

bøte iij ør / fiskar man j fiskavatnom
annars mz fiskadom / j man fiska lekom
bøte iij mark a' hwarssa banda fiskingh
thz hallz ok Sighis man noth j annars
mans fiskavathnom hwath thz ær / fiskeleko
ællæ ey Thaga aff them stadhe ællæ annor
tingh them fiskavatn aghe til vndher-
inake Och them bøte iij / mark som
olaffsmesso for j annars mans fiskavatno
Ocker han loff ~~a loff fanna watn~~ ællæ
legho wan saklos Ocker han ey tha bøte
iij mark halwr ey walde ath bunda loff a
them fanna vthan ey redh dyl han atghan
ey taghen war a hans watne mz hima
nær Och sidan bøte hin iij mark Dela the
sighe the aptakt aff sik richtta wara ællæ
stælna Tha haffwe them vndzordh som
aptakt giorde bwthe thz mz tweem mæns
hwat thz war taghith nithsplige ællæ ey Ockær
han ey them withnom wari tha hin saklos
som aptakt war giordh Och them bøte
ransbath som olaghlica aff them togh thz

A
dela iij mark for alla the sakir man warder
ey bær a tæghin them skal allom laghum for
sik hwarium epter sino brotum Nw
dela the om fyrskelwatn sighir annar sigh
mera hwilt haffna j watne of num aff
fyskom tha sighe they som skipth wil
læggia Nw wil haft huath my vttha aff
wassum oc wekkom tagi tha gise them
widhærdhæ som skipta wil han skal be//
das skipt fore grannom sino oc stæmna
manom oc sa a tinghi Nw han som
rætta skipth oc fær han sidan bath thæs
oskiptan bothe iij mark fær oc sidan
skipt ær oloffwande bothe sidan hwar
epter sino alwkan som fæ ær sakir
Nw bygger sundhy ælla stomna innan
ælla vthan bya bolstadh
a agha aliken byggia som jordeghande
dela ey the buha of bygge hwar epter
ty han aghe j byamale ælla j tompte
hwar som spiller noth for androm
byggher sua firundæ ath han ær sielfe

in wil haft huat
vttha

hwar som ...
... ...
... ...
...

nytha bolthe æptir stadhum ok a iij mark
Spiller man vidhum ellær mieadhum
ellær qwærna garda fylla tolom tueskilt
ok bothe iij mark ok æptir stadhum xvj

byenz rae ok rör

Alla bya agha varda nu raa oc giærdh
Aum laghda liggiæ ræte ok rök bya
mellan varin for forn varit hafdh ok en
raa ellær rör til dra tha gambla garda
och forne byamellan. Tha giffz them
awndzordh liggiæ a bya mellæ tha magh
ok thæs bolsteda skal varda en en raa
ellær rör ok til. Nw liggia bya tvasido

om fiske [illegible] firundh

langha vndhæ fro ellær firundh. Agha halff
wan fro hwar thera. liggær holma mith
i fro haffin halffvan hwar thera. liggær
han andro landi nerma haffin them
holma som vatnit agher. liggær slot
holma i firundh halin them slotholma
[illegible] sidst vndhær landh sith liggær
by vndhær fro andra dyke for inveth i
fro som hans bolstadher sighær til [illegible]

Dala byarnen vm raa merki Eigher — fraa syn vm raa merki ok nämpd äther [illegible]
annar agher krok raa ok annar vtgiraa
thet skal syn til nämpnas reda hallfua syn
hwar therra rätt haffwer vm the raa merki gildz swa
men gilda hwat the dra krokot eller rätt
Dela bya thre vm raa merki agher hwarghi
wald vndher annat ganga en a tompta
raa och en a stenwaghl raa vthan lekhes
opther androm ranom Dela samman — Dela bygged by ok ödhi by
bygderby ok ödhi by haffuir bygdher by
raa och ror ok gardh om sik tha giffwe
them vndzordh ok en ror eller raa ligge
til then by han for laa Dela samman
bygda bya thi vm bolstada skal tha skuli
thet dagh seed laghsta och atgande syn halua
Sambir thom atter ok wel Sambe
them en tha skulu thet til tinge fara
kärande ok swarande ok xij men
a syn nämpna rädhe hallfua nämpdh
hwar therra och haffwi hänwidz syn
ath mogha wädia the xij skulu wetha

Bygningha.

Saker ær tinghz om sin epther sith ær

hwilkin thera saman haffud endom the
haffua thz sith tha ægha the a hæradz tinge
ær swaria och witna hwath sannast ær om
thz mal hwilkin thera thz wil ey atta
hawi wald at wadia undher næsta landz
tingh hæradzhøffdinge wadi bonde iij
mrk Och hæradzhøffdinge xij mrk
Nu ær landz sin a komin tha skal

Landz sin gildz war

thz gilde wara som gør och thz magh
engin wadia i motz wart gildz the
sin som the xij skulu the sin haffua
før inan næsta landz tingh epther
thz the næmpda ærw Alla bolstada sinæ

Sin mellan walborghe mess oc al helgon dagh

skulu haffwas mellan walborgamess
ok alla helghona daghs Alle the sædan
haffwas warn ogilde a gøthes twa bya i

mører i by i akram ælle ængh

akrom ælla i ængiom wilia the sæt mz
gardom skulu ligga annar fem mer och
annar fem minne gælde thøn for mer so
fem mera liggher æn thøn minne som

for nimi liggir ok hwar epthir sino aghe
ærumulundom æ ok ey agha mot agha
Sen mothir hordwaller afrænom ællæ dughis
annar by sins halda tha them gardom vppe
sum annar ælla dughar aghir Och thæn
wari sik lös hordwallom aghir mothir
skoghom afrænom ælla dughiom annars
bya huar laghi samulu, mothes hordwal
la the hwar aff sino by tha ath annar fe
inni ey annar tha maghi klöff mothe — klöfft mot klöfft
kloff ganga Och hwarghe for andro
in taghia vtham bolstadhir hul annar vm
sik garda, Sen mothas bolstada the — [illegible]
aghir annar hordlöth ok annar ey tha
ligge the sem sin hord sum them badom in
a sambær them enge aghir sialffdher Sen
gardhir bolstadhir om annan bolstadh ælla
man a annan Och nithquar siva sum so
the badhe næmpna taghi vp gardh ok bøte
iij mark,

xxij

xviij Rör ær thet som v stene ære

Rör ær thet som fæm stena æru / fyra
vtham ok en innan / fyra oc thre maga
och rör kalla ellær raa / en magha sten
stena raa ellær rör gætha / j hwar tompta
raa skulu v stena liggia / j ferlodge
raa skulu iij stena liggia / Och vij [illegible]
raa j akers skiptum ok j teghs skiptum
ther magha twa stena raa gætha / Ben ok
sten ok stakanz eno stene giffs j mote
Kiij ræ alla rör til vidzordh / Nu ken en raa ellær rör til
wara ellær gærdhe / wari tha bolstada
skal j midhiom aam ellær midhiom
F Hwar som riffwer vræ bo sundom hwar som riffwær raam ellær
flytær teldrom aa bolstadhgærdhe och
gör vrættelig[a] wardher taghin widher
mz fullom witnom tha skal ther til sin
næmnas / witna swa amanne ath the
sinæs raa riffwin ellær teldrin ok andre
ny gör ok böke tha sæk them offtalet giordé
mz kyuggia mana witnom ok xij manna
edhe / gitther han swa sökt tha böte ther
som [illegible] a gambla vpkastadhe ok teldhe

nya giordhe bolthe yol tund gildhe ok swa
sekt tha skal then som sak giffs wedha sak
mz xvij manna edhe | Liggher han sak swa
warith wara saklos fello atth edhe bolthe
yol tund ok waari han saklos aff thet
giordhe Ther magh enge bolstadhe i raa
eller reneros fora vptagha eller medhan
ra vthan atth alla iordhaghande medhan warith
som i by agha eth dombe sic til giffwin
lagha tompt raa eller reneros medhan the
skulu alla aghanda wara. widher ey torff
wa the tha til doma taghla a tinghe xxvij

Liggher lötth bya mellan aker ok reneros
til wari thz warit haffd dra ey til halm
haffnan lotth hwar by | ligger bygningha
skoghe mellan dra raa ok renera thera
mellan wari thz warith haffd dela ey raa
ok reneros til tha agher skipte til dele ok delo
Deles thz vm almenningha xxviij
widher sighe hwar sin agha tha skal
syn aff nastha haradhe til nampnas ok aff

ingz råå eller rör vptaghe eller nedh eller annan grane når vårt

lötth bya emellan the halff hwart

delo vm almenningh syn aff

Byggninga

thom som widhir delas hwilka haradz-
en nöghir aff thy swarnen gora haffwi
wald att wadha vndi landz syniena sithi
haradh widh xij nämd oc swarnen
xij nämd til tweskiptis som war för sakt
oc sithe landz thera mellan som andra
iordha delor wari thz stadugt som thom
gör thw magh Inghin a annars alme-
ningh fara ella fiskia hwarte i skoghom
ella watnom vthan hatha widher laghha
bothom vthan han haawildhn ella leghho
som sik byggir almeningar brodder ella
obrodder tha äghe haradh alt rydia
Vth brot ella böthe laghha böther hwar
eptir sino aghha hiter Inghin magh byggia
a haradz almenningiom vthan han haui
loff som sik aff haradi ella haradz
höffdhinghi hwar som byggir oc a haradz

hwilka [illegible] oc wadha vndi landz syn [illegible]

Inghin [illegible] a annars a[illegible] oc fara ella fiskia [illegible] i skogh [illegible] watnom

almeningom warde han brone swa wirth
som hans nytte ær wari thz hans nytia
som han haffdi ok gardom gierpit ok
giffui hæradz skyld aff them badom
sumber Samaledh ær vm landz alme-
ningia som vm hæradz ok taghi tha loff
aff lande ok lagmanne Alle hæradz skylle
skolu wth giffwas a Sti simonis dagh
næsth epther michelsmesso / landz skyller
vm dyonis messo A thessom daghom
ford hwart sine landz skyld jnna landz
eller hæradz til stadh ther til taghne aff
aldher Hwar som sitther quar nz landz
skyl eller hæradz Och geldher ey wth epther
thessom dagenö som nv ær næpder Tha
agher hæradzhøffdinge næpna meth sik
vj man ok føra them til hans ok malga
wth landens eller hæradena skyldena ok
pæningh a pæningh thessa sama sakena
thagher halffwan landh eller hæradh ok halua

Samaledh som sidh almenigh [illegible]

Sti simonis dagh næst epther michelsmesso

Tha agha hæradzhøfdinge næpna meth sik vj man

Thesse saker taghes halft ok hæradh ok hæradz forthingh

hæredz hoffdinghe fore mædh sina
Sitther qwar bym adalh annat ar van-
lagh sama Trysker han oc sithis qwar
bym thz tridia haffwi forgiorth bygningh
sine oc affrade sine halvi lagman
ellr hæredz hoffdinge the sama Gordh
bygia och the ær landz minne ellr hæredz
halvi och enghen wald til thet som a
landz almaninga boor ellr hæredz affwa
affrendsa e nithan han rath gor och
hans arffua aij the rath gora Sm
en thy a landz almenningom boor
ellr hæredz kan fangith ghunda Swa
ath han for magh landz skuld thæ
halle allegh lygghe for rætta oc mærkia
nogh skuld for magh en hanat andru
are the rætta sik rætta Oc thy bole
uppe halde oc affrad upfylla thz som ad
stadh haffue Gingen waldh han affrenska

for magh han ey. Tha skal laghmanen eller
häradzhöffdinge androm manne thet
bol skipa som för war sakt. Och the
skal häradzhöffdinge nw sik j nidh
nämpna tolff aff häradzsyna. The skulu
mätha bygningh ok affradhe. The samma
sylle först vp häradhe aff gälde som atther
stadh aff the bygningh en ey dyri andre
päningha til at the bygningh bätre tha
sylle häradh hans thz som han bätre
at epther mätz manna ordom halde
Ingen walde landz almenninga skipa eller
häradz nw til sin eller ok skipa bathan fra
at han selve lande eller häradhe gipt ok
affradh aff swa som thz war vptaghit. Nw
Nw magh ingen ryddia skogha vndhan sik
aff landz almenningh eller häradz hwar thz
gör havi förgiort affradhe sino och
böte til iij mark

xxb

Ingen ma ... land almenningh skipa eller gerz in til sin

ingen ... almen... ... iii m...

HS / B 124 - #75v

xvi

inge bya hiordhwal äller grund ble gärdha eller för än skipt är then ther gör böte iii mark

Nw magho ingen man bya hiordhwalle
ælla nagat thz oskipt ær hwat thz ær
vthan gardz ælla innan inhagha til aker
ælla ængh ælla sthwblagardz ælla nagra andre
sina nytt før en thz ær skipt akomen
hwat thz gør haffwi forgiort ærffwodhe sino
oc a iij mark ther som the rudh skogh
ægha oc han rydia wilia tha magho han
rydia hwat ther saklos at oskipto oc
haffwi thz tre sæther oc liggi thz atter
sidan til bya skoghe haffwi han thz lengher
hwart hælder til aker ælla til ængh ælla
nagra sina nytter tha haffwi forgiort
ærffwodhe sino oc a iij mark ther sighther
ey atther annar rydher affmynsett oc bøle
til skipte tha giffs hanum walle til skipte

xvii

dela

mölne ställe bolstadher mellen

Nw ær han molnastadher bolstadhom
mellan liggia haffwi haffwan molna
stad hwar bolstadher swa lankt som
hans bya landz rekker ther ligger
molnastadher innan by oc bolstadh tha

taghe hwar sum luth ælte aff som han aghe
i tomptom akrom ællæ ænghiom // Ængin
magh ingæ mølnestadhe androm tilskadha // Ingh møln stadhe til anes skad byggia
da byggia ey olwan swa ath han bethan
tæpper vatn ath gange up ath akær ællæ
ængh ok swa ey nidan for ath thz fore
hans swanier olwan bygghe // Ængin fa the
dela sighe annar paa bygth warra ath spilth
ær akær ællæ ængh ællæ gluden for hans
Tha skal the til aghande sum til haffwan
rade hwar thera halffna sum Ædamber
than a thz ær swel / sambær them ey tha
skulu the til tinge fara Och hæradz
høffdinge nepne them xij mæn sum
badhe sighia paa nedher Thæ skolo them
koma ok sinnæ them swa ath the bygningh
gør ingen men skadath magh han // Ingē møln thē mā quærn sthnadse
saklest quar standha ænghæ ok synaine
ath han nagrom skadha gør ~~wil the sam~~
~~bygningh aghe~~ // Tha skolo the til tinge fara
och the badæ witghia ok swarna ath han

HS / B 124 - #76v

fasta goz wil then sum bygningh agher an
tha före ey thz swara wedhiom wadhia
vndhir landz sum thetze i mellan fo alla
andra jordadela wil ey han wadhia for
ey hæradz syn hwort haffwe warith tha
thz stadulsth hans goz Nw haffwa sina
men hwarit ath han haffwe olaghlika
bygth tha ok han sakar at iij mark
Tha aghe han hæradz höffdinge hans
bygningh vp döma och honum halff
manadhe dagh fore läggia sielffwom
vprifwa Nw wil han ey vpkasta
inan forda dagh tha skal hæradz
höffdinge med sik xij män näpna
the skolo til koma ok sama bygningh
vpkasta ok samulunda mans ok by
mark aff honum with mätha iij mark
for olagha bygningh til tre skipte ok
iij mark for hæradzhöffdinge dom
bruth Nw skal han fore och nekr gör

[Margin:] ... hafwer byggt mån sweet thå är han saker iii mark

[Margin:] ... när han före ok gör vären

han nagrom skadha thöm som thet komber
hwat thz ær ælla drap ælla sar ware thz
twegildh thz han gör oc ogilt thz han faar
Samma lagh wari vm werka och fyrka samelagh
gærda vm the olaglika bygda æru Æn äm fiske gårdar
en flere forsa æra samma oc wilia alla
byggia tha magh ey en byggia swa sith
ath annars spillis the agha widhgordh
som skadalöst githa bygt androm Æn
en ny alukan skadhe ther gambla aluka
tha aghe the gambla alukan widhgordh
nya alukan nyffna Æn æru badhe bygde
nidra och yffra ligge badhe i lagha lægre
hwat the æra twa ælla flere halda en the
yffre vthan fore the nidre en the nidre
stompne vp fore the yffra Drage sielffue
vp stibordh sin ælla bolke by æra din
han gither han thet til komma meth twegg/
gia bastada manna witne a tinge och
sielffwer han tredhie swærie thet han en the

til witnen sum wle ok saker hwarti sakelös
bothe ok swa opthe bi ok sum tham ar
laglika til witnen eptir thy sum for sakt
Nw agha flere man gardhena stadh saman
wil en byggia ok en annar hawer thy wedzord
sum byggia wil. tha skal agerandom thy
tingh stepno ok bidhia thom byggia mz
sik byggiathe ey mz thom. Sinnad tredia
tingh dagh. tha skal han a tredie tinge
dom til thagha ath byggia ok sidhan magh
han sakelöst byggia. Nw stepna the sidhan
ey wilia byggia them sum bygt haffuer
ok sighia ath han bygde thera mz waldz
wäzkom hawi tha han wedzordh wither
mz edhe bi nadha ath han bygdhe mz
skutadh hoffdinghi domir a. Tinge laghi
fra domandom. ok sidhan skal han haffua
gudzmena thes til ath han haffuir swa
mykit opbrutit aff henne sum han haffuir
hanum kostat witha thz mz bi mannj sam
the badhi nampna war han haffuir fulwat

fore bygningh sina Oc the warin laghi samde
vm fyrska gardha. Han magh ey watn ella
fyrstan af forno wandas ok for andro
spillas vthan han bøthe with iij mrk
Och fylle athir stadhan epthir madzmana
ordom laglika a tinghsom til napdom
liggir fframdh bya mellan thera ella
landz ladh firdh athir warn xyij alna
bredh almanna ladh bathe ledh bij alna
thom ey at almanna ledh thwæt som mera
thippez bøte iij mrk

om kroge iadze hwor bredh om skall wara

xxvij

broa bygge ok wægha rydia

Alla aghu broa byggia ok wagha
rydia swa thera som mine aghir
som them thera som mera aghir i by ligg
kirkio bro mellan vm sunnedaghe bøthe
bij øre Och swa fore annan ok rydia
wara ouphæt malsæghandens thæ bøthe
som obygth haffua Och the wara saklos
som bygth haffua thwæt epthir to som
han i bygth haffua ok aghir kirkio bro
wara b alna bredh liggia thom landzwæghe

fæa bro ok qwarne bro

landz wæghe ok tingx wæghe alen

nidhre ey iij sunnedagha bøte iij mark
til treskipte. Samu lagh wari om fiæla
bro bys ok qwarna bro sum vm kirkio
bro landzwæghe ok tingx wæghe skal
wara x alna bredhe liggher landz bro
i lande sum flere hæradhe aghu bro en
ath ligger alth nidhre tha bøte the thæn
den the bro agha xl mark til treskipte
malsæghande konunge ok hæradhe han som
loth skipte nenta ok meth hwat hæradhe
sin loth wilie sinne byggia ok sinne nidh
liggia liggher halff bro nidhre bøte
xx mark til treskipte liggher fiærdungh
nidhre bøte x mark til treskipte huilken
hæradhe som nidhre falla ok ey wilia
byggia bøte sum nu ær sakt. Nu the
wari saklöse sum bygt haffwa hwar sum
hæradz bro ... al nidhre ligger sum alt
hæradhe aghu broa bøte xl mark
ligger fiærdungh halff nidhre bøte x

nw liggher fierdungx nedre bolke v markir 91
til treskipte. Sigher by qwar ok wil ey nw
by bygga bolke bi ore them taghir bondin
sin bygdh haffua. Nw kan bro bort gangha — Kann bro bort faga
mz offwir flodh watne elle ok elle eldh — mz offwir flodh watn ellr eldh
ok ar ey ene at hwar som liggher halff
bolstada mellan heradz ok landz. Ok
agha ther fara ok flota halla ther til bron
waradher gildh. Nw kan folk a bro skada — folk j bro skadas
lidha ok dor aff bolke bi mark them
bro atte warda. Och taghi them af ffua
thes dodha wari en saker thera. Nw bryther — bryter hest fot j bro
hesther fot j bro ok fer aff bana bolke
atte mz xvj ore hors mz vj ore for oxa
j mark fore kw och wnghe nöth iij ore
for swin far och geth j dyn plagha gamalt
j ore for kiudh lamb kalff geno iiij pningha
Nw kan thz fal skada faa ok dodhen aff
lilutha wari fierdungx bolk aff the ffam lagha
goldhom som nw ar sakt. Bro som skola wth — Om broa Byggiom

Bygninga

fran wan at en om walborgha mess
Annar om michelsmesso ok engin flerd
vtan jnlaghe malsighande for fram sum
standa haffwa fanget i bo tha skal giwa
hoffdinge sum tegh inny thit nadpina aff
hairede fella sina men the bo the lata
the forfal sum bo skulde warda ath
standan alla epter thy war fast giort
gelle the loth folk eller fold anwak sum
bo i midie sum en haffwi forwarith
tha skulu aghande manne dagh haua
bro the sama byggia hawa the gona en
byggth halle midhe bi ere xxviij

[illegible]

Nw kan athglamos wala dywulde kan
Nolde koma i by ok fara mans brenna
tha dygha bry ... thus wara thes
at stenhus Stegerthus ok kadherthus
kan aff nagra tesse thus elder koma
tha aghe bonden saklös wara Aff hwilko
andra thus han kan koma tha gilde han
vtbortan elder ... kronor ... i

ladho inne trøskeld wardher eldher hægne
ey widher torff [illegible] thyn the haffua
[illegible] brinder up stekon ok ladhu
tha agha the wadha eldh bunda xij marka
ok wadha bøter by mæl brister at ...
bøte ... mæle ... bonde ellr bonde
... tha j ladha inne ... thær wari lagh
samulu ... strøffwo ellr stegerhws
Ether man eldh kasta mellan ellr gardh — När man eldh kastar mellan
ther agher hwar gamla wadhelom sino
wardha swardhe the eldh j hægre ey
haffua torff brinder up eth hws bøte
by ... eth wadha bøter ... ok fylli wadha
edh mz tiwgu mannom brinder annat
ok tridhia wari lagh samulu Brinder
gardher allr for bonda bøte iij mark
ok fylli wadha edh mz xij mannom
Brinder flere gardha ellr by aller bøte
wadha bøter by mæl ok fylli wadha
edh mz xij mannom bøte ok ey ther

Byggningha

mera ath flere brinna brinnandhe kirkio-
j by bötthe fore thena iij mark warde ok
swa klokkaren ok prestzens eldh sino vtbörio
som bonde hwat helder han wilghome aff
kirkio eller gardom thera / Nw kan folk
inne brinna aff wadha for sighdom eth eller
Brinner folk inne flere bötthe iij mark fore hwart thera
ok madher vadha eldh felo ath eldhe
bötthe tha xl mark fore hwart thera
oc swa fore allan by til brytse treskipte
tagit swa mykit hwar malsigande aff
bolthom thissom som han skadha sik ept
swa mattzmana ordom / Thissa radha
skadha oc alla andra skal man nw
bondom oc bolfastom manom ganga
oc ey nw löskom mans eller legadrengs
Bar man eldh j hwarna hws annars
mans hwat helder mothwar eller bonde
Brinner man qwarn brenna the qwarn fore rättha wangomo
skulle eller meldg eghin eller atthe wadh

byggæ vp hwsit ʒængeʒ ok bøthe iij mark
xij øre kununge aghandanom ok xij øre
bondom som middagh attho Æn fylli
wadha eldh nær by manom brythes them
ath elde tha fylli alder skadha som han
wardher mælthin och nær xl mark ælla
skipthe wari laghen vm wadhe quædhan
om waldz quædhan Æn hwat han adhe
takin skadha aff elde tha mista han som
i.b. ær sakt Tha ær hæradhe them skyldugh
til brandz stodh æpther thy som skadhen
war mælthin til hæradz høfdinge skal
them by talsstra vndan aff tyughe nempna
The skolo them til hans koma skuppe
grannom witherd thæ samma skadha
matha [illegible] thæ han til xx mark ælla
meira tha aghe han aff alla hæradz-
brandstodh taga Ændhas han at x
mark taghi brandstodh aff them
halff deleno hærades som skadhen

thrimarke j aradhrs han til v mark ¶ Tha taghi
brandstudh aff thy fierdungh som han bor j
Brandstudh agher wara halfman swa som
eller fyra pæninga swenska alla dagha brand
studh thagar ok giffua the som bolfastir æra
klerka ok lekmen ok swa thera hion the
agher enghen skuls fore wara ¶ Bar man
eldh til skogh wil brenna rydhia skul
eldh andro brenna far the eldh wider en
halua torff han skal ath gierdhom kalla
gierdhe holpnis wari saklos ¶ Liggher han
en tha skal han folia bismande brandh
¶ Och ryskande roke bulde wadha eldh
for sik giordhe han wadha eldh gangit in
by manom ¶ Tha bothe wadha both for
bya skoghen som skildis ater iij mark
¶ Swa for annan ok tridhia wari ensak
bya manna ¶ Giordhe wadha eldh ey gangit
wari tha bot ath fiogre at xl mark
fore ey skogh swa for annan ok tridhie
¶ Aler ey bar ok a taghen ludir sik in

Ey ma man eldh til skogs

Brenner man beran[de] skogh

xij marka ellughe Brenner man bærandhe
skogh mz wilia sin brinna æller allt both böte
fore both enn ellw ok iij öre Enna forte
andra oc tridie och swo fylli wilia mz
xij manom gilthe ey wadhe ellugh gangith-
brenner j elld fore böthe xij marc ok
fylli wilia ellugh mz xij manom gilthe
ey wadha ellugh gangit böthe tha fore enna
ok iij örc swa fore andra ok swa fore
tridie brenner fierde böthe iij marc
Brenner j eld fore böthe xl marc
til treskiptis brenner xij ellw flere böte
xl marc ey wadhe thy both mera
vithes mane withbördha elld ok han
döl ok ok ey taghs ginz mz elld laghlika
til vinnes döli mz xij mana ellughe
ok wari saklöse

Vithes mane withbördha Elder

xxvi

Hyrer man by

Nu kan man by sitta j bolstadha-
hmo eld j skoghe thøm han agher
bath j wari tha hans som sitter
j bolstadh andres mans aghe thet tridiung
och brenne alla thedhyti Seghia the hawa

hwilth bistok en hafui i thet sin dalingh fore
hyttir ok lyste ¶ Nu flutirmaber ok flygir
i skogh andhers manz fylghi them som bij aghir
til stok ok holes marker swa tel sama
lyse fore byamen haldin ingen waldh hom
them fortaghia kanner annar eptir ok kan
nir widher sama bij aghir thet fyrra lyste
flygher bij fluttrimer ¶ alden tel skal han
flygher bij aldom tra skogh stokkas och en tel spilla thriggia
man tel widher eller spiller bote bij ore
flyghir i adalwide tel thriggia widher ok
taghir bij sin at saklösa ¶ Nu kona skogh
aghande hom skuld giffna / sagia them
skodan en hans / swara mulighanz them
allt war bladhet ok biradhet ¶ hans
gardhe ok han folghde til holes ok til halke
ordher han them eller taghir bij sin saklöst
bitysther allt eller latghe wigh bij ok aby
ore ¶ Sialpa bij bistok andhers manz bote
thra ore for en them som them bij atte

som drapa ellr dyli. nu thueggia manna
odhe drapa ter ellr flere bolghe bij ore
ellr dyli nu thueggia manna odhe bolghe
en thes mera allt flere drapas gangher
man nu blandh oc bekarin i annars
mans skogh oc wardher fangin widh
bolghe iii mark vthan han gangher aff gar
de thes som agher oc ar amal oc meth
nu hemma hwar som stiel sten-luff i skoge
sino ellr annars mans bolghe iii mark
Stiell man bistok oc wardher fanghin thar som Stiell bijstock
nu tha magh han binda oc til tinge
fora nu tiliffrandhe oc them wilghna
latha oc sidan gangia oc ogilld doma

Nu kan ny bij byggias aff gablo, xxx
ok hetther afgærda bij han aghe
nu ødhebij aff bys almænninghe timber
aff dødhwidhi oc ey aff aldina widhi
gærdhe garda fangh oc elda brandh
oc ridstigha fæt oc fægangh torff stryd

leir tolkit och rama ta(l)dh gange thedh swin
hans som fal hans gangher swa mangh
thay fodher widher sin lass thay maghi och
jngithin leff a skoghi gora hwarte nijt lan
ella ligo ok engga aff asdhar aff skoghe
gora vtthan litthe atth thy nijt garde ok
gpit wil adelby jntagin gora tha stemla
thæ thann gatbo laggia ok alda til almenna
widhe eller stemla gardha warda som jn
alda taghna ey magho the swa byggia
atth the than jnne tappa xxxvj

Slætte dagh: æpt(ir) s(anc)te pædhers dagh

Almenninge slattra dagher ær næsta
Asolsma dagher eptir sancte pædhers
daggh sem hwar som förra slar j almen
ningi sidher nagor a than aff ågarde
bøthe iij mark ok godh nijt xxxvij

Mollear kona fara eller gangher annars
mans wardher taghin landh bøthe
iij ør wardher ey taghin nijt wardher sielffs
Mollear koo mans wardher taghin landh
bøthe iij mark ær ey widherne til dyli nijt
by mannom ær the halffnan dhe wadhe

ælla mine bötir iij öra ælla dyli mz thry 96
gia manna edhe Dela thee bade vm ok
merki haffua bode ok bafmerki tha aghe
thee bwara ganga mellan haffue xxxiij

Dræper man mans fæ mz wilia
hwaria handa thz helzt ær ær thz
bætir en thva ære gelde atter fullom
geldom epter thriggia mæzmanna orde
næmpne hwar sin thre ok mz iij mæn
ok swa ferdaiet ok tridie ææn en with
ne tel tha dyli thz mz xij manna edhe
Dræp han flere mz sino wilia thz gelde
hwarieno gelde atter skadan ok a x lunde
am han wardher mz xij mano laghlika
tel wnnen wardher han en tel wnnen
dyli mz xij manna edhe Dræp ma thz
fæ a mine ær wærth en thva öre bötir
thre gelde gelde for epter mæzmanna
ordom som for ær sakt ¶ hwar telke
sak bötir mane ok wadhe en laghlika
tel wnnen mz aswnom withne dyli
epter thy som saken ær tel som ær sakt
Kastar man ælla skiwter atth mans fæ
han wilie taghta en han wilde ælla bewite

Della thi om eng merke thi agher them wrynia i samma haffue

Fiordhe ... gelde atter skadan merck ...

Skiuter man eller skiuther åth manns fää

Bedher man annan hielpa sina fæ hæfftha blodh latha

ælle dødh aff gelde qwikt for dødh doth
skadi thz mz twæggia mana edhe ath thz war
aldrik hans wilie Bedher man annan hialpa
sina fæ hæfftha blodh latha ælla andro sina
j pæt kan war til skoma æn han wilde som
hand a bar wari sik mz eno sine edhe ath
thz ær mz hans wilia war ath thz skada sik
ælla fylle ferdungh aff fulle botha Dræper

Dræper man hundh ælla stiæl

man ælla stiæl hyndh annars mans bøthe
vj øre Swa skal sughar man annars fæa oc
skiluthe ey dødh aff ær thz hæsther ok uxa
ælla koro ær thz ey wætsnadhe forth taghi
thz som thigger thz fare oc liki. Ath fa

Sargar man annars fæ

hem foth fæe til sino syslo wadher hwath
ogilth taghi bonden sith egith ather wad
ther lyth aff hæffne thy som thigeth ok fæa
bondanom olyth for epthe mædzmana
ordom hwar som ey wil sik ather gelda som
rætt ær sabo skaker thz til hans a tinghe tha
agher hæradzhöffdinghe. madz men hem til

Kastha man ath hesthe ælla slar

hans næpna. ædhe wth fult gen fullo ok
iij mark Kastha man ath hæsthe ba ælla
horsse skos slar with oghild lughr aff horn ælla
i kumps mz wadha bøthe øre sum hwart thz

Ath fylle wadha edh mz twem manom felt 97
them atth edhe bötte affgelde för Stingher them
with baden oghepin geldhe atthe fullom och
a iij mark en thz witquid tel dele til dom
en witne til dyli lij mana edhe Slar man
fee at them gither en molkat bötte halffua öre

Nu delper fiaa anaras fa hiestar **xxxiiij**
eller stors en magh dra wrakheth fela
laghlickt gelde atter halffgelde före epther
madzmana ordhom Skilp bytt eller fee
eller anat fiaa thz drepa magh bötte fierdungh
fear af fulgelde och thy haffue thz dödha fe
fear atthe Bew bardis thz til mans ok dra
en afyna tee witne til dyli tha mz edh
epther tyfel wodes en fela farger anat fa fargar
wari oghilt hwardher wdesnade fa fargat fa annars
a aff andro fa Swa atth bonde gither thz en fäd
nyttat budi ock ok fela tha skal thy som
fach atthe skadan giordom them fela fyllingh
fa epther thriggia madzmana ordom nemne
sin hwar thera eller bötte twa öra **xxxv**

Boa bondher j by saman läggie the widher
Bliggie vm giordhgald thet agher hwar
annan ræth gøra sum feller en thera
giordhgald wedhri nyt thuggia manna o
dhe ella bøte ij øre them taghsi giordh
haldz vndh pelsine sum kan han borth
tapa kyra ella kos ella hwaria handha
fæl thz gelsz ok gallde atgher fullom gelde
quart eptigher thy thz wartz ok eptigher thuggi
a nadhmana ordom sum taghsa diur fæ
F kro taggerdiur fær — firy giordhgaldz mane ok han sielffrar
ndz ok fær aff lastigher wari saklös fær
han ey aff lastigher gelde atgher fullom
n kalffuer koomarck — gellom kalffwar koo a mark with
ok kalffuer borth tappes bote ortogh
tapper thy borth lamb ella ked bote
iiij pdungha sum kan bondans fæl koma
j annars mans handa wdekan thes som
marki, pattir ella stok alagde ok lyluthe
dødh aff dæs gildre laghlyst bote giord
galdz man halff gelde the som atte
ok ey gildre laghlyst bote atgher the som

gildradhe fullom gellom tapp tiondinghe 98
byr ella hws han en atthe faa misto sina
leghe for geth ella faar atta for kalff lamb
fem iiij pæningha for gamalt swin atta for
vngerse swin en ars gamalt atta pæningha
bonden sino tiondigia hwat ella mz kapp
ella lima wardher han en lasthe ella lyttha
aff wari saklös

xxxvij

Slar man bast ella brytther man
qwasta aff ek ella brytther pors ella
willer qwimbla annars mæls gelder atthe
skadan ok a iij mark och at han laghlica
til wunnen hwat sem brytther pors a bya
almenningom a hæradz ella landz for olaffs
mess lwardhe han taghin mz bötze bjdhe
hemptther man willan qwimbla a bya almennings
a hæradz ella landz for bartols mess bötze
xij öre haffue jngen walde a han kära vtthe
vttiger aghandhe

Hempthar man willa qwimbla

xxxviij

Kärer man fla annars mans dra hwat
fa thz hælst at ko ttz fa inlagdher han skal
thz lysa for sokna tinghe kommer aghanden
optther ok bindher vdh for swin fla han skal
atte giffua for hæst ella gamalt vdh for

vngnötz gethe ellæ far ok el fore fæd kalff
ellæ lamb iiij pæninga löser han ey sith fæ
ellæ bundit the ræth fore innan tre sme
dagha liggæ sidhan thes wardnadher a hin
ægher fan thz spillas ellæ döör waræ hans
skadhi ey wildæ lösa / läther man sik fæ
vthan andra æghandæ loff j the dya han
ægher spilled j ellæ wari löst thes fæsnes
halffwa markæ

xxxviij

Köper man j sættaby ok swidher hem
olsffwandes swo granom vrakir bort
ellæ sla nidher ok bærghæ in mideryn na//
gær kærer a han aff granom ... dyl han
thz och sigher ath han ey wiste dyli wz bi
mannom och kærir bortt at sekkers wil han
ey bortt vidka ok ey nidher sla bonghæ bi
nuræ ængen man magh fala annars ellæ
skipth ellæ ankosther hwarsin ganda thz
helst ok dödh ellæ qwikt seller til nagra
mith haffwa vtan han haffwe loff ellæ
leghe fore seller aff rættom æghandæ ellæ sta//
dæ tiuffs rætth epther ty sum skils j tiuff//
wa balkenom

I [illegible] Vaga

hwar skap
tager an
vng fa
eller bæst
oloffwat

Här börias köpmala balker

i Vm lösöra köp sala ellir skadir ellir lastir
thwes

ij Vm man köpir gull ellir silffwer ok ärthe falsk

iij Vm man köp vagn fallit rörlikt ok är skadd
inne ellir hwar som köp vidh bondans hustru
ellir barn

iiij Vm man gotz köp a torge ok j landit
fore hwem thenne han skal sik ber atfangha göra

v Vm man leghir hesth ellir hors ok fordärfwas
thz ellir taghes man aff andro laan ok thz
för fars

vj Vm man läggir panga ellir andre tingh
j til annars

vij Vm man sättir wädh manna hwat thz
är minne löskra ellir meyra

viij Hwat som borgar for annan antingi fore sak
ellir pänngha

Rofwer man aff andro ~~hwat~~ hosswat ellir selr
wath skip wapn ellir stenn ellir ...
giordh gul ellir sielffwer last thwes ok doraiss

thz skal atth mz lagh ok witnom köpas ij

Köper man gul ellæ sæl silffwr aff andro
kan aff gulsmidi findes thy som köpte
atth thz ær fläckat j man tha taghi thz atth
som salde och wäre sik mz xij manna ede
atth han ey wiste thz swik nidher wara
fallz han atth ede böte iij mk (dylghad
thz ok sigher thz atth han thz ey salde dyli mz
xij manna ede ellr giffwin atthr wardhr
ok böth som skulle. Gul gulsmidher falsa j
gull ellr j silffwr tha skal thz til stadzens
hwsa wardher thz skradt haffui the hwar som
fangit haffuid ær thz oskadt giffwin. Gulsmid
dem atthr wardhr them som köpt haffde
ok haffui silffwid sina fläckia och böte iij mk
ok haffui silffwid sina fläkia och böthe iij m
ok haffui silffwid sina fläkia och böthe iij m
40 nw kan han dylia. Ok wil ey atthr taga
the fläckia han salt haffui haffwe tha wedhr
the som köpte mz tween bolfastom manno
han til sina salu binda. Ok böth som sek
ær salt. Nw ær man gulsmidh j handher
gul ellr silffwr gora thz skal han sektughin
andswara mz tween bolfastom manom
kan sidan sighia thy gul ellr silffwid atth

Ok thz är ey sua skadhat atir antwardhet
som han thz wtj fik warthi thz a thera with
nom som ther widher war / swäria thz sua
dan warin saklös och taghi sin köp sielue
thz han thetta tilluffuit Ok böte niuffnadh
eptir mädhmanna mätum / iij

Köper man salt wagh rökilse smer
flotz talgh ällä smöblä Ok thz skadigh
är antigh köpt ällä salt napne war thera
som köpthe ällä saldhe twa bolfaste män
the skolo witha hwat skadigh är salt ällä
ey wäria thz thz som saldhe wari saklös
ey wäria thz thz som (12) saldhe wari saklös
falla thz han böte iij mark Swa skal alla
both stadha bötter om skadigh lutigre |
Köpom Ok taghi thy atir nådig som köpte
Ok then skadigh som salde Hwar som köper
nz bondans husfru vtan hans witu ägh
bonden wald thz köp atir kalla än thz wetra
är än ther köp engen magh ok awidh bondans
barn ällä hion köpa vtan bondans witu
hwar som nz them köp böte iij mark / iiij

Ngör man köp a torge hwat helst han
köper qwikt ällä dödh kalladis thz köp

flärd
äger then
man säll
ondt för
got mengt
för omengt

Hwar
som
köper
af
bondens
hustru

ok han wet at han engen fangaman som
skyldat ær fore Tha swari han til thy som
skyldadis mæn mz twæggia manna witnom ok
them bunde sit torghs köp mz köpwitnom ok gäldi
sik wtlöffua ok sidhan taghi hwar sit athir
Som skyldat haffde Ok kerde then eptir thes
wærdhi som köpt haffde Köper man hors ellir
fæ hwat thæt helzt ær thæ sidis aff Ok skyl
das sidhan thæt fäæ tha skal han aptir haffua
som opsiktit haffde Thy at ingen man magh
annars afflinghar warda ok hin löse sik athir
ithe skadith haffde

Legher man ... gestis skult

Legher man aff androm hesth skuding byoa
ekke hwariahanda tingh thæt wara kan
tagher han thæt ospilt tha skal han thæt ospilt athir
antwardha Nw sigher han som atte at thæt spilte
aff hans handa wærkom som leghth haffde
wære sik mz xij manna edhe och giffui wt
leghona som han mælt haffde Fälles han at
edhe giffui athir bondanom sa godh som then
thæt torgh ok leghona mædh Tagher han lan aff

Tager man lan aff androm

androm tha skal laan kaande them koma Ey
magh laan nissa thæt skal fullom gäldom
athir geldas eptir thy som grania nulia sweria

the paut wars tha thz with lauthes. Eighe
annar lanth wara oc annar ey aghi thæn huad
ordh som lauthe. Tith witne mz thwem mano
sielffuer tiffdie at thz lauth war/ vi

Vaghe may pangha jn til annars ellr
andrz skapthe lagge ien mz thugge mana
withnom oc taghi. wth madh sama withnom
ken ey swa witthne til. Oc thz sighir somm
sagde at thz war meira jn lagat dy han wth
giff haldi thz lendskordh ath witta with giffit
mz xij mana edz. Kalla thz sild ellr bfund
ellr waldtaghe fogghe begge thera. saman &
tha warit thz allth ogild fogghe ey begghe thz
samad tha sla thom sigh alge/ vij

Nv ar thera skumpna dagh vthe ford
vadhom oc lose ey attho. Tha skal vad
attho bindhs lendas a eno tinge oc andro
tinghe oc tiffdie bil han tha atthe tagha sigh
wadh haffue thz waldh til vnl han ey tha
stolo wadh inditas ander wadh batre ey
geldith. Tha giffui agunders swa mykit til
som thz ar bdtre. Oc meira warit ey geldr
ar tha fylle thz til som gelda atthe: viij

Borghe may panga fer andhn ellr fore
hans sak tha gelde thz sama bth som hau
borgat haffuir ellr dyli mz xij mana edhe:

at han ey borgade faldz / ath edhe giffua wiþ (han)
thz han borgat haffde hwat thz ær mera
eller minne / Nv kan them athskilia sighe
annar mera wara borgat ok annar minne
gelde thz the vt som borgade mz xij man
na edhe ath han ey mera borgade een han
ær fram sakt. Nw sigher annar thz haffuer
man borgat ok annar sigher pæningar thz
sa fram thz han borgat haffuer ok wærin
sakldös kommer ey mannen fram thz gelde
the man fæ sins gield eller hans sak som
borgat haffuer eller wære sik mz xij manna
edhe ær borgat a tinge eller fore kirkio
sokn witnom thz xij mæn hwat borgat
war eller ey ær ey a tinge borgat stande
a sinom wedhordhum

Hær börias tingmala balker

i Huru laghman skal wæliæs ok um hans edh
ij Huru hæradzhöffdinge thaghas nämpde
iij Ey maghen man haffua flere än en hæradzhöffdinge
dome ey eller

 102 90

iiij Hwru affgeld aff almenningio skal skiptas
v Vm häradzhöffdinge lyser ey tingx dagh
vj Ey aldre tinge thinna vm aptin
vij A heilgom dagh landztingh aghe haldas
viij Huru man skal androm til tinge stempna
och kommber ey the som stempdher ær
ix Nw kommber the til swara sielfz giffs
x Ey aghe häradzhöffdinge tingh stempna
them til mane och hwru forfalz vithne skulu vara
xj Hwru häradzhöffdinge aghe tingh setia
xij Hwru kærenden aghe framførde medh
withnom winna
xiij Nw kommber the til tinge edh vil gangha
och vm thæ tala
xv Nw stempna flere enom til tinge
xvj Vm the mal häradzhöffdinge sighe ey
witha dóma
xvij Vm edha annar sighe wara gangith och
annar ey
xviij Vm laghadagh til stempno och hwru vm
the ær vithin laghsagho ære och tha purkeres

xix Huru laghsagh brutith skulu witnismathas
xx Um lösker man brytir ok löper borth
huru bonde eller länsman magh aller tagha
xxi Um bolfaster man brytir ok wil vndan
fly oc then naghre domber ganger aller
xxii Um bonde sigher sik aff saktam wara
xxiii Um sak falder bonde haffwer affrad eller
tiundh eller bolax fal inne mz sik
tha witnes skal for hafwa
xxiiii Huru nidzman skolu i gard ganga
oc matha
xxv Um thera xij mana broth som skuarthi
wil waria eller fella ok at bolfaste man
skulu witna
xxvi Um budkaffla tha konunge bodh komber
eller hwar som budkaffla hulles eller huru
gelredz lofpdinge magh budkaffla welle
vpskära tha walder gangha gera
xxvii Um länsman giffwer naghrom sak vm fear
drap eller bloduitie
xxviii Um naghar giffwer androm sak a tinghi

och wel sidan atthe wandha

xxix Um hæradz næmpdh thær som swarande man
aklær och um thera brøther wilia j næmpdh
wara xxx
Um man wilianan i næmpdh swærkia och hatth
pingthin skal bidia a motthe næmpdh sidhan
hon gaffid swarith xxxi
Hwru man magh wædhia motthe næmpdh ok
um næmpdh tapper hwru the skulu wara
standa mædh och fasta of bøtha xxxii
Um næmpdena ække samber ælla wil hon
hwarte wædia ælla fælla hwath the skolo taka bøta
xxxiii Hwru koster aghe haldas for hæradz næmpdh
mz hwru mangom hestom xxxiiii
Hwru man magh wædhia moth lagmans
dome ællær hæradz høffdinge dome xxxv
Um man wædiar motthe hæradz høffdinga xxxvi
Um hæradz høffdinge ællær bonde wædhiar
motthe lagmanne xxxvii
Hwar som brytther lagmans dom ællær hæradz
høffdinghe dom xxxviii

hum konunghs daghs sannindh bera
hem konunghe idfstg ok hem the stadupde
dra och wilia ey koma

Nu skal man lagman walia tha
skal biskopp thz a landztinge kunnogha
gora och atto wikna dagh laghstempna at alla
mago koma j laghsaghu boa til thz landztings
Biskopp skal nu sik taka aff klarkskum
wdgena haffua Sidan skal almoghen
walia sex hoffmen ok sex bondher the
sum nu ther komne skulu the men walia
at aff them tweem boa j laghsaghu Som
the wilia answara fore gudi och landena
at rättasth eptir thera baggia samhelighi
Aff them tweem agher konunger en taka
the gudh skulu ther hem j gosgh ok han
forstar almoganom ok kan hanum nytta
wara Ok the sen konunghe til laghmad
skal han agher thetta swæria Swa budher
Jak wil mik hielpa gudh och the helghadoma

jak j thendhe haldher ath jak skal rädhe
fiilgha ok styrka them alla mina lagsagho
j allom domom rätta fölia ok aldra
wrangha eller aratth styrkia ey for
rädde, ey for wildh eller panningha gen
skulld ey for ahundh eller hwilka ey for
frendsämis eller winskap skuld swa
se mik gudh hwilka som jak santh sigher

Hwat skal man häradshöffdinge j ij
walia tha skal lagman tingh stämpna
en manadh til forendhe ok skal haldas
ardttherom tinghstadh j samma häradhe
näpna xij man tolka the wilia ok
sielffver laghman xij the xij skulu
konunghe tre j wal läggia aff them ther
j häradhe boa thet taghi konungher en aff
hwem han wil ok wetti the ther til falle
wara ok ey konungher fullande tha taghi
the häradzhöffdinge samma edh swerija
som laghman

iij

Taghe lagman mutor for sin
dom ziffwa konunghe mutor ok bötthe
xl marc och mistlie sith lagmans dome

Om lag
man eller
andre
befal
nings
men
taga mutor
för rätta

ok sa thz aldre siþan atthe thaghe häradz
höffdinge mwtor for sin dom hwari sama
lagh thaghe landzman mwto hwarn sama
lagh thaghe nämpdaman mwto hwari
sama lagh ok sätas aldre i nempdh optere
sliken man som githe ey kunnogt thz
til ma sellom skalom at han mwto togh
taghit aff thöm xl mark sam thin bötha
skal otto örtogher ok xviii mark iiij

Ey magh ey man skird häradz höffdinge
dome haffua ey eth ok aghe han
tiundlungh aff allan häradz rätt i sakörom
aff thy häradi ok häradz rätte fulst
thöm thrym luthom atthe dela f v

Al aff gelding som aff häradz almenninge
gar skulu skiptas i allan almoghe
äptir thy som hwar är jordäghande
häradi ok konunge sin tridiungh vi

Komer tinghdagher a helghan dagh
ella a fasta dagh tha skul häradz höff
dinge a fäsra tinge daghi thän dagh
han wil tingh haffua lyse han ey tha

F Och häradz boa tagi thär till en bonda och en frelsisman som the tvä dela näst sakörom och tvä della aff alla häradz almenningon eller affradom nya lagom

och sökia och bonare till häradz nytto
och haffua fempte delen för mögo sina a
och konungen taga ther kra ... dingen
aff häradz almenningom

sum sithin bondher saklöse hema til thess
annar tingx dagher kombir oc häradz höffdi
ge böthe iij marker ✗ vij

Thriy tingx thima skolo haffwas vm aret
j hwario laghsaghu försthä fran xx dagh
jula oc ij til ix vikun fasto annar fran
botolffs messo och til sancte olaffs dagh tri
dio fran michelsmesso och til advent
j thessom thima skolo häradz höffdingia
tingh haffua a enom dagh j hwario
vikun a rettom tingx stadh viij

Landztingh agha haldas swa mangh
förstha skal wara manadagh nästh
epter xx dagh jula annat manadagh
näst epter midfasto sunnedagh tridie
vm ix daghen nästh epter sancti päders
dagh fierde vm manadaghin epter michels
messo oc hwar lagman skal en til tinga
om aretk j hwario häradhi j sine laghsaghu
vil han optare radhe sielffwer oc tha lyse
thz fiortom natta fore en han tingh skal

Eth är laga stemningh till lagmans
och så till Biscops eth mongh fatter tå noger
kära till annars tå siger han till tå tiongh
ågr [illegible] höst medh !

HS / B 124 - #93v

Tingmala

ix Nw stæmer man til annan tha skal han
hemta til hans gardh mz twem bolfastom
mannom oc stæmpna honom til tingh och
sighia hwat sak han honom giffwer komer
han til førsta tingh annat ællas tridie ath
swara for sik mz lagom ællas mz laghabodh
thy at wel komber han ey ællr hans for
fallo withne tha ær han saker at iij marc
for swa tryskø oc hæradz høffdinghen
nempne genstan xij man hem til hans taghi
with iij marc oc æftermalen sænd til hans
aff nyo oc tingh annat oc tridie komer
han ey ey tha til swara for fallalos tha
munu fællen at holwad sakt thend oc
hæradz høffdinge nempne xij man mz
sik sielffwom sik oc landsmanne oc taghe
with sakena ælla annat the dela om oc
iij marc mz iij for hans tredzsko x
Nw komer then til swara saken gifs
honom laghtingom bin the mal som
han agher han binda til mz withnom oc
the som kæra oskær ey ælla wil ey
mz anthwom binda eptir hæradz høff

Them som icke komme til tingz of ... stæmdher

dinge dome / tha wari han sakløs som sakin
giffs oc bøthe iij marker the som a kærir the
forfallz withne swaren aldrigh gild bethan
en thridia forw sama mal || xj
En dagher thær edzhøffdinge tingh nempna
them til mandz at taga fore them for xij
man haffua the bæn withnat hwat han dr
laghstandogher ællæ en oc al forfallz withne
swaren læppa sama tinge the withna xij
Hæradzhøffdinge agher tingh sætia bæn
hwariom tinge dagh en tinge dagh
standogher skal wara j thwarta thættadhe hwar
almænnin dagh skal tingh haffuas a rættom
tinge stadh thy at ængin flerom sinom
at konunge bodh kan koma ællæ konunge
breff haffue aldrig tingh til søkingh ællæ
til talan bætan eth hwittma xiij
Ok kan the som kærir orsæker the widher
Abundom inne withnom som han kærir
til a the tinge dagh han fær swaran oc
them bindugher en met forw sæk tha skal han nempna
sin withne oc a næsta tinghe the eptir
bædi withna oc sweria bethan han fær en

swarar for en han a sätte tinge tha skal han
a samma tinghe badhe äntinge näfna ok swara
kallas xiv han thz ware dulsmal ok en twigi
nes mal ok them som skatter til bindas a
nes fore sik tha skal han a thy samma tinge
som han swarar sin lagh fastha ok ganga
a thy tinghe ther näst vtan ath han en
swarar a ytarste tinghe Ella giri badhe
a samma tinghe fästhe lagh ok gangha eller
warthi fallen alle edhe ok witzle skal man
ganga at rättan tinghe stadh ok tinge dagh
som edh wil // xviii

Romer ther til tinghe som edh ath
gangha ok malsäghanden kombr en ath
stra staffna edhen eller ar thed ok wilen
edhen staffna tha skal bonde twa bolfasta
man at näfna a tinghe som honum skulo
edha staffna ginge tha bonde sin edh ok
warthi tha laghlika gangen ok haffwe ingi
sidan wald ther edhen ath ther brytha vthen
konungx wil sielffwer samwdh letha talar
man sino talu a ena tinge komer ather
a andro tinge talar andra talu thz ar
ther talu som komer mane thz swarne han
en man twari saklös fella ther han bådhe

Hwor man skall fäste lag

Talar man twå talu

bi thes malsæghandenom en sakinom sidan
skal han nu samu talu som han a førsta
tinge hafde hwarte sik ælla fælles hæning
thes æk tiltalande ælla swarande hwarti samu lagh

xx

Ab stæmpna skal man eno til tinge
en en man a en tinge dagh tha skal
han them først stæmpde først swara ok
sidan hwarthiom epter thy han stæmpdher
war for thy at en maghi en man mera en
eno til talu a ena tinge swara ok en ælla
ganga a enom dagh vthan en siw saghi
hwar sik førra haffua stæmpt en andre
tha agher hæradz hoffdinge them førsth
rætt gøra som førsto haffdo kærona ok
sidan hwarthiom epter thy han haffdo
kæra til

om fler stämpna ... til tinge en kan

xxi

Hwan tinge dagh aghir hæradz hoffdinge
helga them han haffuer sin dom i hærad
saath til tinge koma a rættan tingestadh
ælla bøte iij mark ok kærande ok swa
rande halva samu lundzordh a thæsta tinge
som the skuldo haffua hafth æn hæradz hoff
dinge haffde a tinge warit for thy at
allighe lutninge ok ædher skulu epter domegagn

HS / B 124 - #95v

xvii Ab kombir bonde til tinghe ok bider
Alagha doma aff hæradzhöffdinge ella
annan han fik ey wetta laga dom vm thz mal
tha magh han thz vppsätia ok kræfia sik dom
til nesta tingh dagh tha aghir hæradzhöffdinge
honum laghdoma ella bötæ iij mark vm
han ey finder skiæl a tinghe at han ey lagh
wetth vm thz mal ok sidan sithi thz vp
vndi sin laghman

Om hæradz höffdinge ey weet laga dom ... thet in all

xviii
Ab kombir man til tingh ok skal ædha
Aganga ella witna fulla giter malsægi
andhen läns manen ok hæradzhöffdingen
honum vp then edh wari sua giller giffuen
som gangen ... skal them athir sighia annar
i staffum wara ok annar annar ey witthin
thz by man thz a tinghe swara hwat thz
ok sannin vm ok hwilkin man som sak
gifs han skal swaria ella fellas thz
gerningen giordes ok bötæ thz ... boor

Giffue man ... witne

xviiii
Hwilkin man som skal stempna
Handinom ... han vtan hæradz ok innan
laghsagha tha skal han stämpnas for sin
... a ... dagh ella a tinghe
ok ... bidia dagh til swara

kæma æpther thy han laghlika stæmpdær var 108 96
ær han bygan lagh sagher ok sunkis haffuæ
by wikna dagh til flere kæma ok stæmpnis
a sin fot ok skøth 20

viij

Bonde man laghfællær for sin broth
tha skal malsæghande til tinghe fara
ok hæradz høffdinge til sighia hæradzhøff
dinge skal hanum af tinge siu men næfna
the siu skulu i bondans gard ganga letha
oc genganda fææ først indtaka finds en thz
ath tha skal korn ok hø indtagas æn thz
i lastom husom ok bonden siel en up ledsa
tha bryten fællæst hans dør up ffindz en
thz til tha skulu hans klæde indtaas fældær
en tha til tha skal hans by jordh indtaas
en tha til tha skal indtaas i bolbyns
fælær en hon til tha skal indtaas i bolbyns
æpther en thæ siu sighia dymst hwart wara
a hwar jord wardær indan fem sakære
tha haffuæ bonden hwat thæ jord ather lesa
innan en ær æpther en hon indan ær for
nagh han en lesa tha lese hans frændær
innan sama dagh ok bæri thæ up skyldna
aff jordena hona haffd ok sla pæthe aff

löses ey thet ey jord atter innan tiu ar halve
tha thet som fangit haffuer och halve ingen lwdde
the jord aptir mz gludha ellr i bondz löpa
Och swa optha bonde jöses tha skal al-
sa opta sinn thria bütze vndan skiptas bade
i jordh ok i lösörom forbrwter sinnen ok
fellis bonden halve ath lagsom ellr ward
thon nz hona withne under bunde böter
tha kunnon aff hanes godze xx

21 Ar brytthe then lwdhe bonde jnkte
haffuer lwdhe wagit i androm sako
drap sar ok ran tha aghe bondhe til hans
tala a tinghe andre ok tridie konung ga
til tinge ok binda ath for sik standhe
lwdzordh for hona komer han ey a fierde
tinghe tha ar han felleke och feller sik
sielffuer hwarsa botz eptthe fynd brutthom
ar han ey bolfasther tha lagtinge thet gyng
ar gör sidan han ar fellether the gange
han inthe til bondans aar for hwarsa mirk
the han saker ar ath ok sidan til konunge
ok warn saker for hanne kan han borth

Ehom
ej hffr
penniga
skall sin
ima för
sak böta

lopa mellan thaza at inne mz bondanom tha
nempni sakter at iij mark a sua opta thaz thz
gör ok huarti thes lenghir ey at mellan
bondanom ... lop thy man borth sin
brotlighin at han bonden than wilia atthe
~~taghe~~ tagha ok komer atthe man tha barn
all ogilt vtthan i staþomen ok tha ligge dräpz
dran i xx mark til tre skipte ok taghi sin
skadaman atti saklösa for konungx manom
än thy biuthing haffua lop borth mellan tham
at inne mz bondanom ok hwat thz man
gör ellä göra far twarn i saklös man botha

xvij

Nu kan bolfaster man brytta lagh xviij 22
Noth vil sielffua wndan skya wan hwatt
sak thz ghitz wara kan vil han sielffuer rätt
göra mz skälom vil han ey tha laglica til
hans rätthe malsägande um sina sak ok ste...
han til sättia sacha bötther mz hanz gäffinge
och i sina garde ... hwar thz sin lut
som i sakena ... ~~ok allt thz vpsakas~~ aff bon
danom mz domo ok skadom kan thz althe
domas thaghsiffui ok hwat atthe thz sin han

alla thz vpsakas af bondanom kom thz althe domas

leghi nie swarnom edhe ok swaren sikløse
fore rangsbothom for thy thz taghe madh
skadom och domom

xxiij

Vm bonden sigher sik affsittan wara
Vthakre thet nadzimen skal nethia nie
fiuron edhe ath the ey mera nathi haffua
en brukit wart till

xxiiij

Haffuer bonden affradh eller tilwndh
Jnne nie sik etha nathas skal forsporn
thz skal vthan nathi wara agha och flere
bo eller ær prilleghe fala eller bolaghe fala
nie withnom samman komith thet skal alt
vndan nathi skiptas

xxv

Hwar man skal [illegible] eptir sin brukth
hwat thz ær mine brukt eller mera
etha agha [illegible] gardgangha och
nathi [illegible] swa mykit han agher
j thz [illegible] och [illegible] [illegible] lith
[illegible] warda thz til han wil sin loth haffua

xxvi

Hwar som [illegible] jndy skola annan
hwadan nathia ok anan sakan gora
ok gora thz ey j sama thinge bothe [illegible]
[illegible] iij [illegible] vthan thz [illegible] j konunge
[illegible] sithia tha goren som thz star
allom withnom [illegible] ok edhom skulu
bolfasta nathi wara

xxvij

agha flere / bo eller / æru inlagh / bolagh fala / [illegible] skal / [illegible] / [illegible]

Lagh

Nu skal han hæradzhøffdinge budkaffla vpskæra
tha konungx bodh ælla breff komber ælla
wardher strider i bygdinne ælla drap giort ælla
man inne taghin mz annars kona ælla wardher
kona mz wald taghin ælla wardher man tagin
aff kirkio ælla kirkio gardhe thy the fridhgatæ
haffua thæ budkaffla han vpskære fyri hwan
tridingh han skal ganga / fyri // ok ey atter
Ey skal enskia budkaffla vtbæra bithan hon
halde fore aldre ey yos aru komber budkafflan
by æsten gangæ vth wæstan / komber han sunnan
gange vth nordhan alla agha budkaffla bæra
bønder byrthia lanboa hwat the æra gæld i
frelse ælla vthan frelse. Nw fa the dela sigh
anar budkafla i by komen wara och anar ey
halde the budzordh budkaffla wil fram witha
mz thvggia manna witnom / gange swa them
edh som andre som willer ælla fælle budkafla Fiira
ath ey kome tingh mothe konungx budi bøte som
iij mark. Hwar som willer ælla feller budkafla wilar
mothe laghmanne ælla hæradzhøffdinge tre ore bing kafle

xxxiiij

Gøffwer landsman nagrom sak at han
haffui giort fæ ælla blodwithe ælla quæstæ
bunithan thy skelt æru ok sighe han haffua
hemulaan bodh mothe maskgiaudhen ok han sigh
ney haffua landsman thet sam witne til aff thre

HS / B 124 - #98v

bolfastom mannom som the wilia skuldina
ath war sannath och skal skulith a sama dyghre
gälda sama walda han widher bunda som
malsäghande ok malsäghande haffuer forgiorth
sino rätth ok the broth haffwa bothe badhe
haradhe ok konunge ecka ey lansmannen
sino wtthro som uthe ä sakt war, bonden
saklösse 7

xxix

Nv kombir malsäghande til tinghe och
giffwer andrum sak warnandhe atthe och
wil ey laghstefna hanom sialfwe lansman han
som fore ä sakt ok haffuer malsäghanden
thet forgiorth sinom rätth

Om man icke will fullfölla sin rätt

xxx

Nv wil konunghs sen sina nadhe tha
skal haradz höffdinge nempna sex män
aff haradhe halffwe hoffmen ok halffwe bönd
the som widher ero män ok haradz men
sighia ja widher han skal swarende men
naadh nämpna ok ey osuarande men
och ey widher ero men ok ey the kuldega
thera haradz höffdinge skal sialffwer nadhe
wara ok ey annar hans stadh wtthan han
forfall haffuer som fore ä sakt sex nempne
men nempnadhe the tha ä a tinghe stadde

[illegible] nempnas men [illegible] nämpnas [illegible] wil ej [illegible] inn gånga

sum han skal ok vil ey ingangha bøte bondhe
tre marker of hoffman sako mist xxxj

Nv ey then sum sakia wil ellr the sum
sakwara skal sampnes nagon wildeghan aff
them sum tha i näpdene sittia thz skal the
bath aff gangha ok andre i thera stadh atir
sätias sa langhe sum thz malith sik hwem
thesse xij swaria ellr fälla thz skal standha
och ey atir gangha æpther the näpdh man
ingen waldia vtan han swarjar for hon siw
mth haffd och ey mz ædhe motte gangha
ok ey näpdh motth näinpnadh gangha xxxij

Til man moth näpdh waldia för hon
swarit haffd tha waldie malsigandhe
vj mæn och hwar the i näpdh sittie ena mæn
undhe konungx sanedh ok ath letan thæra
näinpden bøte xij mark taghi sex konungen
och sex malsigandin tapar malsigandhen
bøte vj mark halft konungh och halft näpdena
alla withnes man före konunge för lagmanne
ellr ffor hæradz ellr hæradz näinpdh the skola
swaria vm alth thz the withna ok bidia sik swa
gudh hielpa ath the wilia withna rätth ok sant
vm thz mal gange thesse withne atir före
konungx dome tha bøte xl mark til treskipte

alle i för ... sware

Ith waren aldre tinge bære ey withnis bære
ellr edh bære oc thetthen skæmpda mæn och
ey withnis mædh festen och standen withan kirkio
bothen biscoppe iij mark xxxiij

Nv skal nampdena ey sæmia hwem som af
nampdena wardher waræ wardher hwem the
fælla ællæ fællæ. Nv æn the vij wilia hwaræ
ellr fælla fore en tinget at skillæ ath tha bøthe
hwar thera iij mark i nampdena at til tre
skiptis konungens malsæghandens oc hæradz·

Than tidh thessen mæn næmpdh skal xxxiiij
haffwas tha skal konunxins fogadhe halda
kosth fore them konunghe dom haffwe mz viij
hestom for then hans dom insiglæ haffwer
mz twem hestom hæradz hoffdinge skal haldha
kosthen fore lagmanne mz viij hestom och for
hwarom hoffmanne i næpdhena sitthe mz twem
hestom hwarom bondha mz enom hesthe
och ffore thz ath hæradzhoffdinghe skal then
kosthen halda tha skal han vpbæra allan
then hæradz rætth som tha fallæ ffor the
nampdena hwar i sino hæradhe· xxxv

Dømer lagman ellr hæradz hoffdinghe dom
wil nagher wædia mothe hanum tha skal
han wædia i sama tinge dome gørs ellr
haffue insætte waldh sidan wædia mothe hanum

Vadhiar man a mothe häredz höffdinge xxxvj
vwädia vij öre och häredz höffdinge sätta
a moth iij mark ok wädia a moth lagmane
Æppar bonden tagi häredz höffdinge j mark
ualsägiande rätth j mark lagman och j mark
Æppar häredz höffdinghe thagi bondhe mark
andra lagman ok tridie häradhe xxxvij
Vädhiar bondhe eller häredz höffdinge mothe
vm lagmane wädie bonde eller häredz höff-
dinge iij ok lagman vj mark Æppar bondhe
eller häredz höffdinge tagi lagman mark an
andra konunghe tridia häradhe Æppar lagman
tagi then som wädiade ij mark tva konunghe
och ij mark häradhe xxxviij
Hwar som brytir häredz höffdinghe dom
bötte iij mark ffore lagmans dom vj mark
all thessen mal aghe a häredz tingh slitas
edz ära ok högmale the som a liff gangha
eller badhe a liff och godz all mordh och
mordh geldh all man hwat the ära högre
eller lägre all dombrutt badhe lagmans och
häredzhöffdinghe withen the liggia til konunge
nämpdh xxxix
Konunghen aghe sändh letha han magh
Kunghe bryti alla skrokspenor ok afholspenor

mord ok mordgell
liff och godh

lagman atthe laghskilia ok jnge orsaker
botha ok jnghe bothe hwat sama sak

Tha konunger wil sielffwr rættare tingh xl
halda vm alt riket ellr the hans dom
haffua tha skal konunger ellr the ther kungöra j
hwaria landskapi vj wikor fore en han thing
haldha wil Alla skola koma til thes och
fara til them som them haffua orätth giorth
Sidhan konungs breff ärn vpläsen a första
tinghe ellr a kirkio stempne the en är tingh
til och the som en tha kära som nw är sakt
tha skal jnkte dömas vm the saker ath thy
sinne vthe som a käres är til swara konungs
dagh ok mz sino breffue allom mannom th
kunnogha nar han wil the sama rättare tingh
haffua / Och hwar som en tha komber tha
skal konungher ellr the som hans dom haffua
en ty sidhan doma vm all mal som nw
är sakt Swa som han sielffwr til swara
aware vthan han kan forfal haffua

Här börias edzöris balker

j Först vm them som j flok ok farunötha
ella tha hemgangha göra j bondans huse
ellr heme //

HS / B 124 - #101r

ij Ein rymer man j anars gardh och fer han skadha j to han vndan rymer
iij Hwat thz som bonde agher fridh haffua
iiij Om thyn far sar eller slagh so mellan loper
v Om man ridher hem til anars ok gör ther enghe skada och brytir hws ok slar jnge
vj Om thyn far sar eller slagh hemsokn gör eller aghas the widher j husonna eller a bondans tompth
vij Om thyn lop vt fran gardh the ridha hem ath ok wardher han sar eller drapin sidhan han kom vt fran gardhe eller drep han anan
viij Om man hittis j garde fatha ok skilies osatthe ganghe sidhan anar thera borth och hempter sit vapn ok hielp ok hwat som malsaghande eller jordaghande agha aff fridh bonena eller aff skoffingana ok vm pilegrims
ix Om hemsokn wardher gör pa landboa tha agher han ey j fridh bidhia
x Om thyn wardher sar eller drapin som land boa gardh soker hwat malsaghande och jordaghande agha tha aff bothom och

skoffningh||

xj Um man hempnas a sath:mal elle bodh/

xij Um man hempnas epthe ath bodhe arw
wthsesta och borgadhe

xiij Ey magh man hämpnas a n anan och annar
giorde gerninghena

xiiij Um man taghe qwino mz waldh och wardhe
fanghen och drepin j thy

xv Um forsat j kirkio wägh elle tinghe wägh

~~forwath~~

xvj Um stilnadhe kombe mana mellan j tinghe
wägh swa ath the kome sar j mellan

xvij Swo the sar ok drip som thinna a tinghe
elle j kirkio

xviij Um han wardhe sar tha han far hem aff tinge

xix Um thön til pänighe öl rudha ok warda sare
eller dräpne för än the hem koma

xx Um man älthe anan vm laga til mälom

xxj Um man ledhe anan til roke och the hugghe
hans limi aff mz wälde elle kombe
the til i wapn skipth

xxij Um man hämpnes a konunghe dom eller the
fore ath han withnadhe eller wardhe sithfadhme

xxiij Um man förer anan bo sino gerdhe mz wälde

och bindz han sidhan fullom bandhom
xxiiij thenne konungx edzöre skal skriptas xxv
hwar som födhe biltogan man meer en eth mal
xxvj hwar som haldze biltogan man a annars stadu
xxvij huru biltoghe man aghe fridh faa aff malsägande
xxviij häredz nämpdh skal witha al edzörs mal xxix
häredz höffdinge skal vpnädha biltoga man
xxx ey magh then stadhen fik witna eller sökia
xxxj huru en man brytz edzöre xxxij
ey magh glömma eller offu magi bryta edzöre
xxxiij om bondhe rädher sina husfru at han dör aff
xxxiiij om bonde eller hans hion warder slagin
a aker eller ängh xxxv
om man wardher ath saklösa fördärffuadhe
xxxvj om manne winthes tiluffat och wardher bundin
xxxvij hwar som andrum bindher andrum dräpa
xxxviij om then som annan snöper eller skär näsa
aff medh waldhe xxxix
ingen mans godz magh skifflas för en
han är laghwunnen xl
om biltoghe man wardher with sakis dräpin
en skal husfru hws i skifflingh gangha
xli Om byltoghe man wardher dräpin sidhan han
är laghwunnen

xlii Hwar som biltogha mans godz skal fore see
ellæ han dræpwan

xliii Hwar som roffwer aff androm mz fullo walde
hoffwat fææ eller skoffwat eller til en othe

xliiii Vm then sigh läggia j skogh eller skipat
rena ok wm then sak losan bindhe

xlv Vm then som klifwer j anars trägardh och
taghe thet äpple eller andra frukthinz walde

Rindhe man hem ath androm ellæ j
ganghe thes wilhandes at han wil bonda
eller naghin hans hion eller naghin thet j hans
gardhe ær j ellæ gesth haffwer ellæ hans gardh
sæt haffwer j trangom tha han j hans gardh
kombir skadha gør dræper slar hugger fullo
sarom ellæ slar stenom blanat ellæ blodh
withe alle the ellæ dra mz j flok ellæ fara
notghal the haffua brutith edzöreth ij

Rymer man at anars mans garde fore
fiendom owinom then som eptir fær
kast eller skiluthe ath honom at han fær
dödh aff fulsare blanath ellæ blodwithe
taghe thz sidan then kom j hans tompt ellæ
j hans gard som han til hielpa sokthe tha
haffwer han ok alla the mz honom äro brutith iij
edzöreth

ij Swa mykit bonden haffwir intaghet mz husom
ok gardom a sine tompt han bor vppa
the aghe han fridh a fik ok alla swo ... star
bolstada vthan gardh swedis hemelighe hws
ell' lada j thessom thinsom aghe man sama
fridh haffua som a tomptena eller j gardeno
hwar som the gör geningh a anan haffwe
brutith edzöreth iiij

Nv kan the tighia them som fore lopet efft'
hon han kamber a hans tompt som flydde
til ell' j hans gardh the haffwe the ey brw//
tith edzöreth// v

Nv vidha the them at mane wilia skada
gora och giffua ey / the sla ey til blodz — böte 40
ey hugga ey drepa / tha ar gotha anz ingha —
bötir / en brytha the hws skena ell' stevsla
the manne / och kamber ey blodwite innad
tha böthe iij mark ell' dyli mz xij mana —
edhe for en napdan haffuer them brutith —
fore edhzöreen vj

Nv kan then man warda sar drepen bla —
ell' blodoghe j tw at han gör hemsökn tha
ar thet alt ogilt than fara j nw komo the for
fara / och wiliawndan flö alt thet the faa —

j gardenom eller j tomptena thz är alt ogilt
Ew en the ägis widher j luktona eller j gardz
lidhi och falla fötter jnnan gardz lidh ok
hoffwodh vthan gardz lidh a thom hemsokn
gör wari ogildir j ffaller föther vthan och
huffwdh jnnan wari gildir thy ath han tedh
hol sum föther stodho // vij

Aff löper then aff sinom gardhe som the
rida heem ath ok drap slar ok hugger
sidan han kom aff gardenom bötte epter
landz lagom j ffar ok han sar eller wardher
drapin sidan han kom aff sinom gardhe
tha bötte ok the epter landzlagom Ew
ffar then sar sum hemsökn gör eller wardher
drapin tha ware ogilth alt thz han ffar
ok then jngen skada giordhe han hwarte
fför sinnes oc ey hans boo skiptis / viij

Aff tukkes man j gardhe sathe och
skilias osatthe eller är ey brunith
edzörith vthan han gangher bort aff gardeno
sidan han awredher wart ok hampther sik
wapn eller hielp och gangher sidhen ather
j gardhen hugger slar och drap tha haffui

Dum the ägis widher j gärd lidhi

Om man gänger borth hempter sigh wapn eller hielp

than och alla the mz waro biwotit edzørett
Ær agha malsæghanda fridbøtena och
iordæghanden tridiungh aff skyfflinghi
och tha than thaffw bøth widhir malsæghande
ath than bidhir for thom tha tage konungen
dor thess biltoga ær for than fridh far gelle
tha hans arffua laga bøthir hwat ther ær
gelder drap eller sar malsæghandenom
och ingenom androm ix

Nu gøre hemsokn i landboos garde eller
i hws hans hwsom eller hwat hans
hws leghir eller lana taghit far than eller
nagher hans thon sar steno eller bladwatte
eller wardher than drepin tha aghir than bade
bosskipta ok sarabothena ok ey i fridbidia

Nu annan man then som landboans x
gardh søker far sar eller steno eller war
dher drepen tha aghir malsæghanden bade
fridbøtena ok sarabothena ok iordæghande
tagi tridiungh aff skiflingenan xi

h Nempner man a sath mal och bøth tha hanno
haffwer than biwotit edzøreth ok the skal ligg ma
nämpden witha hwat heller ære skylnadr a sät mål

lcmb

kom thera mellan eller ey vij

Ey magh man hampnas epthe bötther
with festhe. vthan ath han brytthe ~~edzöret~~
edzöret ok vthan bötther sen ey borgade
then dagh the lagdhe tha mitten the
hampnas thy warda bötther borgade them
skal man mz laghom kräffwia och ey hap-
nas hampnas man sidhan bötther äru
borgade tha haffwer han brutith edzörith
Ær nagat bötz aff bothom tha magh
man ey hampnas vthan kräffwia eff-
som athe star mz laghum viij

Ey ma man hämnas sedan bötter äre vpfästa

Taghe man qwinno mz waldh tha hawer
han brutith edzörith Finnes a honom
eller a hans kladom the qwinnan riff
eller a qwinnona eller gores opp ok a kalla
eff skal haredz näpdh wittna hwat the
ær santh om sew bryder han widh hona
ok gitthe ey sin wilia framnpt Slitthe ha
hene klede ok gores opp ok a akallan
tha haffwer han brutit edzöret Thagger
man qwinno mz waldh ok wardhe the
mz taghin och fanghin a färska gerningh

När will man taga quinna mz wällt och får ey sin willa

ok awitspne han vij man thz til Tha aghe
han vndher slwardh domas ok halshugge
warda Taghe man glumo mz waldh ok
drap glumo han i ty ok witsna swa vij
man ligge ogilder Thaghe man glumo mz
waldh ok rymer aff landhe mz hænne warde
han laglica wnnen til thæ sama gerningh
Tha aghe han aldre fridh faa for en glumo
na giptoman bidhe fore honum viij

Ab magh man en hæmpnas a anan Och
nanner giordhe gingerna hæmpne han a
anan tha haffuer han bruttit edzøreth the
skal hæradz næmpdh witha han eller then
samn han hæmpdis a giordhe gingerna a han
eller anar ok skal hæradz næpdh witha
hwat heller koren than anar skylnadhe
mellan eller hwi han hæmpdis a anan
hæmpdis han a annan tha haffwer
han bruttit edzøreth xv

Alle sithe man for anan a tingh wdhy
ælle a kirkiowagh ok wil han drepa
sarga eller barna ffor than han komber til
tingh eller til kirkio gør han naget thera
tha haffuer han brutit edzøreth xvi

Komber skilnadher manna mellan a tinghe
wägh eller a kirkio wägh tha ey aff langa
alwndh för man drap aff androm tha är ey brutit
edzöreth Nw sitther han for honum a tinghs wägh
eller a kirkio wägh ok gitther ey skadha giort honum
ath han wilde tha är thet ingo böth hugger
han och the annar mans klade vapn skiolthe
elle skiwffner a tinghs wäghs eller kirkio vägh
ok komber ey blodwithe jnnan/ Tha dyli mz
tolf mana ede eller böthe iij mark// xlvij

Om tings frid

Dräper man annan huggher eller slar
eller blodwithe eller blanath a tinge eller skelffno
kirkio tha haffue han bönena som drapet sik
eller sareth vtan thz är nw wadha för thy
ath the agha alle fridh haffua xlviij

Gör man them til sin aff kirkio eller aff
tinge hwar som gingh gör a annan för han
them komber til sin tha haffui han brutit edzöreth
vtan thz är aff bradan skilnat giorth xlix

Rider man til pänninge ok för än han them
kombir eller annars stadz sithia the hans
vinni för them/ drapa the them eller sarga
the haffua ey brutit edzöreth// l

Nw älter man annan aff laga til mals

Ro ey annan eller annan aff lagha til malls
ok komber ey tingh blanadh eller blodwite
innan böthe xl mark til treskiptis ok haffue
ey brutit edzöreth ok thz skal hiradz nempd
antha hwat han skulle thringder eller skelffni//

standis eller han althe han aff tingstempno
reweghse han fridh haffua hemman fran sin
ok til stempno ok swa hem ather til sin. drap
man han sarger eller slar blodwite a wäghenom
til stampno eller fran stempno ther fore han
stempde hanom eller han sokia wilde tha haffuer
han brutit edzöreth // Nythia the a wägh fore
hanom ok gittha hanom jnkte giorth tha ar hötthe
um jnghe böther //

xxi

Ridher man til stoff eller annar stadh
thinggha aff hendher eller föthe mz wälde
tha haffuer han ok alle mz hanom ware brutit
edzöreth. Tha haffue the bönena som drepet
eller sarith fik eller hans arffua kombe the
i wapn skiptha thera mellan far nagher aff
them far drap eller blodwite the ar ey brutit
edzöreth //

xxii

Hempnis man a konungx dom drepper   *hem som hemp- nis konungx dom*
eller thingghe sarar eller hempnis man
ther fore at han withnade mothe hanom fore ko-
nungx dome / eller hempnis a han sidan han
haffuer salt sina sake wedher han eller sith sidhene
wart fore hanom laglica hämpnis han ther fore
tha haffuer han ok alla the mz hanom waro bru-
tit edzöreth tha skal the hardhe näpdh witha
hwat heller han hämpdis ther fore eller annar
skilnadhe kom thera mellan //

xxiii

Ridher man hem til annan ok fore han

HS / B 124 - #106v

w sinom gard gardhe nz aualde än tha ath han
en bryter hws eller gör blodwite i gardenum
tighe han kombe i gardenom budher han
fellan bandhom Sidher thiggher fulthare
eller stokkar eller i thuat hapti som han
sitther han halffit tha haffui han brutit
edzöret vthan the se konungx domber ella
dwar thes budh som konungx dom haffui ella
ledhis a han Swarer til suffradhgad ella taghe
nz ransakan w hans hwsom swarer til suffradd

xxiiij

Hwar som brytther konungx edzöra a
hemelo mangha the helst ära sinnam
tha haffua the alla thy forgiorth som the
haffua oluan iordena Och skulu biltoghe
wara offuer alt rikit Och thera godz skal
skiptas i tre lutthi en iordägandhen annan
konunghen tridie häradhe som för är sakt
Nw forbrydzka the ey thera barna luth
äller ey thera hustru luth Och engsens thes
luth som i bo äghä nz hon vthan thera
luth ensampna Thy ath enghen äghe annars
luth forbradzka swa skal hwar ensamen
sina sak bötha ||

xxv

Hwar som haldher biltoghan man och
hfodhe mer en eth mal sidan hans
manadha daghe vthe är bötthe xl mark
swa opta han wardher the til laghsöknen

eller swäri thz mz xij manna edhe ath han ey
biltogan man hyste eller födde eller ey wiste
ath han biltogher war

xxvj

Hwar som haldher biltogan man a annars
stadhi wari swa sakar han som then biltoge
en han nagra geringh gör. Bodhe the biltoghe
man epter sinom brutom ey thes sidher the
skal häredz nämpdh witha hwat ther y ären
är sant ||

xxvij

Nu agha the biltoge wara til thes then bud
for them som the brutit widher eller them
affna tha the bidia for them. tha agher konungher
them fridh giffua eller the som konunger waldh
haffuer ath han magh them fridh giffua och
lose sik widher konungh mz xl marker thas en sak

xxviij

All edzöres mall skal häredz
nämpdh witha hwat ther är sant vm
aff thy häradhe som konungen war geringhen
war gör innan ||

xxix

Häredzhöffdinge skal them a tinghe bilto
gha lagga oc alla them vptalha sigher
han them ey witha vptala tha skal han
annan dagh före tinghe och the sakasthe lata
sidhan skal han a the dagh ther är til tingh
forenafnena them vptalha och ther han vp
til skolu biltoghe wara oc haffua ingen

wald, utan nagra wara ganga mothe them malom
Sum wndi haradz nämpdh liggia // xxviij

Nv magh them skadan fik withna ella sökia
30 ällä stempne vppa then skadan giorde for än
nämpden haffwer them fält ella wart vithan them
skal fara til tings ok openbara malit och sidan
skal thz qwarth standha Skal konungx rettsthi
vm nämpden fäller han til edzörene Tha
magh hin er han fore sökia än han är biltoghe
Ev en nämpden wete hen tha magh han sidan
sökia han hwat thz är haldet fore drap sar
skens ella bloduite Swa magh ok then ser en
ingena giorde sidan nämpden haffwer them wit
fore edzöreth än ells dylika epther landzlago
alla konungx edzöre skola slitas pa konungx
rättstinge // xxix

31 Nv magh en man hemsokn göra och
en edzöre brytha än ffor mattir en
en man hemsokn göra än edzöret gifs xxx
Ey magh qwinna edzöre brytha thy ath hon
32 En magh ey biltogh wara En magh och ömagi
edzöre brytha fadres thz til hans tha skal
wanempde han sluezia en wara gablanna wa
bethe epther thy i saramalom skilo xxxi
33 Ridder bonde fran hustru offhärdelika ath

HS / B 124 - #108r

han fær dødh aff mothe hans wilia tha skal man
han skera som framdelis skils j drapom och ey
stæghla tha han haffwer j forwerkat alt thz han
atthe vptaga aff hennes godze thy som loffat ær
Ok allan hennes tiydingh som han giptis til och thz
taghit hemis arffua aff hans godze ok pa bathena
mz fær hona Och gange hem til sæffso saldes ælla
nagrom hans arwinge vthan the haffwe barn
saman tha skulu barn arff halwa ok næste
modhernes frendher skulu barnen j sino wardo
haffua æn ey æra barnen til skæla komen ok
gøme thz barnomen til thører j sino wardo til
thes the til laghara koma Ær ey beggies thera
barna til tha skal thz andra moderenes arffua
ganga som han atthe thy ath jngen magh then
arffua som annar draper kan ok thz barneth
dødha ok haffwer han ey flere barn eptir sigh tha
arffua aldre the ath som drap vthan thes arffningee
som skadan fik och næste ær han arffue barnet
Swa ær ok ey thrister drap bondhan tha skal
hon jnkte arffua aff hans godze ey sina mor
gon giffuo ok jngte thz rath hon han war gipt
eller giffwom til vthan haffua the barn saman
tha skal barnet fadhernes arffua ok næstha
fadhernes frendher barneth j sino wardo tagha

ok haffue swa lenge at thz til sagha ara komen
ok ey byggias thera barn til tha dreffue faderins
frendher och tighin alla syn rätth ok bötte ffore
bondan Nw draper anat thera anat mz vada
tha skal bötas sum aer j wadabotom skils ok
haffue alla thy forwerkat sum hwart thera
atthe mz andro haffua xxxvij

34 Um barn wardher offhandelika wdit at thz
dör aff tha skal thz fore bötas som skils
j botom ok ey liff fore ganga ok ey agher
aldre thz arffua sum drap hälder han dräp
mz wilia eller wadha vthan moder kan liggia
j hiel sith barn tha agher hon ey mistha liff
eller arff kono faderins frendher bäro til
hene thet hon laght j hiel sith barn mz sinom
wilia tha wäreni hene frendher hona mz
xij manna edhe at hon laght thz dör aldre
j hiel mz sino wilia haffuer hon sit fängha
frendher at thz githa ey edh ganga tha ligge
til hardz nadhe hwat the hene wilia eller
frelsa wardher thz swa at hon anan syn
gipt tha wakte sik at hon lägge ey sit
barn j sängh mz sik i sängenom dör thz j
sängh mz henne tha agher hon mistha arffwit
Nw sighe faderins frendhena at thz bleff

Om moder ... thess sit barn i hell ... om ...

Om barn lägger i sängh ... fadhor ...

Dolgh i beggis theras sangh ok the sighia ney fore
tha ligge thz til hæredz nämpdh feller nepd
the tha böthe xl mrk ok with æffnet drapa
the barn nz wadha tha böthe som i wadha-
botom skile haffue tha forwærkat alla æffne
som han ellr thon æffna matthe vthan thz so
nrth ær haffner samsyskane haffna the sam //
syskan tha ær thz thes æffna ok thes æff
syskan som nesther ær aff thes halffwo
skal then som nesther ær aff thes halffwo
taga wndi sins wæris ok gömis ok ey then
som drap ellr mörde / en ey ar-lu samsyskan
til arwz kome ellr ær fadher ellr modher liff //
wandher til som ey drap ellr mördhe / xxxiij 35

Gangher man at androm a hans aker
ovin war / ellr a engh hans skipt ok dræ //
per han / tha ær han thingilter ok al hans
thron ok alt ær thz ogilt thin far til hans gar 36

Nv wardher man a sins saklös olaglika om wadher
hals hugghen eller hengder ellr stæghlder olagliga
thi thz gör standa tolfftum rætth som han hem dömdt
giordhe //

xxxiiij 37

Nw wardher mane tel saffak til ellr hwars
handa brutz the hetzt ar-lu tage man
bastas bindas ok pinas oforwunne ok ey
openbarlika kenom i hendher tagh ok vthan
konungx dom / eller thin som hans dom haffue

they tolkit gör haffwe forbrutith konungx
Edzöre och tagas ey ol mere som fordom
är sakt thy ath hwar man aghe fridh a sina
gordhe haffua och pängom ok skolu a sielffue
likama och huffwe // xxv

38 Hwar som androm manne bindher eller
legher til at sla eller dräpa eller nagra
gerningha göra a annan man han skal standa
sama ratt som han the sielffwo giorde xxvi

39 Gangher man annan ut welle ok leggher
til jordh nidher ok snöper som annat fä
eller brytther wth hans öghon eller tandher
aff hans hoffde eller skar hans tungo nesa
eller öra aff eller hugger hand eller foth
aff eller badha fötther aff they tolkit gör
ok alla the nz honom waro haffua brutith
Edzörith ok hwar som the är malsäghande
til hwat heller thet är far toli eller hans
arffua han ägher bade boskiptith ok sarabot //
thena ok i fridz bidhan ok i hwaro skip
the gör i thessom malom wardher han
fanghen a färska gärningh haffwe thet malsägan //
den ok hans frender fult wald han til
tings föra ok willia latha endan haffwe
malsägranden wald han til löss latha eller
limi for limi tolke han mistte eller aff

om man wardher snöyerder

honom tagha ok liggi ogilder fore sina
geerningh Nw kombir thy j wapn skiptthi
thera mellan ok ey aff tolko wilia som wj
ær sakt tha ær ey bryttit edzøre vthan bøte
som a sarmalom stander Nw witthis nagrom
tolkin sak ok ær ey fangin widher tha skal
hæradz næmpd som al tingh j hænda skal
slita aff thy hwat the gingthen war j j than wæria
ellæ falla j falla the han wari lagh som for
ær sakt j wæria the han wari saklos j xxxviij 40

Ingens mans godz magh skeffias for
ey han ær biltoghir laghlika ok ey
magh han dræpa ellæ fanga innan the dagh
hanom laghe a thinge Tha han biltoghir swær
vthan fore han fastnir ok bøtir som fore andan
saklosan man ok hans lik j kirkio gardh
læggias j ey magh ok hans godz vndan skaffas
sidhan honom sak giffs som til edzøre liggir

Wardhir man aff saklosa dræpin j xxxix 41
ellæ aff nagrom androm j innbis sidha
wighinkis dræpin ellæ waadhir han nw waldz
werkom taghin ok nw hwaldz werkom athe
j tiket fordhir ok sidhan dræpin tha skal
for han bade bøtas ok fastas som fore anda
saklosan man ok lik hans j kirkio gardh iordis

Thy ath en matthe han i fferom landom biltoghe
wara oc fran fridh mista vthan i thy sama lande
han giorde gerninghena / En skal oc fore edzöres
brot hustrua gäres som a jordh hone standha
i skifftingh thy ath waron laghom tha giptes
hwarte man i dol jordhena ellr adhalwapn
ankeka fran hustru oc en hustru i hans vthan
j alla andra lösöra päninga En magh och
almänninge jordh i skifftingh ganga thy ath
hon räknas fore lösöra /

xli

42 Biltoghe mans godz aghe lagman och
häradz höffdinghe haffua mz swa skel
ath the skola en embetzman sättia thz fore
them fore / räknaz ath thz til engelsins anders
komme en hans gälld geldes thz som han rätteli
keliga skillagghe är för en han brutith edzöreth
hwat thz offuer löper thz giffwes ffore hans
siäl fatigom manom kirkiom oc klostro
ä til then dagh han fridh faar ellr döör är
tha han döör är tha haffwe hans arffua
thz godzseth //

xlij

43 Hwar som ridher hem ath androm mz
fullo wälde röffwer aff hanom hulwath
ellr kwilkwat döth ellr quikt thz skal härads
näpdh witha hwat thz är sannom wara
thz han wari saklös / fälla thz han gener atha

epther thera edhe ther han togh ok a xl mark
til treskipte. Ok hwar ther thet war nz i stok
ok i fanna nöthe böthe iij mark til treskiptis
Röffwer man aff andrum minne en öre thz
bothe iij öre eller wäke sik nz thrymanna
nom sielffwo tridhe. Röffwar man öre eller
mera ok minne en iij mark tha bothe iij mark
til treskipte. Ok äghe wärie en then epther
kärer / gither han wärie bindit nz fyra
mannum ok sielffwo siitte / gither han them
ey wärie bindith som saken gitz tha dyli
nz xij manna edhe som för är sakt. Röwar
han iij mark ella mer tha ägher thet haradz
nämpdh witha som the säghia badhe jaa
wärie hwat ther är santh arum ella hwilke
mykit ranet war. Swäria the han giffwi
äghe ranith epther thera edhe ok meth
xl mark til treskiptis / xliij

Nu liggher man i skoghe ella skipi ella
hänarstiik ok lathe sik til at röffwa
wardher han gripin a them gärningum tha
skal han til tinghe föras thz skulu xij
män nämpnas som them skulu wara
ella fällä / fälles then ranith wilkes tha
skal han undher swärdh dömas / swa ock
han bothe xl mark them frithlösan baurh
bastadhe ok walfördhe ok haffna ...

44

xliij

ærþ||

45 Gangher man j andres tragardh som lukter är stiälir æpli ælla andre frukt vtan
wilia bonda ælla hans hion drafore ok
wilia waria frumber slaghs thera mellan
ffaar bonde ælla hans hion drap sar ælla
bloþwithe taki aff Edzörith brutith far
the som til frumber drap sar ælla bloþwithe
wari alt ogillt||

Här börias högmals balker

j Om mordh hwat thz gör man ælla qwinna
Om fadhir ælla modhir drap sit barn vtan vilia
ij Om fadhir ælla modhir drap sit barn vtan wadha
iij Om en man taghir twa lighskiptu qwinnor ælla
iiij kona man||
v Om man ælla kona wadhlika fangir vtan wllo
hwat som rætir thär mote rekinsko gira
vj Om man lighir wtlændskan thär a sit fost land
vij Om hyrte nöthare hiopir ælla swen dræper
sin hosbonda ælla hwsfrw vtan vadha
viij Om man sætter eldh j andres hws vtan wilia
hwru man skal waria ælla fällas for thy sak

vi bla Hwart man ellr qwinna bær forgeringha och
awardhe / at thiggia

j

Mordhe man annan ellr hwar som annan
mördher ok laggher a lön ok bær skälsto
tha skal the man stäglas ok qwinna stenas
thz skal hæredz näpdh wittha som mordith
giordhe j man than ellr hena withwat sannan
ellr osannan Och hæredz höffdinge höfdha
edhen sidan swaria hwar sins lastom som
j edhenom standa swa skal öwer all
mordh och the mal forganghas || ij

Dräper man ellr qwinne ellr mördher mz
förnom vicha sith egith barn hedith ellr
kristit ellr barn dräp fadher ellr modher
skulldit thera thz gör tha skal man stäglas
och kona stena en thz ær allom oppenbarligh
Hwem tolken sak witnes ok ær ey oppenbart
tha skal han swaria sik mz hæredz näpdh
j the hæredhe som gerningen giordis och
hæredz höffdinghe höfdha edhen och sidan
swaria hwar thera sins lastom som j
edhenom standa (Ledes han wari saklös)
fälles han tha skal man stäglas / ok kona

sternas ok thz thera som mördhe ella ær
wilia drap skal mista aff thes dödha
ok swa hans arfinger/ Thy ath inghen
magh annan til arff dragha iij

Nw ær thz wadha til komit thz böther
som j drapmalom skils fullsäre och
halfsäre och malsäriande hwilka böther
och mistha hwarte liff ella arff for thenna
wadha ok thz skal gäras (?) vnduerdigh witne (?)
hwat thz war ær wadha ella viliagerning iiij

iiij Genger man fran sinæ laghlyfto kono
ok fästhe sik andra quinno ok laghlika
ok haffder meth henne liffwer som han för
meth laghum fangit haffde wardher thz
skelligha leet ær oppenbarom witnom
til hans ok ær kirkiona rätth haffue
forgiorth sino sielffwo liffue ok hino sama
ledis vm hon tolkit ger mannen halshugg
ok quinnan stenas v

Gånger man från sine lagiffte Hüstru

Hwat thz ær sielff man ella quinna
som androm forgör ær trolldom
ella androm forgiungom ath hon ella han
far thz dödh aff mistir sith liff for tolkan
fak man steglas ok quinna stenas ok

wirthi thz häradz nämpdh som fore är sakt

vj Forgiør man ellr qwinna sino sielfsbane vj
ok wil sino barne aff arffwm wæri
sama lagh um thera liff ok stande arffwet
som lagboken haffwer förra sakt vij

Hwar som reser här mothe konunge
ellr riket sino häria ellr forsatt göra
fore honum ath han wil honom fanghi-
dräpa ellr nagra waldsgärningha ellr orätt
a han göra mz breffwm rädhom gärningum
ellr hielp tha agher han mistha iordh godz
ok liff vm han fangen wardher mz oppe-
bara gerningh ellr kan nagrom thæta vitas
ok wardher än mz oppenbara gärningh fun-
gen standhe til konungx nämpdh ok sidhan
skwdha hwar thera som i edhenom standha
sino laghom som sagt i thera edhi skulla
the han haffwe forgiort alla ethe som
för är sakt / Wara the han wari saklös

Ledher man a sik forstre landh viij
Utlänskan här och bedz alwughn skulde
a mothe sino rätta herra ellr hoslandga
ellr ok bondans huss och wardher han

fangin mz samma gerningh ellr hon tha skal
han til tingx föras . Och thy man til tingx
föra ok stäglas ok kona stenas vm hon
thz giör . Jord ok thera lösa pänga skola
til treskiptis ganga konungx malsägande
ok häradz . Som gerningin giordis j hwar
sum tolkin sak withis manne ellr qwinno
ok är ey oppenbarliga widher tagin . tha
wäre sik mz häradz näffdh som gerningen
war giord j j ok häradz höffdinghi . Hoffda
edhen . ok sidan fastna hwars sins lastom
som j edhenom standha . Bidia sik sa gud
hullan ok the helga doma han a halder at
han alder sin kona drap ey sin rätta hosto
da ellr hustru bondhan thy at hin ellr hon
ey liff at mistha ellr godz . Wäre han vari
saklös . Fälls han haffwe forgiort allo thy
som för är sakt . Ter sigher thz som drap
at thz kom til aff wadha ok ey mz wilia
tha skal han vittom affwom tligilla
ath laghi ok konunge ok häradz laghi
bötha som j drapmalom skils ok ey mera
ok ey liff mista . ok häradz näffdh

withe thz spiell thz war gälder ng mali eller
mz wilia giorth ||

xv

Gärthe man eldh j annars mans skogh
ok wil brenna badhe by ok bonda ok bre
ner up skogh ethe eller flere eller ok allan
garden; wardher tagin mz blasande eldne
ok brennande brandhe. tha magh man han
bindha ok til tingh föra. Sidan aghu xij
men aff häradhe skodha ok sannadhe leggia
um thz mal, hwarte the han tha bethe the
xl marke som sakelösan bandh ok bastadhe
ok haua ey forgiort fridh eller botskypte ||
fälla the han, tha bothe alt thz han äghe
malsigande konunge ok häradhe. Ok a först
gilde bondanum athe sin skadha som han fik
findz ey mera tha äghe a bonde först haua
for sin skadha. Ok the skal j bale brinna
som bärlighe haffwe före bondans ||

x

Um tolkin sak withis bonda eller qwinno
ok wardher ey tagin mz wäri sik mz
helthe härads nämpdh thz gerningin
giordhe ok wari saklös fällz han gälde
först athe allan skadhan then som han fik
ok a xl marke til treskipte. Orkar han
ey bötha ok skadan athe gelda, man
nätha thz landz tingh sidhan han lagh fälligs

war tha skal han ogildher wara fore allom
hwat thz ær man ællæ quinna til thes han haffuer
illth giort//

vj

Bær man ællæ quinna forgiptingha mane oc wa-
ldher her oc a tagen tha skal man hona
taga oc j fiætur sættia oc fora til tingx
fora oc thz samma ting mz sinne ætt skulu
xij man witha vm hon haffuer the geringh
giort ællæ ey wædera the hona wara sakl?
fælla the hona/ fælles til xl mark til thre
skiptis konunge j malsæghande oc hæradhe
haffuer nagar døøth thz aff hinne oc kæres
tha withen the xij man wædra the hona
wara sakløs/ fælla the hona tha dødher hon
j bal brinna oc løsøra hænne skiptis och
arffwinghe taghi iordh epther hænne withis
thz mane bothe som j drapemalom skulu
Thesson mall som nw ær saghdh j banzmal
som fore ganghen badhe liff och godz hwem
tolkhen sak withis tha skal lagman oc
landz næmpdh hæradz hoffdinge oc hæradz
næmpdh thøm wædra ællæ fælla som fore ære
sakth oc wane thwæ sine lastom

Hær børias drapmala balker mz kirkia

balker

i Um thre män koma saman ok dräp sker thera amellan
ij Um man dräper annan ok fangatz a färsko gärningh
iij Um arffua thes dräpna dräpa dräparen
ner bradhe
iiij Um dräparen wardher dräpen j wärandhe tingh
v Um dräparen kommer til thingh innan thy
ät hans dagher
vj Um dräparen wil ey til swara koma
vij Um fridlös man sitter qwar ok wil ey rymma
viij Um nagher wil wärya dräparen
ix Um nagher räner dräparen aff them ther han
fanghit haffwa
x Um naghar dräpsens tagha löson för dräparen
xj Um dräparens dagh til konungx ok fra
ella giordhe han dräp oträngdher
xij Um malsägande bidher före dräparen
xiij Um dräparen wil ey bötha
xiiij Um dräparens dagh breff ok fridz breff
ok um dräparen fär ey fridh ok wardher
han dräpin
xv Um the mal nidhingx wärk ära
xvj Um utlänsker man dräp inländskan
xvij Um hans barn fridlösan ma länge hysa
xviij Um man får dräparen innan dagh ok dygne

HS / B 124 - #115v

xix Um man fanger nagan fore drap ok ær han ærsakta

xx Hwru ær man ofangen til swara kome ok um sanbana ok hallbana ok um the both the skulu botha

xxi Um draparen ær for en han ær laghstæmmder til drapeth

xxii Um draparen dør sidhan han ær laghwnnin

xxiii Um draparen dør sidhan hans laga dagh wathe ær at man skal annan til drap binda innan nath och dar

xxiiii Um the broth man skal botha fore fadher ellr modher

xxv Um ingen bindz til drapet innan nath ok dar

xxvi Um ingen kæmbs widh drapet ok ingen wardher til bunden innan nat ok ar ok um all dulgha drap

xxvii Um haradz giffte skulu fore mordgeldh

xxviii Um man wardher drapin i kyrkio ellr i stædio

xxix Um kona drap man ok wardher fanghen

xxix Um kona wardher ey fangen innan ok dygne

xxx Hwru længsman skal draparen gøma

xxxi Um prester dræper lekman ellr lekman

skelast
xxxij Um lekman eller klerker wardher dræpin
ok ey ær malsæghandin inlendis
xxxiij Um man wil wægha dræp sak ok bøther ok
xxxiiij Um nagher gangher sielwer widh sina sak
xxxv Um løsker man dræper annan
xxxvj Um løsker man stinggher annan fulsare
eller skens
xxxvij Um man gør forsak for andrum ok dræpis han
xxxviij Vm bundher konunghs ledhungh with ok
wardher man tha dræpin

i

Romber skilnadher mana mellan dræp
hwar theira annan ther liggher man gen
mane ok bathe bøggias thera æffna konungx
rætth ey dreth ok xviij mark ok samaledhis
hæradhena

ij

Dræper man annan ok fangxis a
færska gerningh withsoligit eller a fele
skan foth a sama dagh ok dughe han
gerninghina giorde tha giffwi liff mothe liffwe
ok haffwe sinadh hwarghen vthan i kirkio
eller klostre um liff skan prest waronhan
giorde drapet mz losk ok vthan liff rætt
ok ligge til hæradz næmpdh ther som gerningh
giordis i for een man liff aff them taghes
Rombe thes mans næsthe æffue

HS / B 124 - #116v

som drepez waret innan dagh ok dygne
oc drap draparen nz ena bridge vthan
dom tha bötir han ok faste sin annar dra-
pare ok rymie ey landh ok ey liff mista
oc bötir konunge viij örtogh ok xiiij mark
ok samaledis häradhe ||
iiij
Kan thet swa wara ath nästa arffwa thes
som drapen warth eller ok annar man
wil hindra draparen fore gudz skuld eller
fridh budh eller ok thet [illegible] ok
wardher draparen drapin || warande handh
tha pröffwes hans mall swa dödz som [illegible]
ok domes epther hans brutom ok ligge ogilder
ok bötes inthe för han ey konunge ey malsäga-
ndhe ok ey häradhe ||
v
Wardher man drapen androm [illegible] vidh
warande handh tha bötes for han fulle
rätter konunge malsägande ok häradhe ät thy
ligge til ena häradh nämpdh ||
vj
Rymer draparen til kirkio eller closter
eller annar stadz ok wardher ey tagin a
samma dagh eller dygne tha skal häradhz
höffdinge genstan bodhkafla vpskära ok tingh
stempna ok thet som gerningena giorde kome fore
til swaran kennes han gerningena eller wardher
han laghen til wunnen tha agher han haffwa
manadha dagh fore konunghe ok xviij natta
dagh fran konunge ok ey langher vthan han
[illegible] konunge nadh || hwar som gerningh gör

a than innan the daghen haffue brutit edzöre edzörit //
Wil en dräparen til swara koma a thingh vij
tha haffue malsäganden sama walde than til
draps bodha som than til swara komen wäre
ok haffue inghen dagh ok thwarghen fridh vthan
j kirkio ok klostre // viij
Bödhe fridh löös man quar ok wil en rymma
bort malsäganden för magh han en tagha
sighie tha haredzhöffdinge til ok konunghs läns //
männe the agha han fangi lata medh malsägande //
ix Wilia naghre man wära dräparen före them
som than wilia fanga antige j sina hemme ella
annar stadz tha waari thz thueghilde som the gjöra
han wara wilia ok alt thz ogilt som the fa hwat
thz är drap ella sar // x
Wnar naghar vinner dräparen aff them ther
haffdo fangit eghen tolkit gör them haffua
brutit konungx edzöra // xi
Hwar som dräparen wardher laghlica fangen
ok tagher naghar fridhin löst för han giffui
konunge löst ok a xl mark hwat thz är heller
malsägande lansman ella hwat thz är xij
Nu kombir dräparen före konungh ella for
them hans embitzman är j swerge ther theer //
honum frid gerninga tha haffue dagh til hans
ok firim som för är sakt konunger aghir honum
breff giffua j sama häradhe gangen gjordis j
ok j sama breffue en man nämpna them
ther när skal wara a konungx wäghna ath
the mall skalika proffuas ok mz honom

HS / B 124 - #117v

Dråp i trångh mål och flyth nödh

hæredz høffdinge oc hæredz næmpdh wari oc thz
mal gørliga skodat kan thz proffwas ath han
giorde thz drapet nødder oc ey wilia sinom
nødh tha agha the fore man bøther læggia mal
sigandenom som the wilia fore gudi antswara
oc sino konunge oc thes edha brot ey swa
skedlom han trængde draparen fik drapa skenno
the gøre man proffwa ey fullom skedlom ath
han thz drap otrengder giordhe tha aghu the
ey malsigandhe bøther læggia vt han ryme
tha draparen landh fa aldre fridh for en
han bindher oc giffwer fulla bøther som mal
sigandenom atnøgher

Och Dråparenn wari frij för Konunghen sakt och härredz

xiij

Ok haffwer han bøth oc malsigandenom
bindher for honom tha aghe konungher hono
fridh giffua eller hans ambetzman the rætter
konunger wilde haffwe at han maghe honom
fridh giffwa oc bøte konunghe viij ørth
oc xiij mark

xiiij

Nu æ draparen bøter tha aghe han ryma
landit oc fa ey fridh for en han haffwer
bøth widher malsigandhen epther ty som hæredz
høffdinge oc hæredz dom haffua hono dømpt
oc sidhan giffwi konungher honom fridh oc tha
bøte viij ørth oc xiij mark oc sinmaledis
hærade oc aghe konungher oc hans embetzman
proffwa hans breff oc hans skedlom han
gangh oc epther ty hans fridh sattar dom

hans mal är til konungx ok konungs radz samaledhe

xv Nu äghir konunger rätthe thegre sättas dyviij
örtoghir ok xiij mark ok samaledhis hans
daghs breff löses aff konungx kanselari fore   Edzöd—28
j mark pänningha fridz breff fore mark
ok the breff skulu pa swensko skriffwas
ok all annar breff som doma wara / sätter han   Fridz
ey fridh aff konunge ok wardher han dräpen   breff lös: 6
sidhan hans daghir är vthe tha liggi ogilder   för 1
ok hans godz ey skifflas hwaske lösa eller   march
annat ok bothe ey konunge ey malsägande
ey häradhe vthan han nidingx wärk gör eller
andra obequämelika gärningha thär vitslika
som wara edzöritz the standa j sine makt   xvi

G Esson mall äro nidingx wärk dräper
fadhir eller modhir / son eller dottir / brodhir
eller systhir / eller owermagha nunne ey särwaru
vthan thz före mz wadha / eller dräper man annan
sowande eller a sinne semande eller trällbar   trällbar
man annan ok han fär bana s aff hwar tolka   Edzöre—2
gärningh gör som nu är sagdh standhe tolken
sama rätt som förra skrifs j edzörene är   Foz.—6
han ey fangen tha rymme landeth som förra
är sakt ok fraa thy nidinge wärgath han är
nidinge wardher //

xvij

D räper vtländsker man annan thavari
swa vm han som inländsker haffde thz giort

HS / B 124 - #118v

vtan hans loffora skriptis malsighandenom
konunghe ok hæradhe ‖ xli

18 Hwar sum fridløsan man haldher swa at han
fødher han vm eth mal eller længer æn en natt
hwar sidhan han fridløs ær ok hans dagher ær
vthe botte iij mark eller dyli mz xij manna
edhe at han ey wisthe at han fridløs war hwar
sum han haldher eller fødher længher æn vwar
sakt bøte xl mark til treskipth ok liggi
til hæradz nampdh hwat ther lær santh vm
ok bøte fran optha xl mark sum han wardher
ther laghaa til wnnen at han haffdhe han længhe
haldith ok fødh ‖ xlii

19 Nu fangher man annan fore drap innan
dagh ok dygne sidhan drapet war giorth
och fører til tingx ok ꝫ wil til drap binda
han sigher ney fore sik ath han thz drap aldre
giordhe tha skal hæradz høffdinge næpna
xij men aff hæradhena sum thom bædhom
ath nøgher ok the skulu sandh vnneltha so
the wilia fore gudi antswara ok svnom konunge
at han a vnguall lwar thes wolandhe och
wallandhe at han drap sik eller ey Fælla
the han haffwe æffwanaa walldh han til drape
binda ok hans vdth latha gøra sum før ær
sakt ok ey bøtte for han taghit ‖ xliii

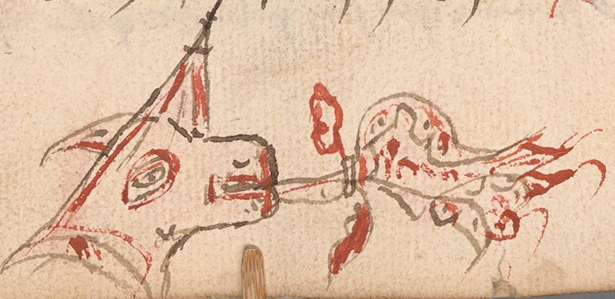

Nu bidz drapare then wari saklös oc them 20
Rætte xl mark som saklösan wald fördhe
at han ey sek ælla slaghen tha bæther som j samu
lom skulde haffwa the oc taghit han j hand thre
ælla hemma ælla j andres mans the haffua the
bewisat edhsöryth

xix

Nw at man offanger til swara kommen oc sigher 21
sik thet haffua warit vilande oc wallande
at han sik dödh ælla sighir oc tha atgh han thet ey
war eth skal gæra næmpdh nithia som the
sighia badhe ja ælla nei hwat han a lingwalle
war thet vilande oc wallande at han dödh
fik ælla ey oc han vndan tighir oc ey a wighwal
le war ælla oc thet war oc ey thes vilandi
ælla wallandhe at han dödh fik waren saklöse
oc sidhan haffue thes wald som hin haffuer
mist at bindha the til sarbana som han wil
oc the til haldbana som han wil giwan thera
nz x xij mana edhe a tinge aff them samu
a lingwalle war oc ey wari vndan tighne
aff nämpdina kwardhe oc han til draps bundit
tha haffue dagh til konungs koma oc skiptis
sek at sæt haldzbana bætir at xl mark siff
manne sik for radzbana bætir sik nz xij mans
ælla bötir xl mark til treskiptis

xx

Göra tween man som drap giordhe sek ey hos 22
laghuiniz at oc kennis arffuana thz tha böte
xl mark laghs böter til treskiptis dylie arffuana

thz tha ligge til hæradz næmpdh rædhe halffua
hwar thera waro han wari saklös fälis han
tha böte affna lagha böther som för ær sagth
tha böte affna lagha böther som för ær sagth
ok draparen sidan han ær laghwnnen ok
xxvj 23 O för en hans lagha dagher ær vti tha böte
hans affna lagha bötom som för ær sagth
ok draparen sidan hans dagh ær vti
24 O ok för en them fridh far ellr för en han
malsighandenom böther fästher böte tha thre
affno malsighandenom iiij örth ok xiij mrk
ok waren saklös före konunge ok häradhe
dulu ok böte vtfästi gelde affnama them
aff hans godze ok a hwar man skal annan
til drapæ bindha mz laghom haffwi waldh
han thæt til bindha innan nath ok ær eptir
thz drapet war giorth hwat han wil före
ellr sinnæ xxvij
25 Alth thz bötes skal före fadero genga
som han haffde brott ellr modher ellr
andra frændher tha gelde ala brothom awin
aff thes loth som brotigh hwat thz ær heldr
jordh ellr lösöra ok affnama waren
saklös bade före konunge malsighandhe
ok hæradhe för ty at ej aghe man annars
broth geldha thæt han inte vpbar xxviij
26 R b bindher han inghen til drap innan
nath ok ær eptir thz drapet war haldit
sidan inte awaldh nathawidh thz drapet

mz skilia 132 120

bindha vthan haffue sidan then sak sik fæ skæner

Nw kombær ingen widh drapet ok xxiiii 27
ingen wardher laghlica til bundin innan
nath ok ar epter thet drapit war giorth tha
ær hæradz sakfelt til xl mark vthan hæradz dulga
wiser sanan draparæ thet hetir dulgha dråpe
dran aff them xl mark tagi konunger thua
luthi ok thet æffna som drapen war tin//
dulungh en thet innebiis dadu jardu the en in//
nebiis eller kombe en burt eller skal aff witto
æffwom innan nath ok ar epter thet dulgha
drapet war with dampth som for ær sakth
tha skipte the viij ortogh ok xvij mark som
sakt ær i æffsa balkenom vm dana arff xxv 28

Nv giffs hæradhe skuld fore mordh gield
tha skal thet wetha hæradz nämpd ath
han doo aff sotth ok en aff mans handa
war komen eller ok thet giff witthe æffwe
sanan sak mz stadde tinghe innan nath ok
ar eller the wise sanan draparæ swar wij
dhsgiuga gör innan nath ok ar eller the
wise sanan draparæ mz sannom witnom
haluer hæradhe iukte aff thessom wissordom
fore sak som ielu ar sakt tha skal thet hæradh
bötha mordh gield xl mark konunghi thridiunge
malsæghande tridiungh som for ær sakth
thetta skal æpther mantalum with bötas hwar//

120

Drapamal

theym som ær yvir atta skal hwro ælla mer for
alla thom som mordhgældh aghu gøras tha
bøthis mordgældh en the wardha mordhe
ok en fore flere ok haffue thz jnghen man
fialst [?] aghu hæredz høffdinghe mantal
nampna ok hwar aghe mordgæld gøra s[om]
the nampnes sithu man hwar ok gør thz ey
bøte iij øre sithu aller hislaper [?] hwar bøte
vth mordhgældh ok iij øre mædhe xxvj
29 Wardher man dræpin innan gwom eller
sidalom findhe hæredhe drapareen innan
nath ok aar ællæ ær thz lyst ok oppenbart
at vtlændsker hær haffde thz giort tha wari
hæredhe saklyst ær thz ey swa tha geldhe
athe hæradhe fore dulghadrap xl mark
ok ey thes mer ath litit ære flere en eth
sunnet ath ena sinne ||
Om dråpa dråp ij öjom eller skåro xxvij
30 Dræper quinna man ok wardher fanghen
a færska gærningh innan nath ok dyghne tha
skal hon til tingh føras witherna ok dema
laga som annan drapare haffue sidhan malsæghandin
walldh hwat han wil gælla bøter takha
ællæ halsfangha lagha tha malsæghande bøter
aff hænne taghe tha bøte konunghe viij mark
ok xviij mark ok samalledhis hæradhe. xxviij
31 Wardher man ey fanghen innan dagh ok
dyghne tha skal man hona til drape

binda a tinge som drapare bothe malsæghiande
ok mykle konunge ban ordh ok rynnurke ok sa
samaleth hæradhe ey magh glomma fridhløs gøra
vm hon magh ey botha for magh hon ey fullom
bøthom haffwe tha malsæghiande wald hwat han
wil hælde bøter taka ellr liff ok wara fridh
løs fore malsæghiandenom konunge ok hæradhe
som annan drapare ok the bøthe engen
then hona fødher ellr haffwer samwist medh
hænne vthan han wate hænne for then hona
awilla fangha hwar han hona hwar thighilth thz
han gør ok allt thz ogilth thz han fær som for
ær sakth // xxiv 32

Hwar som drapare warder laghlika fangen
hwat thz ær hælder man ellr qwinna tha
skal malsæghiande han j handhe fa konungx
lænsmanne / lænsman æghe han j konungx hækte
sætia ok thz gøma lagha thz til at tinghi
ær stempnth ok hans rætthe skal gøras lænsman
æghe han til tingx føra ok the malsæghiande
æghe faa ok sidan skal malsæghiande han thz
vitna ok han thz døma lagha ok hans rætt
gøra som for ær sakth // xxv 33

Dræper prester ellr annar klerker lekman
tha æghe biskoper konungx rætt ok mal//
sæghiande lutte aff bøthom taghin æffwa thes

121

dødha / Dræper lekman klerk tighi thz koningx
sin sak ok hans arffua sin lut aff bothom xxxi
Varder dræpin lekman eller klerker
34 ok ær ey witter malsgiande inlendis tha
thz kæris wara thz drap fore thinga kæremal
han botta ær kommer han sidan hem ok kreffu
kalle wari tha warth fore honom sum fore
thom först a talade · ok swa fore them allom
andrum thz kunno framdelis tala xxxii
35 Nv wil man witha drap sak ok bøth kærer
malsgiande epthe bothom eller koninghe
eller hærade / hwilkin thera thz helst ær som
epthe kærer han skyldhe thz bøth gielda wara
ok ægha xij män witha hwat thz ær eller ey
kombe man til tinghe ok kænnis sina sak
som han ægher dødh fore tola · tha skulu
the xij män witha hwath han gik widher thz
sak eller ey thæm xij ægha länsmannen nämpna
ok hwat sak som thz helst ær som man gaar
widher gangit / ok gør thz a mans liff tha
sworen thz nw xij män at han gik widher thz
gerningh fær ey domber a han ær gange xxxiii
36 Dræp lösker man annan tha ægher han fangas
aff malsgiande · eller aff konunge länsman
eller aff hæradz höffdinge ok hwar han faar
wtan kirkio eller klosther gard tha ægher han
til konunge tinge föras · ok thær döma liff

aff thenom ok thwaske bøther ellr fastas fore
thenom ||

xxxiiij

Gør løsker man afflughi ellr fulsare ok orkar 37
than ey fullom bøthom tha skal han samaledh
fangas som før ær sakt ok kombir jngen innan
manadz dagh the lagha bøther fore han bindher
tha skal han til tingh føras ok ther domas
hwffwdh aff thenom | gør løsker man skeno
ok for magh ey til tregia mrk tha skal han
fangas som før ær sakt ok haldas en manadz
dagh | binda the jnghe bøther fore han tha føres
til tingh ok stinges bæmff ginom hand hans
thz ær løsker man som ey ær bolfaster ok ey
orkar fullom bøthom ||

xxxv

Gør man forsath fore androm j huse skule 38
ellr stagi skule grinda skule dyn skule
ellr vitherff vitherhoffom konnor man a vidunde
ellr gand gangande akande ellr rijdande falder
then fore ær lighi j lagha bøthom xl mrk malsie
andhe bøte ertl ok xiij mrk swa mykit konunge
swa mykit hærade faldher then til konnor ligge
j tue bøthom hoxa mrk vthan the forsath gør
hemmes fader ellr broder ellr nagher sine
frændha som han ær malsman til at hæmpnas
kan sighi anar thera forsath wara giort ok
annar ey tha vithin thz xij men hwat thz

Drapmal

ar ellr en / ar thz forsath som en konungr drap jvna /

xxxvi Nu bebudher konungh ledwngh with //
39 Noth skip liggie j lagha lagie ok skiolder
star j stampne wardher ther man drepin liggie
j thu botha j thessom malom nu ar vptalat
tha skal swa bade sanbana ok halbana vidher
binda som fore ar sagth j androm drapom
Swa aghe ok thu botha skiptas ath malsiga //
ande taghi xl mark ok xl mark til treskipte
gange en luther konunge annar malsiganda
ok tridia haradhe ff

Her borias drapmal mz wadha

i Hugger man ath mane ok annar wardher
fore stadher
ii Warda tw sar aff ena hugg hugge ok sum
wadha eth fore drap ok sar
iii Standher man j sathe wil delu skilutha
wardher man fore stadher
iiii Nw taghe ther annar stadz fore en then
som skadhan fik //
v Nw kastar man ello skiluther offwr hws
vi Nw gor man geldro j skoghe
vii Nw hugga thre tree ello stenawalltha
viii hin bebudher ar j by ello faller man j

huos ok far bana

ix Vm man skiuter j tree skielffwilande ella opthe budhi

x Vm man faller nidher a annan ella faller hwos ella lass a a man

xi Vm owmaghi dræper man mz wilia

xij Vm owmaghi dræper man mz wadha

xiij Vm owmagi dul dræp

xv Vm quinna wardher dræpen mz wadha

xvj Vm man ella quinna wardher aff witha

xvij Vm fadher ella modher dræper sith barn mz wadha

xviij Vm fæ dræper man ella diwr sum hema fødes

Hugger man ath manne wardher annar fore staddher ok far bana aff tha maghi ey skera hugg til wadha tagha en eth ij

Nw kumber aff ens huggi thær far wadha Antagher j handum ella j hwffwdh thy at høggere wadher thy at ey ma mer ... ok xij manna edher Swa ath thz war mz wadha ok ey mz wilia tha aghu alla swdhra ok j ingen tighia Swa skal ath ath ens skempns edh ganga ok fel bøtha tha skal thz ey til wadha vthan til wilia thz sum dræp ok thz arfwa sum dræpen wardh badha aghu the edh swdhra

ok j edhe standha ok bidia sik sa gudh hielpa
ath han war a honom hwaske wardh wakn
ella wilia Enda en skal han festa edh a
nästhom tingx dagh epter thz ath han thz
giordhe fore kunnios sokn ok gangse j nima
nath ok ar a tinghe j thy j häradhe som gingx
kuar gör j Ok geldhe gensthan thz pänga
firin tha edhen ar gangen Ok tha edhen
ar gangen tha ar bonden saklös ther agher
konungx lanzman ekke wara Then som drapit
giordhe han skal honom budh fa nw thing//
gia bolfesta manna withnom komber han en
til edhen ok haffwer budh fangith tha gange
fan edh Ok wari saklös Nw far han en
bodh tha ar then edhen olaghe än the swära
swa som nw är sakt Om wadha edha Swa
skulu the ok alla gangas badhe for sar drap
ok bloduithe Ok alman hälgo mall som
me wadha göra

iij

Standher man j sakhe ok welldeler skuluta
swardher man fore ok fär sar aff ella
dödh bothe nirke ok wadha edh
me Slaghe thz naggar stadz fore a stoke
ella sten ok swa a man Ok far thz sidha

dødh aff bøthe bothe fore ix mark Skiuthe
man spiuthe eller kastar stene eller nagra thy
som skada kan gøra før ther naghar dødh aff
wardh bade bøth ok edher som før ær sakth
Nu kan thz annar stadz for taghsa iiij
Ney a then skadhan fik tha ær thz handwilie
wade for ther naghar dødh aff wardh ix mark
bøth ok edh som før ær sakth v
Om man kastar öfwer sten öfwer hws

Kastar man eller skiuther over hws sten
eller annar tingh som skada magh gøra
for ther naghar dødh aff wardh ix mark sak ok
edh som førra ær sakt vj
Gør man gildro j skogh nz spiuth stangh
eller stappo eller gildffnar for alghum eller
andrum diurum tha skal han thz lysa en
helghan dagh før en han gildro gør hwar
han wil them gøra ok thwa helghadagha sidhan
the gørve æro ath sokna kirkio ok kungera
hwar the ligghia / ffar naghar dødh aff athgløsle
wardh bøth xv mark Sighle annar lysth warn
ok annar ney within thz nz vij man aff sokne//
na / ath thz ær laghlika lysth en thinnar ther
naghar sidhan dødhr aff wardh bøthe ix mark
Om twå hugga träd neder wältar stem

Hugga thue eth træ eller stena waggha / vij
ffra the bade bana aff tha ligge bade
ogilde / far annar bana gelle them som hoffner
han ath nz halff ffempte mark // viij

viij Or ber bindæ j by thær skal bylag ok hin
odelag fældæ man j ok fær bana aff
bøtæ halff sæxtæ mark the som brunnen
aghæ wytha brunnæ flere gældæ the som
falder man broo fær barna — fallæ ok ey the som byggæ. Falder man
j broo ok fær bana aff bøtæs æghæ halff
sæxtæ mark. Æghæ flere bro saman tha
bøtæ the som falla ok ey the som byggæ.

x Kliffwer man sikwilandis j træ
fallær nithær ok fær bana aff wathæ
Klifftwer mā ī træ baden — ogildæ. Kliffwer man j træ baden fældæ
nithær ok fær bana aff wathæ bøth halff
sæxtæ mark. Kliffwer man j træ æptær
budhæ faldær nithær ok fær bana aff wathæ
gildæ ath xl mark. Æn sighia arffua
thes dødha han wara upkliffwin æptær bøn
ællæ budhi ok hin nekær. Dyli mz fym mæ
na edhe. Fæller han at ... bøtæ som for
ær sakt.

x Falder man nithær ok t fær the bana
aff windæ stangæ wari ogildæ. Fald
Om hus aller las faller pa man — thwæ a man ællæ annær manna handæ
wærkæ ok fær bana aff wari bøth halff
sæxtæ mark. Faller las a man thwanna
handha las thæt halst ær wari ogildæ xj

xv Nu kan oldumagi mera wara en bij ara 11
gamal ok mynne en fämpton kan man
drapa nu willia wari swa oldunghe wilia
gerdh som mogande mans wadhe kerdh böter
athe nu xx mark aff thöm taghe malsighande
viij mark konungen iij mark ok haradenu

xiij Dräper oldumagi man nu wadha bötha ix 12
mark malsigande ok pukte konunghe
eller haradhe sar han bij ara eller mynne och
dräper nu willia bötha halff fempte mark
dräper han nu wadha bötha iij mark malsighande
anghe komber thet sar j ok en drap wari
ogilth

xiij

Nu ar oldumaghe drap bindagha swa hantil
drapet som al annar drap ther fylghe
annar wara oldumaghi ok annar en wighin
thet xij man aff haradena ok j wadhe haffwa
namped hwat thera wari kona j sama
laghom som man j wadhe bothom hwat hon
dräper eller drapin wardher

xv

Wardher qwinna nu wadha drapin ok skyl 14
hon nu barne wara haffwe tha barsens
affrenghna then nästha widhergangh ath veta
nu thueggia manna withnom ok xij manna trögga qwinna withnom
edhe ath hon nu barne war tha ok [illegible]
hanne both nu halff fempte mark

xvj

HS / B 124 - #125v

xv Wardher man ella quinna afflivatha tha skulu//
alla nästa frendir hans hema ella hennes
lysa thz fore grannom ok soknamannom
ok han ella hona i hälghelsom halla kan thz
man ella quinna a hälghelsom koma dräper
man ella bränner by ligge thz by i wadha
gellom ok mirke / en är thz both mer en thy
alth thz brune badhe by ok bondhe / kan thz
man ella quinna nagan dräpa war thz alth
i wadha bothom ok mirke / Swa skal ok hans
a ärffwingia badhe tagha ok giffwa for thöm
dulo en lysinga wilthe til tha war gingith
hans ella hennes i wilia / hwar ke badhe mz
som göro thöm ok swa thz thöm göro xvi

Dräper fadher ella modher sith barn
mz wadha liffwa thz them badhom kärer
annat thera til thess som drapit haver
Tha fulle wadha edh ok wadha both ok
qwali thz ingin högre hwarske til laggia
ella bolgha / kärer hwart thera til annars
awarin saklös badhe for wadha edhe och
both ä hwar som man bindher sik til
wadha alth gangha fore badha both / fäller
han alth edhenom swarin tha wadha i wilia
swär kan // xvii

Om woth / bost, man / brenner by / aller skadar

Dräper fä man hæia geldingh bukker eller hest
hundh eller wilman ella hwat fä thet hælst
är böthe thet som fä ägher ix marker / Skiuter
man diwr hema eller fughla gerra thet nagar
skadha hwar swa fore thy som fore andra
fä i allom skadhom / Hwem en thet diwr som
fä ägher tha bindin ther doda asswa ther
til mz thwem witnum ok xij manna edhe

Her byrias sarmala balker mz [illegible]

Amen

i Hwilkin man skal annan til sara bindha
gore bade i sandhet ena mane sar oc wan
ij Hin man koma saman i wapn skipte mz
[illegible]
iij Hwi hugghir man swinghir ella tha aff andro
iiij hwardher man hugghen fijr hwe ok ey aff hugh
v hwardher man hugghin i rygh arma ella ben
vj hwardher man hugghen ella slaghen a handh
vij Hwem man wardher fremtandher wth slaghin
viij hin man wardher hugghen fotsar ella hugghen skena
ix Um annar sigher sar wara mera ok annar minne
x hin man wardher hugghin at han är ey före til
kirkio ella til tingh koma
xj Hwi slar man annan with plustri mz stangh

Annogör / Dör mz / der giör / femma / och gör / skadha

eller nyt stene
xij Rew far annan . man dodhbot annar far
hin glimma wardher far eller stingx thoy annan
xiij hin man wardher huggin j threffvod eller j thinc
xiiij oc dor than the aff far ey nath ok ar æ vthe
xv hin man wardher slaghin a sin aldir eller
a sina dagh
xvj hin oluinaghe gor fulsare eller blodwithe
j HAs wil man annan til sare bindha the
Asighe the som sidrees til at han the war
thes vilhande . oc wallande at han skada
sik eller sighe at han the ey war thz skal
han eller nampdhgwetha the som the sighia
baden jaa widher hwat han a tinghalle
war thes vilhande eller wallande at han
skada sik eller ey oc the nampde vndan
tagher oc ey a tinghalle waro eller och the
oc ey thes vilhande eller vallande
waro oc ey thes vilhande eller vallande
at han skade sik waren saklose sidan
hawe then walde som saren sik binda
the til farmala som han wil nu binamn
edhe a tinghe aff them som the waro
och ey ware vndantaghne aff nampdena
ij NA gøre badhe j sidhdhe enom manni

sar ok han han bindher han nidher badhe mz
tij manom ok bothe huar vm sigh iii

Koma män saman j wapnskipte mz
kiwadz wilia hugger annar annan fullom
sarom nasa aff eller wth ogha eller aff
dra eller hugger j hans anlite eller j hans
hals swa ath han äwerdelikit lyte aff haffui
eller hugger aff hans hand eller foth then
ther gör bödhe xij mark malsägandenom
fore lytith ok xl mark til treskiptis for
sarmalen warda män aff hugginne thre
aff thessom fornempdom limom waren tha both
halffwa mera badhe j lytisbothom ok j sar
mala bothom xviij mark at lytis bothom
ok xl mark til treskiptis the tw swardha flere
limum aff hugna än thre aff thessom som fore
aro nämpde waren swa gildhe en lim
som annar badhe j lytis bothom ok j
sarmalom iiii

Hugger man aff mannz thumelfinger
eller foth fingrum lengstan waren xv
mark fore lytthe ok xij mark til treskiptis
fore sarmalen thy at thumelfinger skal the
halff hand ok hel halffwa fothe hugger
man bäggia thre nästh är thumelfingre bödhe
iij mark fore lytthe ok xv mark fore samalo

Om war-
deraff
hugen
näsa
etter ögha

Om
thumel-
fingher
warder
aff hugen

langfingra fingir warin j sama lagh ok nästa
ok litla fingre warin iij mark fore lyti ok
iij mark til treskiptis / litla fingir warin
sama lagh fingir man ta aff minne
kwari swa gildh huar thera sum j sarmalom
som fingir ok j lyti halfua minne v

Wardher man huggin fullom sarom ther
ey komber aff huggit // wardher huggin
eller stungin j hwl mz swerde eller kniffue
eller mz spiuti eller mz hwariu handa
wapne thz helst ar eller stungin ginom lar
arm ben eller huar helst han wardher ginom
stungin eller huggin j arma hoswod eller
ben / swa ath ben wtgloses eller taghes
eller wardher ben eller arma sundher slagne
eller fingre thessom [illegible] fulsare wari
both xx mark til treskiptis ok fingrin
lytis both vj

Wardher man huggin j rygh j arma
eller ben sa ath han wardher krumpin
lamber eller lytter aff / swari lytis both
iij mark swardher han ey krumpin ey
lytter ey lamber tha folghe fingre lyte both

Wardher man huggin eller slage // vij
a handh sa ath thumefingir krump//
nar ok [illegible] both iij mark at lytslet [illegible]

Om tumme finger krumpnar

mz Ribia

for thz fingher thet ær næst xvij øre lytesbot
fore lingfinger fingher vj øre for thz thet ær
næst iij øre / ffor minste finghær halff fempte
øre / far botæ eptir thy the mathas / viij
Wardær man ovslagne framtendernæ
fyra ov swarom halse tha ær thz fuller
limber / Swari lytesbot xij mark ok xx
mark at færmalom / Swarde fyra tendær
utslagne bothe vj mark fore ok xij mark
til tweskipts / swarda twa tendær wtslagne
bothe iij mark fore lyte ok vj mark for
færmalen / Swarder en tan wtslagen swari
xij øre fore lyte ok vj mark at færmals
ok i hwilkom stad som bade kommer i
lytes both ok færboth tha gange lytesboth
færaboth til tweskiptis malsæghandi komme
ok haerade / Nu lytesboth taghær malsæghande
en saman ok i hwat sted lytes bothe
skola botas tha gange al lytesboth art mz
færabothena ther en kommer aff thingh / ok
thz skal standa nath ok ær eha nath
ok aar bothe ær tha skal haerads hofthinge
nampna vj man aff haeradi thi skulu
skoda en han ær swa kommen ællær lytte
ath han aghe lytes bot oc tagha ællær en

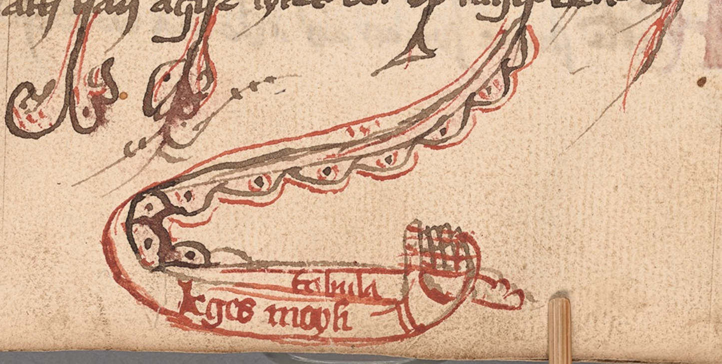

ix Af wardher man huggen fulsar ledhsar
eller slagen fullo skeno bøte by mark
taki malsigande iij mark ok iij gange til
treskiptis / Wardher man slagen eller skoren
minne sar en nu ær sakt swa at thet synis
blath ok blodogth bøte iij mark til treskiptis

fiön säär förblå, nadt 3 f

Af sighe annar wara mera sar // x
ok annar minne tha skal häredhshöffdinge
by man aff hæradhe til nämpna at skoda
hans sar ok latha thet fore sik botha som
the sighia lagh ok rätwarandhe // xi

Wardher man huggen eller hambladher
ok at han ær ey før til kerubo eller
til tinge koma sik ath kära eller syn sar
ath syna latha tha skal häredz höffdinge
bodh sända han skal honom by sändande
man nämpna ok the skolu ther koma
innan näsa xiiij nätter epter thet hon
skadan giordes ok mäta hans sar ok
swa thet fore bøtha latha som the vidha
syn hafdho fore bindha ath sar ok abonna
andhe til // xii

Ef slar man annan præst mz stangh
eller stene synes en a koma wardher

giort fore kirkio ella a bryggio ok annastadz
som samfundh är / Dräper twäggia manna
witne til som när waro ok sagho bothe iij
markr til treskipta / Ok kan han ey twäggia
manna witnom fanga ey a koma tha wari
han siälff sum saken giffs mz vj manna edhe
ok wari saklös Ok thet ok skal han a
tinge gangha hwar som plyktedh wardher slaghen
som nu är sakt ok är ey akomma j them
magh inghen epter thet kära vtan malsägande

xiij

Kome man saman mz wredz wilia
ok far annar theira dödh ok annar sar
thet är dödher gilder ok sar ogilder Skiffta
the bade ok j far hwar theira sar aff andro
far annar fullsäre ok annar minne akomma
wari hwar gilder ath sinom sarom som
the wardha mathin til

xiiij

Wardher kona slaghen fullom sarom ella
minne sar eller bardh wari sa gilder kona
j sarom som man vtan hon wardher saa
bardh eller hugghin at hon födher dödh
barn tha skal hone bota mz ix markr
hone ensak / Dragher qwinna naghin man
swara tolkom bothom som man ok söke
henne malsman ok bothe aff henne pänningom

Om kona warder slagen så hon föder dödt barn

ok en aff thoro

xv

Wadhe[illegible] man huggen hwldsar eller
thwldsar eller hwarrahanda sar thz hælst
ær som man magh dødh aff faa Tha skal
han som gerninga giordhe saromwarda
til thes nath ok ar ær vthe eptir thz gærni
gin ær gør Nw wardher man sar
sar aff androm eller slaghen komma thøn
thz giordhe ok bøther ændhe malsæghandin
kunugh konungx ok haradhe ok malsæghandin
giffwi honom sætth a moth doo han aff them
sarom sidhan bøtæ anno bøther ok skre
en vthe ær nath ok ar ok eptir thz ath
gerningin war gør Tha agher malsæghande
en waldh ath hempna bøther han skal laga
bøther aff honom taghæ ok stande thz førsta
bøthom som lop ær brwtith sidhan skal thz
mz laghom kirkiwnas som athe star konunge
ok haradhe lathe ath ty the haffwa vpbwrith
thz ære ærs en the fyra bøther

xvj

Hugger man ath androm thes kiliande
thath han wil bondan eller hagaat hans
hion skadha a aker eller a ængh bin hælst eller
hwar drap hugghir eller slar blodhwithe bonde
eller hans hion Tha aghe thz alt thwgilt som
han gør som til komber ok alt thz ogilt som
han far [illegible] aff bradhska komber skilnadh

Om förlickt sack

Ej böt

37

HS / B 124 - #130r

thera mellan a akre eller ange hin byrgda
thinna tha bøte sin skilling i stridbatiom hin
hwars thera a koma ok nikte fore fridbrutz
ok thz skal haredz nampd antigha hwat thz
ær sant hin

xvij

Gør ollumagi fulsare eller bladhunde thy
sum mera ær æn vij ara ok nime en thaw
ara bøte xij øre fore sar ok xij øre fore
blytte ær i komit gør han nime akoma
sum ær bladadh eller bladhundhe bøte iij
øre / For ollumagi sar wara ogilt ær han
nime æn vij ara thz skulo en bøter fore
ganga i thom bøthom ollumagi skal bøtha
thagi alt malsighanden ok nikte konungen
eller haradhe /

Här byrias særmala balker vm wadha

i Hin man hugger annan amoth sino vilia
ij hin man hugger annan i rygh eller fingher
aff eller thaer aff vm wadha /
iij hin handalossan wadha ok thz skadha thz gør
iiij hin man wardher skadder i handalossan vadha
v Vm man kastar eller skiuter ok gør
thz skadha /
vj Nw thz sum handalos wadha thimar ok
tagher thz andrastadh for en thz skadagør

HS / B 124 - #130v

vij Um hwndher eller annat fææ kan skada gøra
viij Um thæn som stegamæns eller annar wapn magha bæra eller ey/
ix Um frælsses mans hion mølnare bryttia

j Hugger man at andrum ok annar hwardher fore staddher ok hugger han a moth sinom wilia hugghir aff honum næsa fra eller wth øgha eller huggher han j anlithe eller hakka swa ath han far awerkelikit lyte aff / eller hugghir aff handh eller foth mz / bøte at vada // bøte iij mrk ok iij mrk fore lythe huggher man annan fulsare mz wadha som ey komber aff hugh bøte iij mrk fore sar ther folgher inge lyte bøth //

ij Hugger man annan j rygh eller sondher arm eller ben mz wadha thz som fulsare ær ok komber ey aff hugh j ok wardher thæt thz man krumpen eller ok wardher laamber at han wardher æwerdeliker lythe aff hafftu bøte iij mrk for sar ok xvj ørt fore lythe //

iij Hugger man hwmel fingher mz wadha eller annat fingher aff eller foth framan antistan bøte xvj ore fore sar ok xvj ørt

Hugger man tumel fingh mz wadha

fore lytthe / huggher man thet thy at nesth
bothe iij ore fore saar ok iij ore ffore lyte
huggher man langsta fingher wari sama
both for thet thy at nesth iij ore fore saar
ok iij ore fore lytthe / litzla fingher wari j
sama both / huggher man taa aff mane
um wadha wari swa gilde taa som fingher
warom ok j lytthes bothom halffua minne

iiij Rastar man stena eller skiuter stangh
eller hwat thet at han helst kaster b
komber thet annarstadz nidher fer en thet
skadha gor storst aff stene eller aff hus
eller aff stokke / eller kaster man offwer
hws ok fer en hwar thet nidher komber
thet hethir handalos wadhe / wardher man
naghen fore stadder ok faar skadha aff eller
hwat akome thet hafwer at som fer at
nauudhe bothe fore saar halffua minne
en fore at sakt / kunno lytthe j warangelde
at the halffua minne epter thy the andre til

v Nu kan man wardha slaghin j handalosom
wadha hwart thet hafwer til komer at
en folgher handom huggher / eller wardher man
stingher a hand swa at fingher krokomyna
ok onytta wari themelfingher at lytes both
iij ore ... thet ytre ... at nesth twa ore

langgota fingher ij örte ethe ther ar nästh öre
lith litzle fingher ok j öre warder fotther
stotther j handgalssom wadha Swa at thær
krompna lwatit hwarom thaa halffrod
minne j lyth bottom än fingher vj

Huggher man eller slar skena annan
kastar eller skiuter Swa ath thet hwarn
keyn meder komber for en skada gör thet
är en wade vthan bädhe wilia theyn som
skadan fik ok theyn som skada giorde vij

Hwar som handalös wadhe thinar
som annar stadz tagher for en thet skada
gör eller kastar offwer hws ok ser en
hwar thet mader tagher eller hwarnna
handa handalös skada thet gälst är ther
maget thet som gerningena giordhe wadha
bot firm laggia ok wadha edh ganga
en thaa ath malsigandin wil en j edhe
standa eller bother epther thy a j hwath
stadh lythe koma j wadha bothom skal
ath en kombr aff fingri j thaa skal lyth
bot qwar standha til thes at wither är
nath ok ar ligge thet til vj mana aff hwra
dena hwat han agher lytis bot vpbära

ellas ey collat skal vinghom bøtas aff lytir
bøthom som gamblom viij

Nu kan hundir bitha man tha giffwi
agandin hundin wth ellas bøte bi oc
kan annat fæ man sarin göra bøte agandin
bi oc oc wardher han lyttir aff thom skada
fæ tha skal lyttis bøt wara swa stor som
para bøth / wil agandin thz dölia at hans
thz ey giordi tha agha them vndgørdir som
skadan fik witni thz nw tolff manom
ath hans fæ haffwr them skadan giort viiij

Hwilken frælsis mans hion sum æra
brytia landboa eller theira swena mell/
mare ella jnnidomman legadrenger eller bondi/
da som oc agapther bondher ella theira swena
vthan hwarisha man oc fangha the sinom
hosbonda folia som frælsth tiana / haffwer
nagar theira sakir mes vtingh ella
widhermes / wardher nw withnom taghin
bøte iij mark konunge malsigande i oc
hæradi / wari han malsigande som han taghs
ther nw orkar han ey bøtom tha skal
häredz hoffdinge a tinghi stingha kniff
ginom hans handh wilkis the hem wæri fik
nw bi mana edhe oc wari saklös xv

Här börias tollffta balker j

Tiuffua

j Vm gardztiuffuer stial nøtt faar eller swin
ij Vm gardztiuffuer haffuer bolagh man eller stiæl sielffuer
iij Vm tiuffuer ær giptir ok giffs hans husfru skuld
iiij Vm tiuffuer wardher ey tagin widher første gingh
v Vm tiuffuer tas stial til .j. mark ok wardher fanghe
vj Vm manne withis tiuffnadher och ær ey i hender tagin
vij Vm man stial til iij ører ok ey til .j. mark
viij Vm man withis tiggia och tiuffnadher
ix Vm man stial ij ører eller minne
x Hwr stial man kidh lamb eller gæs ok vin
fiattar
xj Vm then som fangher tiuff ok slæpper honom
eller tagher løsn for han
xij Hwilke man magh ransaka epter tiuffnadher
æpen tiuffuer fore til watns och them bryter
dør epter honom
xiij Vm man fore them til þ andres mz laghkalladha
tinghe och bonde standher fore mz wapnom
Hwru man skal alla gaanda køpa mz swin
och withne
xiiij Vm naghor klandar hæstæ eller klæffwat
then man haffuer køpt ok flyr han athrwnt
nom som køpte
xv Hwr giper man til lysingha withne ok hwru
man skal fram komme swa som fiw hemolt
manne i tre wæsnit

xvij Vm thenuolf man ellr kwinne kenna er fram
xviij Vm nagat klandas fore manne thiufte tha
skal han om kwinne fore kenna oth tingom
xix Helr dylyeme sighir sik ey hingat halva
xx Hvar ey kwinne wardh köp ok klandas thz
xxi Helr sighir then som klandas fore ath han haffui
hekt ellr lana taghith
xxij Hvat han ägha skal aff thiuffsens tingom som
han fangit
xxiij Vm thiuffnad stal j kirkio ellr kirkiogardh
xxiiij Vm thn som äple stal j annars trägardh
xxv Vm man hugger apald ellr annat bärande tre
xxvi Vm thn som stal lokka skal ... roffwor ellr bönor
xxvii Vm thrimbla thiuffna j dyom
xxviii Vm fyrska thiuffna oth ... thiuffna
xxix Vm man giffr androm sak fore bodhrith
xxx Vm länsman slipper thiuffue ondapstom
xxxi Vm fyndh hittas a vaghom thunder the
the skulu skriptas
xxxij Hvat han skal ägha aff fyndh som hitter ellr
hyper han til lysningha kwinne ok faldz at thz
xxxiij Vm man hitter fyndh vthan thundh
xxxiiij Vm man hitter annars fæ thz tappat är
xxxv Vm man hitter strandhwrak a saltho watne
ellr firsko ellr hitter man biun fyndh

thiufs man skal gøra sik vithtluffva som sitte
thwar som taghs annars tinghsokn han
eller leghs //

Stial man annars fra nöth swinfar
gethir eller hwat han stiel i thesom
inne eller a mark vithe som ær gamalt
ok draper i skoghi eller stulbogh ok nöthe
thz the eller i fælaghins huse eller j annars
mans huse then tolkit gör han hetz
gortiuffwi / varder han fanghin ok tiuff //
nadher mz honum tha skal han bindas ok
til tingh föras mz tiuffnadhe ok thz
vithna latha mz vij manom ok fleira
at han ær sandher tiuffwe at then tiuffnade
som mz honum fördis the sidan swa ær
giorth tha skal han dömas til gren ok
til galgha ok liggie ogildir fore sina
gerningha aff hans lösörom taghi malsæghande
tvigildi annan konungen ok tolfte hæradh.

Haffui tiuffuer bolaghs man stiuffbarn
eller sin eghin barn som pæningha haffua
inne mz honum ey magh han thera for
swara vtan thz pröffvas mz fullom
skælom at nogorthera haffui stulit pæningh
ok nöth mz honom ok ey thz tha skal thera

Bårtwist är then som stiäll i sköfft på mark och hafft förtient större straff än then som stiäll fä [illegible]

HS / B 124 - #134r

deell först aff skiptas // iij
Ær gortlöffwo giptte tha skal hans husfrw
liuffs först aff skiptas vthan thz pröffwes
mz fulloom skälom at hon haffwer skulit gopt
och nöth mz honom pro kan then som skadan
fik eller konungx länsman husfrua skuld giffwa
tha ær hon til widzordh kome wäre sik mz
xij mana edhe ath hon aldre göndhe eller
nötthe thz hon wiste ath skulit war tiltte
hon then edhen ey gangit gange tha hennes
lösöra til skipte som hans giffte hon edhin
gangit wari saklös giffwo nagor them skuldh
som j bolagh waro eller pänningha haffde inne
när honom tha wäre sik mz sama lagom so
husfru thz sam gortlöffwo ær som vtbo a ær sakt
haff han haffwer forgioth badhe liff ok lösöra
Ab swardher man ey fangit widher) iiij
Aff första gerningh och wilker hon tolken
sik tha skal han adh näpdh han antigh swima
eller fulla / fals han gelde athra boondanom
thz han stal ocsa xl mrk til treskipte och
ey liff mista och ey hans boo skipte bane
thz han swara saklös
v
Skal man gul silffwo rede pänningha hesth
fäladh swan eller hwaria handa tilöffwelse
thz hekt ær som mera ær en halff mrk
swardhe man fanghe mz första gerningh och

Nota Justru bryter Edz ör

HS / B 124 - #134v

tiuffnadhe i hendhe taghin han skal bindas
och til thingh föras oc the witna latha som
för är sakt och dam til tagha oc them vphe//
tha latha ligghe ogildhe fore sina gingh och
ey hans boo skriptas// vj

Nw witnes manne fullan tiuffnadhe och
vär ey i handhom taghin och ey vnder ratta
ransakan i hans husum kumith the som
han agher för swara oc ey laghlika lett
a handhe honom tha skal han wenaghe
han aringewitna ella fälla fältz han gälde
ather bondanom thz han mijsthe oc ta xl
mark til treskipte och ey liff mistha och ey
hans boo skriptas hwaria thes han war fällder

Om än man iij öre och minne en halff vij
mark warder fanghen mz och i handhom
taghith the skal bindas och til thingh föras
mz tiuffnadhe och the mäga latha ethe skal
xij man nämpnas som swara skola han
sanan thes at wara tha aghe häradz haff
dinghe aff honom hudh döma och badhan
öronen// viij

Nw warder han ey fangen widhe och ey
i handom taghith kärs thz til hans
wärke sik mz xij manna edhe ella gälde
ather thz han stal oc tha a xl mark til tre
skipte ey magh han hängia för minne en halff
mark och ey bak bindas vtan bindes hen//
dher för han//

ij mä
man för
gia för
...
halff
mark

balker 135 147

Nu stial man twa öre och minne en iij
öre mijsthe hlwdh och anat szath han
skal awithnas mz sex manom, lwthes thz
honom och wardher ey fanghen mz warne
sik mz xij manna edhe ellr geldhe alth thz
han stall och a vj mark til treskipte ix

Nu stial man minne och iij öre swdh
lamb getis gas ellr gwarnaganda thz halft
är Som minne är wardhen twa öre wardh
wardher taghen lwdhse och awithnadhe mz
tweni manom malsigandenom tredie
tha skal han bindas widhr gardh ellr stok
och hlwdh mistha lwthes thz honom och war
dher ey fanghen mz warne sik mz xij
manna edhe ellr gelde alther thz han stall
och iij mark til treskipte Stial man thz
som halfman öre är wardh ellr minne
wardher ey fanghen wardher dyli mz triggia
manna edhe ellr böthe iij öre malsighandanom
thz hetther snattare bosth x

Hwar som fangher annan thiuff och
slepper honom for en han är laghkomme
böthe xl mark wardher och thiuffin laghkome
tha taghe en lösn han vthan vphengias
Dryfflives nagher sidan lösn for han tagha
böthe xl mark konungs ensak ellr slapper
han thiuffwe o näpstom böthe xl mark xi

Wardher stulit aff bonde tha skal han
fore sinom grannom lysa hwath han

HS / B 124 - #135v

haffuer missth Nw haffuer han wan ther a hwart
thz ær thit kamit tha skal han thit fara
mz twem mannom och bedhis laglika ath
ransaka Tha magh ey ransakan honom synias
tha skola twa men til taka hwar thera
sin Tha skal han sighia som ransakan bedis
hwat han haffuer misth eller hwilkit Tha
skal thin sighia hwat inne ær fore them
tha skulu the losgiordande ingangi och
swa ransaka ath bonde haffuer ey wadha aff
them ær thz thz inne som stulit ær aff
honom tha skal man skodha ey lundogha
ær a wagh sa stort at tolkit matthe in
kastas ath och tiuffnadher liggher ey fiældher
eller ær glugger vnder syll at tolkit mat
ther in gita ath Tha agher bondhe ludzordh
ath wæria sik mz xij manna edhe ær ey
vindøgh til tha agher han ey ludzordh sum
han honom ransakan hætthe vndher iij mark
Tha agher wadher æffter drum haldas oc
bonde skal budkaffla vp skæra och næsta
grannom tith stempna Nw kombar bonde
athir mz sinom grannom tha standher han fore
meth wiigh ok wæry fær han draper eller sar
som fore standher mz swarande hand wari
oghilth | fa the draper eller sar som til koma
awari thz thiugilth Nw brytha the thing

dör och ganga in och ransaka hwilkis the
the tilffinnadhe the ekkie letha tha maghe
the han tagha och til tingh föra och standhe
the the rath som fore ær sakt hitta the inte
the the ransaka ekkie wari thæ bonde saklös
och thy böthe iij mark som ransakadhe for hws
broth och the wari alle saklöse som tilwaro
stangadhe lastom hwilsom aghe bonde warda
och ey wlastom warda och hwart thz hws
som han haffde laff och nykla ath // xiij

Hær man hem ath androm mz laghkallade
tinghe ellæ lawm och ransakan standhe
bonde gen mz wapnom och wil ey hws lyk //
latha och ey bothe fram biudha tha skal man
bonda halda madan leplisis dör gör han mah
gingh a nagrom man tha ær thz i thwabothom
och alt thz ogilt han fær hwat thz helder bær //
dagher sar eller bana // xiiij

Köper man aff manne fæ hwat ellæ kloff
lwts a hwariu handa thz helst ær thz skal
alt mz wiin och withne köpas the som kom
skal wara han skal wara bolfasther man och
inländsker i thy lande köpet görs i ok warda
at thz rätfangit ær som han winger honom
the skulu wara twa ath minsta thwa bolfasta
man som withna at thz köpet giordhe giorth
gull och silffwer och annan gömm mal skapt
wapn skorn klædhe last hws ok dörar skal

fira de in
thz hor de
[illegible]
böfren [illegible]
för [illegible]
brodt

13

HS / B 124 - #136v

man anz lvin och luthinc köpa Som för är
salt taghir han dom är samma slagith barth
lvmgath tha är laglika köpth xv

K findher naghen fore andrum thiwath
klädhe eller sladffwat / gull eller silffwer wapn
eller boo paningha eller hwaria handa thz
helst är / sighir sik waari tha agher thy widz
ordh sam i handom haffwr wetha til hemfödi
en thz gluwst är til hem gärdh en thz är
doth är thz halff mark wärth eller meira
wari thz mz xii mana edhe orkar han
badhe witnom och edhe wari saklös / fellz
han ath witnom och edhe giffwi with thz
standat war är och a xl mark til treskipte
är thz thwa öre wärt och minne en halff mark
wari thz mz thwem witnom och xii mana
edhe giffwi with thz standat war och a ix
mark til treskipte är thz swa thwa öre eller
minne en iii öre wari thz til sinanz thwaggia
mana witnom och vi mana edhe eller
sakir thz with sam standat är och a iii mark
är thz meira än öre och minne en thwa öra
waare thz mz thwaggia mana witnom och
thwaggia mana edhe / fallz han ath edhe giffwi
thz with sam standat är och a iii mark til
treskipte / är thz minne wärt en örtwari

thz mz tweggia manna withnom ok fulfflinis
edhe, ærar han ey withnom giffwi with thz
fællandit ær ok ey by ære malsæghandes en sake
xvj
Nv griper then til laga som j handom
haffwer sighir sik køpt haffwa ellr badsat
legdh ellr lane taghit haffwa ellr mz lysingom
halva vptaghit sighir sina hemolavetha ther
skulu thre bolfasthe men j tingh fore ganga
tha skal han sinom hemolsmanne och syn
withne fore koma jnnan tre vikor vm
han ær jnnan hæradz ær han vtan hæradz
och vthan landz ok laghsaghu och tha jnnan vikus
haffwi the tweggia manade dagh sine hemul
fore koma ær han vthrikis tha kome sine
hemul fore jnnan nath och ær kombdh sino sigd,
hemolsmanne fran j thæssom thinom vlv ærø
saghdhe vara sakløs ok thz swari saken
til ær secth //
xvij
Nempner man sina hemulsdh bryn och
witne och komer tha ække fram
jnnan laghi stempna dagha som vt ær sæt
tha vil han forfallz witne bæra tha ær
thæssom laga forfall, eth ær thz ath han j
sottasængh liggher annat ær thz at han j
rikisins tiænisth ær tridia ey han ey
magh koma fore fno olvmo fierde ey
han haffwe eldh høgre en wedhir torff
fængit ey han kan vthrikis vara fangen

tha skal thz wetnis mz thwem bolfastom
manom en han til nagra thessa forfalla
gripa kan / kommer han hemulsmane fram
tha warder han badhe ledho och hiwffno of thz
wari saklös sik githe lecth // xviij

Githe sinom hemulsmanne en forkomit
tha skal han sino bin och withnom for
koma sidan ägher hwme sälan fore koma
kombe han fore tha hwinen saklös githe tha
en sälen fore komith tha äghe winnen
wetha ath han war len at thz köpe thz
skulu withnis man swäria mz enom sino
edhe at han war len och the waro withnis
man widnar a bäggia thera hwägian sathe
tha ath thz klandett är fore honom och
wari saklös af hwinen gelde hono ath
thz mz fullom gäldom swa mykit thz wärt
war som han wingitt haffde // xix

Nu dyl hwine och sigher sik en hwingitt
haffua / githe tha thz sin köpthe fult
sin köpwithne mz thwem bolfastom manom
sin widher thera hwaro genge tha xij manna
edh bidhi sik saa gud hullan ath thw hwast
win ath thessom hesthe ellr hwaria handa
thz halft är / tha sak han köpte af thesse
waro withnis man thz til ost en ägher thw
mik hemul halda eller fult fore gälla ...

HS / B 124 - #138r

han vithnom ok filler the edhe lathe with
thz klandat ær ok saklös ok winner gelde
honom athe fullom gældom thz had wingit
haffdhe //

xx

Nw dirfs ey witne til om widh köp
waro och wine skulle til at binda
egha the wine widzordhat at dylia mz thy
vnna edhe at han war aldre wm at thy
köpe och thy aghe jak tik j fiugo hemull
standa gangher han thy edhom warin sak
lös och thy som före gith ey fram sik
leeth gange tweff in til hans och giffui with
thz klandat ær och a ly marke ær thz wine ey
halff marke wært gange ath samulo leznom
och bötte som före ær sakt j tolkom twistom
widhsatthingh skal man mz tolkom samulo
leznom fram sik ledha //

xxi

Gither thy som klandas for at han haffui
thz legt ellr lana tagith aff nagrom
manne eller qwinna tha skal thz j tagh koma
kommer thy som hemole sik til sighe sik
agha och honom laanth haffua ellr a leghe sat
tha haffwe thy borda sik a baak taghe gange
lezen in til hans och the warin saklös som
fram sik ledde nw sigher thy som til an-
keth aldre thz agha och aldre honom laanth
haffua eller leghe saath ligge thz til hærædznæmpd

Tiufna

xxij Nw taghe alt saman tiuffstolit och tiuffnadhe
tha aghe thera sam tiwffwen togh alt thz
och tiwffwen atte thz mz sik som hans egith
annorstadz ok gingh taghe sith aller sam mist haffde
vthan pantingha

xxiij Nv stial man j kirkio eller j kirkio garde
aff androm eller aff samu kirkio hene
eller thz j hene wara ær / eller biytther kirkio
wardhe then bar och a taghin haffwen thz
saman fundith eller annarstadz eller han mz tiwfft
taghen wardhe ok lagbundin til sine sak
och taghe tiwffte ratth som han sam han
skyldit haffde hwara sak epter sinom
brothom / Ær rætter malsighandhe fore
radhe sinom tiwff / Ær ey han til radhe
tha kirkio warandhe och sokna men xxiiij

Stial man j annars tregardhe aple eller
andra frukt kommer bonden eller hans
thion och taghe han ther widh / taghe aff
thenom kladhe eller annor tingh til widhe
mala / gither han thz proffwat mz twem trag
gia mana witnom tha böthe thz sam
stall iij mark och alla skadan ok koma
ey dyll andh kommer annar för bladwite
therra mellan swari thz thuggilth ther fær
som aghandenom til hörer ok alt ogilth
han sik som til kom xxv

Hugger man apaldh widher eller banor bärandhe i trä i trägardhe böthe iii mark bryther han gren a bärande trä böte hi öre hwan than wardher taghin widher mz sinthenom kew wenith weridis thz til hans dyli mz xii mana edhe eller böthe som för är sakth// Om bryta grenn af bärande trä

xxvi

Rb gangher man i annars yrtagard eller kalgardh stäl böra vthe eller kall wardhe taghin widher böthe iii mark och atther stadin wardhe han ey taghin widher dyli mz xii mana edhe Stiäla kaal

Skall man ärther roffuor eller böner wardher taghin widhe böthe fore byrda eller for laus eller fore batzfinn eller fore skiff of fetsk iii mark til tre skipth fore byrdhe malsägandhenom ensampnom by thre witthes thz honom dyli mz xii manna edhe eller böthe som sakth är Stiäla ärter roffuor böner

xxvii

Stäl man aff androm fiska aff näth om aff miärdhom eller aff andro fiskatols wardher taghin widh böthe iii mark Skal han fiskatoll standhe vlöste ledh epther thy som thz är wärth//

xxviii

Haffwer man androm saak fore boodrätth dyli mz xii mana edhe eller böthe iii mark//

xxix

HS / B 124 - #139v

Hwar som man faar laghlika taghā sin
thiwff tha skal han antwardas konungx
landzmanne slepper han honom skudzia lagha
saak fore som bondhe skulle skuta xxx

Hwar som findher hittir a wägh ellir vtha
wägh hwath findher thz helst ær han
aghir hono lysa a wäghenom for i wägh //
farandhe manom the hono folgha ellir
motha lyse ey thy til tha lyse i nästha
by och fore sina sokn och häradzthinghe
och landzthinghe kommer thy vnsth haffwir
for lysth ær och sighir til märkir och san
järteknir tha swari til sin mz thwem manom
och selffwir tridhie. Ok taghir sith atir vtha
lösn kommer ey then epthir som vidher kenns
innan nath ok aar taghir konunger thwe lyti
och tridie then som hitte // xxxi

Nu kan then som hitte kunne haffwa
och han laghlika lysth haffwir tha swara
then til sin som tappat haffwir mz thwem
vidhnom selffwir tridie ok taghir sith atir
och tridiungh aff findher then som hitte
thz epthir som mandz man saghia a hwath
findher ær bätre ellir wärre gripir man
til ~~lysingha~~ lysingha kunne och fäldz ath
them tha bötir och thiwffwir hwar ta both
epthir sinom brotthom // xxxii

Nv hittir man fyndh vthan häradh
tha skal hana hem hona före nästa
by och lyse thz före thy ath ingen fyndh magh
aff häradhe föras thy som hon war fwnnen
j för en bithen ädz / nath och dar eller och
ath rätthe äganden eptir kommer // xxxiij

Nv hittir man mans fää hest tamppäd
eller skälöth / eller tamman wxa koo lamb
faar eller geth eller thz som nyttia fää är
thz ägher äganden til sin skadaria sielffwer
tinde mz twem manom och taghe sidan
ather vthan legho eller löson of them göre
sik tilwiffna mz lysnings witthnom mz hesta
hörse wxa magh man yrkia of andra
fina torster göra sin ärende mz fara
jnnan häradz och en vthan sidan thz är
laghlystha tinghe a laghi doma til tan //
naath sakölsa til thes rätthe agande kobö
hwar som yrker mz thy eller natta fina
tweffalder i gör för en thz är laghlysth bötthe
iij mark til iij + skiptis // xxxiiij

Hittir man strandwrak i salto watne
eller fär fra thy rätthe agande är en
när eller hans budh och weth en hwart
hans är kommit lyser han laghlica tha aghe
han tridiwngh som hittir och äganden
thwe lyti komber then som mist haffwer
mz sidhan yrketnom och twaggia mana
witthnom taghi sith ather / komber han

HS / B 124 - #140v

ey innan nath ach aar tha taghi konungher
thva lyti / hitter man bitu fyndh ach lyser
laghlika tha agher han halffna fyndh skambd
ingen theen sum widher kenner laghlica sum
för är sakt tha agher konungher halfft
annat han // xxxv

Alla stadha man fyndh hitter tha skal
han sik vnluffna göra först mz
lysningha witnom sidan swari they til sin
sum misth haffver mz tvem manom
selffwer tridie och tagi sith ater alla the
godze hielpa widan eldher eller aff sio
eller fore ther wari man swa mykla
bätre oc tagi swa mykit aff thy godze
sum aghandin wil honom löna xxxvi

Ab tagher man wthan laan eller lego
hanars mans hesth eller skuluth ater
eller ridher eller gör nagra handa a wekan
mz thy skambd witther aghandin epter och
fangher alth samad tha agher han til tinghe
föras och haffwe sidan wald hwar han
wil eller koma han til tiuffs eller til ran //
man epter thy sum lagh sighia // xxxvii

Nw gangha man epter alghaesa the
diur oc faa fiath oc latha fiath
epter enge magh a thems fiath gangi
för en tre natter aren at the [illegible] gange

Hen som hielper vndan eld, vatn eller f. s. 100

Nw gangha man epter diur, och a fiath,

andre j theira stat ok fella diwr koma
the thedh til som diwr haffua restz tha äghe
the diwr som först resthe Nw haffua
the slapt stadh som först resto ok ganga
with tre nattha koma andre som diwr
fella, tha ägha the diwr som fellt haffua
Och the ganghe fran som ey ville stadh
folghia Nw ¶ Swardhe man ffore skall
stadhe och skiuthe diwr tha äghe han
skotbogh och halffwan ryggh Nw faar
man epther diwr och folghia annars
mans hundha tha äghe hundher
halffwan mans lut, Et sic est finis

CCCiiij

CCCiij Stiell man humbla vr humbla gårdh
i öjom eller skåviom eller hwar helst
han wexer, warder tagin wijdh, binde
honom och före till tingz, låte döma
till lijff, eller hwar mista eller lim epter
tij sakin åhrtill, eller böte som för åhr
sagt, Elliest fwlt ath mista eller lijff
mista och till galga dömas, thet skall
sakin år till hans, år ej bar ängin
hwru starcker och stor sak som åhr. Nw
stiell man korn aff åkre, eller stiell
man thet wndan gärdz låsi, och bär
vth sitt byrda ij ladw eller j skogh
eller trjsker eller trjsker a aff halmegårdh
ij åkrom eller aff nekom, hwilken
han heller gör, hwilken som tolcht
gör tha seker hann agna baker, warder
han ther före wider tagin och å tinge
lagliga till wunnin medh forskom gå,
nijgånde eller annarlunda medh witnom
tie farr [illegible] tha haffuer han förgiort
lijff sin och ägon sine

---

wäre sigh epter ij ransa at war[...]er

Thenn stiell aff mar som wndan lägh

Sacerdotes legare possunt amicis suis in testamento quicquid voluerint
preter de acquisitis in fundo ecclesie Et quod remanet recipiat here-
des proprie domibus primo ecclesie si quis et recipiat here-
des etc. si moriantur sacerdotes in vere vel estate semen
dimittatur sacerdoti futuro Et mobilia omnia cedat heredibus si tamen
solvantur debita sacerdotis qui decessit in autumno ut probari possunt
per testes ydoneos etc. Si moriantur in autumpno tunc avena
de agro inducta et ceterum solum seminarij in fundo ecclesie
quod sacerdoti futuro Et residuum de avena et aliis bonis
recipiat heredes ita tamen quod solvantur debita sacerdotis Et
fiat eorum quod de bonis indivisis quod sit duo sacerdotes
ydonei et terminum facere etc.

CCLiiij Besta tingh som bonden i boo sinom haffte
thett ähr hans laggipta hustru, hwilke
hemme ifrå honom stiell, han ähr wersta
och största tiuffuer, tij att hwar som bo,,
nans hustru läckar iffrå honom
löper med hemme borth, warder ham ther
widh fången medh färska gärningh, tå
skall han till tingz föras, dömas och hen,,
gias öffwer alla tiuffwar, will ej bonden
hustrun sin lyfft röma thå skall hon till
tingz och dömas quick i jordh, Nu kan
tolckin sak witas nogrom, och ähr ej gri,,
pin widh och ej witne till, ligge ther till
häradz næmd, wærie the han warder
fella the ham böte .xl. mark halffr
mälsäghe och halffr konunge, böte biscope
hwart tera VI mark och gånge wndher
skrifft, Haffwer mälsäghe fulla bewisning
medh sigh aff härade ther the bort lupo,
tå äger konungx fougta ehwar han them
finner honom hielpa att gripa them bode
som borth lupo och råta öffwer them som
för ähr sagt Lager nogor lösn för them,
giffwe mälsäghe lössen och å xl. mark
konungh en sack, warij sama lag som löskoa
löper bort medh giptomann.

HS / B 124 - #142r

[illegible] at [illegible] j [illegible]

En litten wtthydningh på nogre gambla ordh, som finnes j lagböckerne och ähre nu icke vdj dagligh brukningh

Odh eller öde, thz ähr possessiones och kallas vpsala öde, thz doch intz annadt ähr än vpsala äger, då finnes thz och j gambla Svenska böcker, Himmelrickes öde för then lönh ägär eller arffuedell som man skall haffwa j himellricke.

Fleste, ähre the ypperste eller beste i landet.

Trygga edh ähr then edh som konungh gör almoge j landet trygge och säkre medh att them will halla them widh lagh och Rätt

Grudh och gijslann, ther ähr helsoßamm fridh och säkerhet.

Fragdh, ther ähr rychte.

Jäff ther twiffuell eller twiffuelsmåll brukas och offta haffua i gambla breff för befrucktta

Basa i konungs garkomm, ther ähr lydga j konungs dagh

Hundaret ähr så myky som Heredet

Angnabacker them ke som stell korm aff ähre eller ströskor del aff hallmr

HS / B 124 - #142v

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Aff Gifftemåll Balck

Följe eller hemfölgd, thz åhr medh gifftt som
medh brudenne aff gården gifftuen warder

Aff Arffua Balcken

Rijsfödde, heter thet barn som bilöger, then
åhr fridlösman afflar medh sin hustru
Karll och Konungh. firmnes offta ij gambla
lagzböcker, ther som måhz ägande ensaggs åhr
Natt och jämlånga, thz åhr natt och år,
så plägadhe årets fordom dagz kallas
jämlångt. Till äfwentyrs theraff att thå å[...]
om gånget war, war natten så långh som [...]
som war thå åhrandet. stodde therman [...]
dlaves om, och begynnte ärid kallas: jäm
långt

HS / B 124 - #143r

Jte sigh om klukkans thiänist [illegible] icke

Thesse äre stadhgan som stunt [illegible] palle halle
stadhgat oc stadfäst hum alla klukkare skal oc bör
göra synom kirkio ~ fförst at han skal athi sol-
gia thä[illegible] til [illegible] oc forsummar han thz bötte
iij öre [illegible] ensak ~ Jtem athi had skal biscops
oc prestha boff fora til nästa klukkan forsummar han
thz bötte iij mark biscops ensak ~ Jtem skal han
til alla tydhe [illegible] ringhia oc helighamal til halla
[illegible] högtidh oc helgan affton kleppa mana loff for-
summar han thz bötte iij öre [illegible] ensak prestha
manna ~ Jtem effter han pröste til sighia om sokna
budh om afftonen til forvudhe än had faar budh
aff bonda ~ Jtem effter had ~~[illegible]~~ följa prestha me
klokko oc bok . hwart sokna bud forsummar han
thz bötte iij mark effter lagboken ~ Jtem skal
han prestens badstoghu elda eth synne i hwa[illegible]
wiko oc rana oc raka oc [illegible] halla oc
~ Jtem bör honum [illegible] prestens [illegible] han had [illegible]
torff oc bör thz lika [illegible] ~ Jtem kan han [illegible]
til klingia messo tha ägher han göra prester vij

[illegible] honum göra

HS / B 124 - #143v

Dage vitne æpther lagbokenne Om anath torff
han flere vidher ther ho(n) them lika ffoor skall
engen ær nærmer at haffua skulskaut iæff
widha for lika om rætthin forsæna skuld ok
Ith skall skuskan nana til allom them en sem
jom seknamadro torffwat Ith wel skuskan
aff sekn sin dwmdi sera bedhet loff aff rætthe
oc fraa ey i sin stadh som omiss ok seknabond
Rætthe til ath aghe ræstedh hwar han ...
Dagh skuskan math ok enaltidh vppehalla
En at dom misse ond ...

Norgius lagh Söns bruud

När ligger Korsen åpalk, och Mösse grump
att vnder, När Rand åkom komme y
Mellom låne och bryd, bytthe thåå
Rånand 8 örtk och 17 R for hvar ertig
mand a Siursk /

uabis faciem ter re sit gloria domi

ni in secula alle luia. Secreta

Hec oblatio domine deus cordis nostri maculas
emundet ut sancti spiritus digna efficiatur
habitatio. per dominum. Prefacio.

VD. Qui ascendens super omnes ce
los sedensque ad dexteram tuam promis
sum spiritum sanctum in filios adopti
onis effudit. Quapropter profusis gaudi
is totus in orbe terrarum mundus ex
ultat. Sed et superne virtutes atque an
gelice potestates hymnum glorie tue con
cinunt sine fine dicentes. Sanctus. Co

Spiritus sanctus docebit vos alleluia

Pco quecumque dixero vobis alleluia alleluia.

Concede quesumus omnipotens deus sanctum nos spiritum

HS / B 124 - #144v

HS / B 124 -

HS / B 124 -

Bibliotheket
B.124

HS / B 124 -

Riks-Bibliotheket,
STOCKHOLM.
Handskrifter.
№ B. 124